

**Цифрова колекція наукової бібліотеки Державного
природознавчого музею НАНУ**

**Digital collection of the scientific library of the
State Museum of Natural History
of the National Academy of Sciences of Ukraine**

”Łowca”. Kalendarz myśliwski i rybacki na rok 1896. – Lwów: Nakładem
Gal. Tow. Łowieckiego [1895]. – 204 s.; [40].

Примірник книги скачаний із сайту: <http://lib.smnh.org>

Постійне посилання на сторінку книги:

http://lib.smnh.org/books/kalendarz_mysliwski/1896/

Biblioteka Muzeum im. Dzieduszyckich
we Lwowie

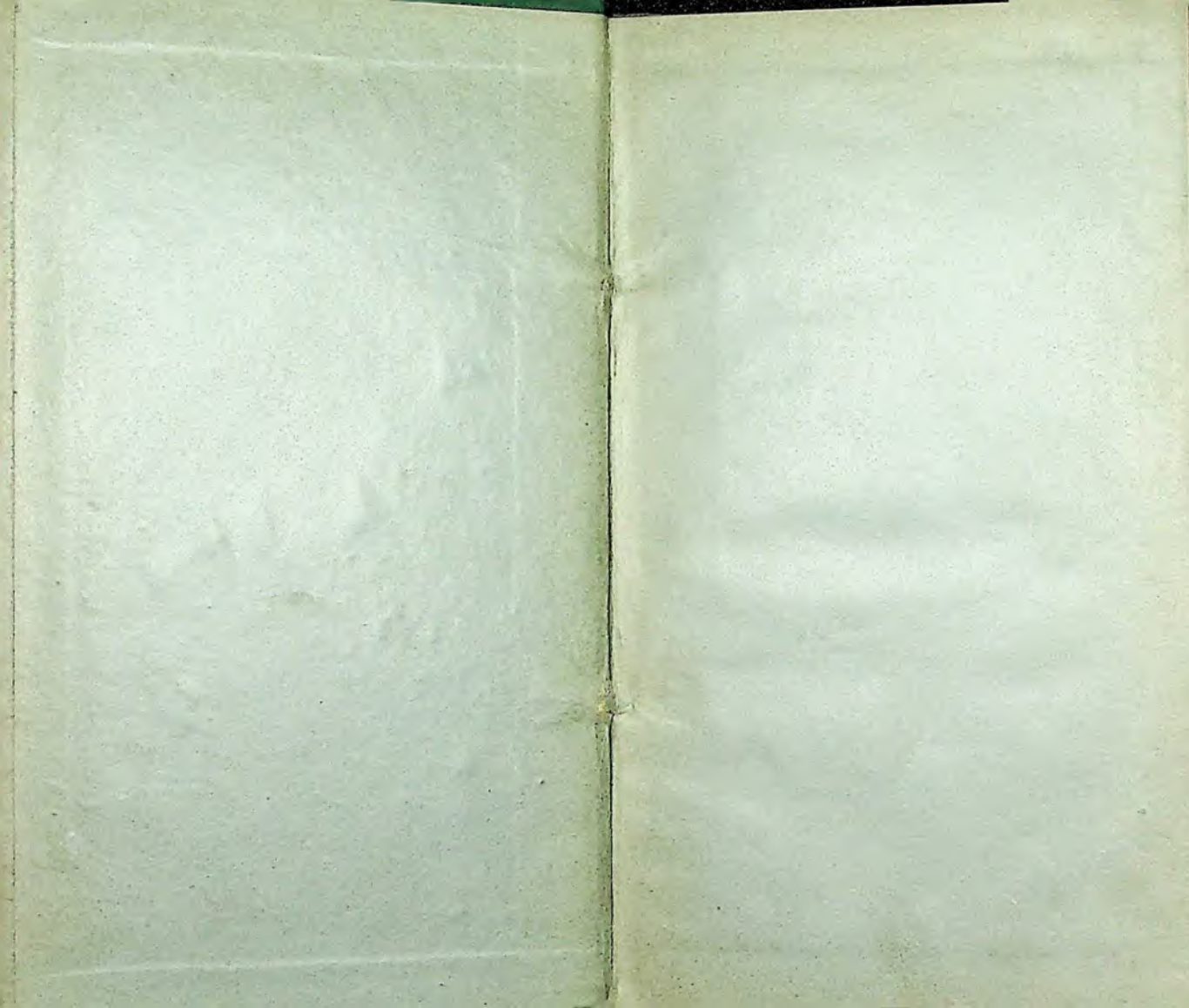
189
Sz 21c No 28

KALENDARZ
ŁOWIECKO RYBACKI
I LEŚNICZY

NA ROK

1896.

1990

„ŁOWCA”

KALENDARZ MYŚLIWSKI

RYBACKI I LEŚNY

NA ROK

1896.

Wydawnictwo
B-430

Lwów.

NAKŁADEM GALICYJSKIEGO TOW. ŁOWIECKIEGO.

(Cena: 1 zlr. = 2 marki = 1 rubel sr.)

1990 = 1728

W = 4906

+

KALENDARZ ASTRONOMICZNY.

Rok 1896 jest rokiem przestępnym, mającym dni 366.

Panującym planetą w r. 1896 jest Jowisz.

Zaćmienia przypadające w r. 1896.

W roku 1896 przypadają dwa zaćmienia słońca i dwa zaćmienia księżyca, z których w naszych okolicach tylko pierwsze zaćmienie księżyca i drugie zaćmienie słońca widzialne będzie.

- I. Zaćmienie słońca dnia 13. Lutego, zaczyna się o godzinie 3 minut 27 popołudniu, a kończy się o godzinie 8 minut 36 wieczór.
- II. Zaćmienie księżyca dnia 28. Lutego, zaczyna się o godzinie 7 minut 49 wieczór, a kończy się o godzinie 10 minut 49.
- III. Zaćmienie słońca dnia 9. Sierpnia, zaczyna się o godzinie 4 minut 16 rano, a kończy się o godzinie 9 minut 8.
- IV. Zaćmienie księżyca dnia 23. Sierpnia, zaczyna się o godzinie 6 minut 57 rano, a kończy się o godzinie 10 minut 4

Święta ruchome.

Według kalendarza rzymskiego:

Popielec	19. Lutego
Wielkanoc	5. Kwietnia
Wniebowstąpienie Pańskie	14. Maja
Zielone Święta	24. Maja
Niedziela św. Trójcy	31. Maja
Boże Ciało	4. Czerwca
Pierwsza niedziela Adwentu	29. Listopada

Wedle kalendarza grecko-kat.:

Nedila miasopustna	28. Januarja
Nedila syropustna	4. Fewrnarja
Woskresenie Chrysta	24. Marta
Woznesenie Hospoda	2. Maja
Soszewstwie św. Ducha	12. Maja
Wsich Świątych	19. Maja
Konec postu przed św. Petr. i Pawł.	28. Junija

Z drukarni i litografii Pillera i Spółki.

1896

WRZESIEŃ

ma dni 30

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 W. Idziego Op.	20 Samuila Pr.	Wsch. słońc
2 Ś. Justa B.	21 Ftadeja Ap.	1. o godz
3 C. Izabeli i Br.	22 Ahaftonika	min.
4 P. Rozalii	23 Łuppa Mucz.	15. o godz
5 S. Wawrzyńca	24 Jewtychia M.	min.
6 N. D. 15 po Św.	25 N. 15 po Sosz.	Zachód
7 P. Reginy	26 Adryana M.	1. o godz
8 W. Narodz. NMP.	27 Pymona Pr.	min.
9 Ś. Gorgoniusza	28 Mojseja	15. o godz
10 C. Mikołaja	29 Usik. hl. Joan.	min.
11 P. Jacka i Prota	30 Aleksandra	
12 S. Gwidona	31 Poł. poj. Boh.	☉
13 N. D. 16 po Św.	1 Spt. N. 16 po S.	Nów d. 7
14 P. Podw. ś. †	2 Mamanta	o g. 3 m. 1
15 W. Nikodema	3 Anftyma M.	wieczór.
16 Ś. Such. Ludm. †	4 Wawly	☽
17 C. Lamberta	5 Zacharya	☾
18 P. Tomasza †	6 W. św. Mych.	Pierwsza k
19 S. Januar. †	7 Sozanta M.	d. 14. o g
20 N. D. 17 po Św.	8 N. 17 po Sosz.	m. 43 ran
21 P. Mateusza	9 Joakima	☉
22 W. Mauryc.	10 Mynodory	☽
23 Ś. Tekli P.	11 Fteodory Pr.	Pelnia d. 2
24 C. Gerarda	12 Awtonoma	o g. 0 m. 1
25 P. Kleofasa	13 Kornyla Sot.	rano.
26 S. Cyprjana	14 Wozn. cz. Kr.	☾
27 N. D. 18 po Św.	15 N. 18 po Sosz.	Ostatnia k
28 P. Wacława Kr.	16 Josafata	d. 30. o g
29 W. Michała Arch.	17 Sofii Mucz.	m. 32 ran
30 S. Hieronima	18 Ewmenya Pr.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

8. Września 1	Tiszri	5657 Nowy Rok
9. " 2	"	Drugie św. Now. Roku
10. " 3	"	Post Gedalija
17. " 10	"	Święto pojednania
22. " 15	"	Pierwsze św. Kuczek
23. " 16	"	Drugie św. Kuczek
28. " 21	"	Palmowe Święto
29. " 22	"	Zgr., czyli koniec Kucz.
30. " 23	"	Radość z prawa

WRZESIEŃ

Razem	Zwierz. skrzydłata	
	pozyteczna	szkodliwa
Rewir	Zwierz. czworonoż.	
	pozyteczna	szkodliwa
Data		

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

1896

PAŹDZIERNIK

ma dni 31.

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 C. Remigiusza	19 Trofyma	Wsch. słońca
2 P. Leodegarda	20 Eustafia M.	1. o godz. min.
3 S. Kandyda	21 Kodrata Ap.	15. o godz. min. 2
4 N. D. 19 po Św.	22 N. 19 po Sosz.	Zachód
5 P. Placyda M.	23 Zacz. ś. Joan.	1. o godz. min. 3
6 W. Brunona	24 Ftekly Mucz.	15. o godz. min.
7 Ś. Justyny P.	25 Ewfrozyny	☉
8 C. Brygidy wd.	26 Joanna B.	Nów d. 6. o g. 11 m. 5
9 P. Wincentego	27 Kalistrata	wieczór.
10 S. Franciszka	28 Charytona	☾
11 N. D. 20 po Św.	29 N. 20 po Sosz.	Pierwsza kw. d. 13 o g. m. 21 wiecz.
12 P. Maksymil.	30 Hryhorya W.	☉
13 W. Edwarda	1 Okt. Pokr. B.	☽
14 Ś. Kaliksta P.	2 Kypryana	Pelnia d. 19. o g. 5 m. 5
15 C. Jadwigi i T.	3 Dyonyisia	wieczór.
16 P. Gawła Op.	4 Jerofteja	☾
17 S. Florentego b.	5 Charytyny	☉
18 N. D. 21 po Św.	6 N. 21 po Sosz.	Ostatnia kw. d. 29. o g. m. 54 wiecz.
19 P. Piotra z Alk.	7 Serhya M.	
20 W. Felicjana B.	8 Pelahii M.	
21 Ś. Urszuli	9 Jakowa Ap.	
22 C. Korduli P.	10 Jewlampia	
23 P. Jana K.	11 Fylypa Ap.	
24 S. Rafała A.	12 Prowa M.	
25 N. D. 22 po Św.	13 N. 22 po Sosz.	
26 P. Ewarysta P.	14 Nazarya	
27 W. Sabiny M.	15 Ewfymija	
28 Ś. Szym. i Judy	16 Łonhyna M.	
29 C. Narcyza	17 Osyi Pr.	
30 P. Klaudyusza	18 Łuki Ap.	
31 S. Wolfgang. †	19 Joiła Pr.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

8. Października 1. Marcheswan.

PAŹDZIERNIK

Razem	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
Rewir	Zwierz. czworonoż.	
	pożyteczna	szkodliwa
Data		

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

1896

WRZESIEŃ

ma dni 3

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 W. Idziego Op.	20 Samuila Pr.	Wsch. słońca
2 Ś. Justa B.	21 Fradeja Ap.	1. o godz. min.
3 C. Izabeli i Br.	22 Ahaftonika	15. o godz. min.
4 P. Rozalii	23 Lappa Mucz.	
5 S. Wawrzyńca	24 Jewtychia M.	Zachód
6 N. D. 15 po Św.	25 N. 15 po Sosz.	1. o godz. min.
7 P. Reginy	26 Adryana M.	15. o godz. min.
8 W. Narodz. NMP.	27 Pymona Pr.	
9 Ś. Gorgoniusza	28 Mojseja	☉
10 C. Mikołaja	29 Usik.hf.Joan.	Nów d. o g. 3 m. wieczór.
11 P. Jacka i Prota	30 Aleksandra	
12 S. Gwidona	31 Poł. poj. Boh.	☾
13 N. D. 16 po Św.	1 Spt. N. 16 po S.	
14 P. Podw. ś. †	2 Mamanta	
15 W. Nikodema	3 Anftyma M.	
16 Ś. Such.Ludm. †	4 Wawyly	☽
17 C. Lamberta	5 Zacharya	Pierwsza d. 14. o g. m. 43 ran.
18 P. Tomasza †	6 W. św. Mych.	
19 S. Januar. †	7 Sozanta M.	
20 N. D. 17 po Św.	8 N. 17 po Sosz.	
21 P. Mateusza	9 Joakima	☽
22 W. Mauryc.	10 Mynodory	
23 Ś. Tekli P.	11 Pteodory Pr.	Pelnia d. o g. 0 m. rano.
24 C. Gerarda	12 Awtonoma	
25 P. Kleofasa	13 Kornyla Sot.	
26 S. Cyprjana	14 Wozn. cz. Kr.	☾
27 N. D. 18 po Św.	15 N. 18 po Sosz.	
28 P. Wacława Kr.	16 Josafata	Ostatnia k. d. 30. o g. m. 32 ran.
29 W. Michała Arch.	17 Sofii Mucz.	
30 Ś. Hieronima	18 Ewmenya Pr.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

8.	Września 1	Tiszri	5657 Nowy Rok
9.	"	2	"
10.	"	3	"
17.	"	10	Drugie św. Now. Roku
22.	"	15	Post Gedalija
23.	"	16	Święto pojednania
28.	"	21	Pierwsze św. Kuczek
29.	"	22	Drugie św. Kuczek
30.	"	23	Palmowe Święto
			Zgr., czyli koniec Kucz.
			Radość z prawa

WRZESIEŃ

Razem	Zwierz skrzydłata	
	pozyteczna	szkodliwa
Rewir	Zwierz czworonoż.	
	pozyteczna	szkodliwa
Data		

wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

1896

PAŹDZIERNIK

ma dni 31.

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 C. Remigiusza	19 Trofyma	Wsch. słońca
2 P. Leodegarda	20 Eustafia M.	1. o godz. min.
3 S. Kandyda	21 Kodrata Ap.	15. o godz. min. 2
4 N. D. 19 po Św.	22 N. 19 po Sosz.	Zachód
5 P. Placyda M.	23 Zacz. ś. Joan.	1. o godz. min. 3
6 W. Brunona	24 Ftekly Mucz.	15. o godz. min.
7 Ś. Justyny P.	25 Ewfrozyny	
8 C. Brygidy wd.	26 Joanna B.	
9 P. Wincentego	27 Kalistrata	
10 S. Franciszka	28 Charytona	
11 N. D. 20 po Św.	29 N. 20 po Sosz.	☉
12 P. Maksymil.	30 Hryhorya W.	Nów d. 6. o g. 11 m. 5 wieczór.
13 W. Edwarda	1 Okt. Pokr. B.	
14 Ś. Kaliksta P.	2 Kypryana	☽
15 C. Jadwigi i T.	3 Dyonysia	Pierwsza kw. d. 13 o g. m. 21 wiecz.
16 P. Gawła Op.	4 Jerofteja	
17 S. Florentego b.	5 Charytyny	
18 N. D. 21 po Św.	6 N. 21 po Sosz.	☉
19 P. Piotra z Alk.	7 Serhya M.	Pelnia d. 29 o g. 5 m. 5 wieczór.
20 W. Felicyana B.	8 Pelahii M.	
21 Ś. Urszuli	9 Jakowa Ap.	
22 C. Korduli P.	10 Jewłampia	
23 P. Jana K.	11 Fyłypa Ap.	
24 S. Rafała A.	12 Prowa M.	
25 N. D. 22 po Św.	13 N. 22 po Sosz.	☾
26 P. Ewarysta P.	14 Nazarya	Ostatnia kw. d. 29. o g. m 54 wiecz.
27 W. Sabiny M.	15 Ewfymija	
28 Ś. Szym. i Judy	16 Łonhyna M.	
29 C. Narcyza	17 Osyi Pr.	
30 P. Klaudyusza	18 Łuki Ap.	
31 S. Wolfgang. †	19 Joifa Pr.	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

8. Października 1. Marcheswan.

PAŹDZIERNIK

Razem	Zwierz. skrzydlata	
	pożyteczna	szkodliwa
Rowir	Zwierz. czworonoż.	
	pożyteczna	szkodliwa
Data		

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

1896

LISTOPAD

ma dni 30.

Rzymsko-katol.	Grecko-katol.	
1 N. D. 23 po Św.	20 N. 23 po Sosz.	Wsch. słońca
2 P. Dzień zad.	21 Haryona	1. o godz. min. 5.
3 W. Huberta B.	22 Awerkyia	15. o godz. min. 1.
4 Ś. Karola Bor.	23 Jakowa	Zachód
5 C. Elżbiety	24 Aryfty N.	1. o godz. min. 3.
6 P. Leonarda	25 Markyana	15. o godz. min. 1.
7 S. Engelberta	26 Dymetrya	
8 N. D. 24 po Św.	27 N. 24 po Sosz.	
9 P. Teodora M.	28 Terentya	
10 W. Andrzeja	29 Anastazyi	
11 Ś. Marcina B.	30 Zynowia	
12 C. Marcina	31 Stachyja Ap.	
13 P. Eugeniusza	1 Nojem. K. i D.	☉
14 S. Serafina M.	2 Akindyna	Nów d. 5. o g. 9 m. 0 rano.
15 N. D. 25 po Św.	3 N. 25 po Sosz.	☽
16 P. Otmara Op.	4 Joannyka Pr.	
17 W. Salomei P.	5 Hałaktyona	Pierwsza kw. d. 12. o g. m. 14 rano.
18 Ś. Ottona Op.	6 Pawła arch.	
19 C. Elżbiety Kr.	7 Jerona	
20 P. Feliksa	8 Mychała	☽
21 S. Ofiar. NMP.	9 Onysifora M.	
22 N. D. 26 po Św.	10 N. 26 po Sosz.	Pemnia d. 20 o g. 11 m. 5 rano.
23 P. Klemensa	11 Myny M.	
24 W. Jana od krz.	12 Joana Mył.	
25 Ś. Katarzyny P.	13 Joana Złot.	
26 C. Konrada M.	14 Fylypa Ap.	☾
27 P. Wal. i Wirg.	15 Hurya i Sam.	
28 S. Krescentego	16 Mafteja Ap.	Ostatnia kw. d. 28. o g. m. 17 rano.
29 N. D. 1 Adw.	17 N. 27 po Sosz.	
30 P. Andrzeja	18 Platona	

KALENDARZ ŻYDOWSKI.

6. Listopada 1. Kislew.
30. List. 25. Kislow. Pośw. świąt. Chanuka.

LISTOPAD

Razem	Zwierz. skrzydlata	
	pozyteczna	szkodliwa
Rewir	Zwierz. czworonoż.	
	pozyteczna	szkodliwa
Data		

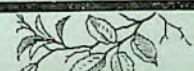
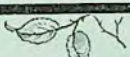

Wykaz miesięczny ubitej zwierzyny

Uwagi do Sumaryusza

ubitej zwierzyny za rok 1869.

KALENDARZYK
ŁOWIECKO-LEŚNICZY.

STYCZEŃ.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łoś przebywa w gęstych i suchych ale podrosłych lasach; podczas pory wilgotnej i zawieruchy, kryje się w gęstwinach, w czasie zaś pogody i mrozu zostaje w lasach wysokich. Jeleń i sarna wybierają miejsca wyższe, cieplejsze, od strony południowej, w najgęściejszych drzewostanach, lubią także bawić nad zdrojami. Jelenie i sarny skupiają się w stada. Łoś, jeleń i sarna żywią się młodymi pędami i korą drzew, także jałowcem, mehem, wrzosem itp. Dzik trzyma się w gęstwinach koło bagien niezamarzłych i zdrojowisk, leży swobodnie w barłogu, a nocą ciągnie na żer. Żywi się w lasach dębowych i bukowych, żołądźką i bukwia, wyszukując je pod liściem opadłym lub śniegiem; w lasach sosnowych wyszukuje rodzaj małej trutli (*tuber suillum*); w zimie lekkiej, w braku czego innego, żyje korzeniami roślin rozmaitych. Zająca siedzi w kotlinie ku południowi; w czasie wichrów i zawiści kryje się w gąszczu. Żywi się młodymi pączkami, korą młodych drzew; podchodzi także do sadów, ogrodów i gumien. Lis za dnia przebywa w zaroślach przy brzegach lasu, lecz w czasie niepogody i wiatru, statecznie trzyma się w norach. Za zdobyczą nieustannie odbywa wędrówki,

zbliża się do odosobnionych siedzib ludzkich, a wet podsuwa się aż do wiosek. Napada za zajęć ptactwo dzikie i domowe. Wilki chodzą kupa podczas cieżki upędzają się niestannie — nie lubie obierają sobie gąszenie nieprzystępne na dlisko. Dręczone głodem — zwłaszcza pod ostrych mrozów i wysokiego śniegu — dybia zwierzynę, lub zbliżywszy się do siedzib ludzi dobywają się w nocy do ehlewów i owezari; sem też porywają psy domowe. Niedźwiedź leży w gawrze, to samo dzieje się z borsukiem. Rys, przyczajony na drzewie lub w dziupli czyha na przechodzącą sarnę, dybie wraz z ekiem na zajęce i ptactwo. Kuna leśna kryje w drzewach wypróchniałych i gniazdaeh — mowa w starych norach lub ustronnych budkach, zazwyczaj na poddaszu. Tehórz przebywa około domów, w stajniach, oborach, w gruzach kupach kamieni. Kuna leśna żywi się wiewiórkami, ptactwem rozmaitem, wyjada też miód z uli, a w niedostatku tego, je jagody jarzębki i inne owoce leśne. Kuna domowa czyni wiele szkody w ptactwie domowem, szczególnie w gębiach. Tehórz jest jeszcze drapieżniejszym, zagryza ptactwo domowe, wysysając mu mózg — wypija jaja. Wydra kryje się za kamieniem przy brzegach rzek i stawów — zapuszcza się za pożywieniem w nocy. Głuszcze przebywa w lasach górskich lub borach głębokich między porośłych, karmi się szczególnie liśćmi i pączkami drzew iglastych i innych. Cietrzew nie szuka wielkich lasów, jak poprzedni, nie lubi samotności, karmi się wszelkimi jagodami, pączkami i baziarni brzożowemi, olszowemi lub leszczynowemi. Jarząbek jest pospolity w lasach wilgotnych, najbardziej lubi miejsca suche, w zimie

walnej i podczas mrozów silnych przebywa w grubych gęstwinach; karmi się pączkami i baziarni drzew, jagodami, poczworkami, owadami i robakami. Kuropatwa przebywa w mniejszych zarosłach, szczególnie w położonych między polami; zimą, gdy śnieg wielki, zbliża się do wsi i domów, albo kryje się w norach pod śniegiem; nie lubi zmieniać miejsca. Żywi się ziarnem, korzonkami, wierzeholkami roślin delikatnych i t. p. Kaczki dzikie trzymają się na oparzeliskach.

Nie zaniedbywać należy zadawać zwierzynie żeru, którego nie może sobie wydobyć z pod śniegu. Urządzone przed zimą schroniska, żerowiska i posypiska, trzeba często naglądać i zaopatrywać w taką karmę, jaka odpowiada różnorodnemu stanowi zwierzyny. Dla jeleni, sarn, a nawet zajęcy, należy kłaść dobrze zebraną koniczynę, siano dobre, (nigdy potraw czyli otawę) starannie zebrane i wysuszone wiązki gałązek drzew, owies w snopkach, a przynajmniej ścinać kazać osiki, ływy, brzozy i jodły, szczególnie takie, na których znajduje się jemiola. Dla kuropatw i bażantów dzikich posypuje się ziarno zbożowe. Lizawki odkrywać z pod śniegu.

Ruja. Wilki ciekacie się poczynają: około połowy miesiąca kończy się lochanie dzików; jeżeli zima jest łagodna, rozpoczyna przy końcu miesiąca zając parkoty.

Polowanie. Rysia, żbika, lisa, wydrę, kunę leśną i domową, tehórza, poszukuje się dla ich pięknego futra i drapieżności. Wilki tropi się na każdej ponowie; na śniegu głębokim podrzucą się padlinę na wilki i lisy. Kunę leśną tropić usilnie, a pokrewne jej kunę domową i tehórza wypędzać z ukrycia brzękiem hałaśliwym lub jannikami. Wrony i sroki należy znęcać i wybijać. W tym

miesiącu najodpowiedniejsze jest stawianie żuraw i łapek na zwierza drapieżnego.

Rybactwo. W tym miesiącu ochrania się tym miesiącu miętusa. Na stawach robi się płonki czyli przereble. Lowienie ryb odbywa się pod lodem. Zwracać uwagę na skrzynie i sadzawki rybnie (zimowidy); pilnować wydry.

Uprawa lasu. Z nasion drzewnych zbiera dalej: jesionowe, grabowe i akacyowe, jakoteż obmuje się szyszki sosnowe i świerkowe. Pozyskuje się nasiona kupnem lub zamianą — uskutecz próby kielkowania — wyluskuje się nasiona z szek w suszarniach ogniowych.

Ochrona lasu. Pod mehem znajdują się przeczwaraki sówki choinówki (*Trachea piniperda* L.) i osklepy trądu sosnowca (*Lophyrus pini* L.), jakoteż leżą tam gąsienice barezatk sosnowki (*Gastropacha pini* L.) które — zwłaszcza ostatnie — wybierać należy podczas powiatra łagodnego i ziemi niezamarzniętej. Jeżeli jest żna, wpędza się nierogaciznę do lasu, dla tepię poczwerek sówki choinówki. Spodziewając się barezatk sosnowki, przygotowuje się korę drzew do następnego posmarowania mazią lub lepem. Zbiera się gniazda gąsienieczne białki brudnic (*Liparis chrysothoea*) na drzewach owocowych w ogrodach, pod lasem, albo na młodych dębach. Wywiesza się skrzynki do gnieźdzenia dla ptaków gnieździących się w dziuplach, a szczególnie dla szpaków i sikor.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jest w styczniu następujący: — (przyczem oznaczać będzie O owad skończył, J jaja, G gąsieniec, P poczwarkę).

Chrabąszcz majowy (*Melolontha vulgaris* L.) generacja trzyletnia G, albo P.; Szelinia

sosnowiec (*Hylobius abietis* Hrtg.) generacja dwuletnia G, O; Smolik sosnowiec (*Pissodes notatus* L.) O; Kornik drukarz (*Bostrychus typographus* L.) O; Cetyniec sosnowiec (*Hylesinus piniperda* L.) i Cetyniec mniejszy (*H. minor* Hrtg.) O; Drwalnik paskowany (*Xyloterus lineatus* Gyllh.) O; Barezatka sosnowka (*Gastropacha pini* L.) G; Sówka choinówka (*Trachea piniperda* L.) P; Brudnica mniszka (*Liparis monachia* L.) J; Prządka pierścienica (*Gastropacha neustria* L.) J; Brudnica nieparka (*Liparis dispar* L.) J; Białka rudnica (*Liparis chrysothoea* L.) G; Zwójka zieloneczka (*Tortrix viridana* L.) J; Zwójka sosnoweczka (*Retima buoliana* F.) G; Mól modrzewiowiec (*Tinea laricinella* Breh.) G; Trąd sosnowiec (*Lophyrus pini* L.) P; Turkuć podjadek (*Gryllotalpa vulgaris* L.) G.

Zapobiegać szkodom w szkółkach od zajęcy i myszy. Przeciw ostatnim zakładać truciznę. Gdzie w zaroślach bukowych lub grabowych obawiać się trzeba uszkodzenia przez zajęcy i myszy, tam kłaść galezie drzew miękkich lub całe drzewka młode, jako karmę; to samo czynić można i w szkółkach. W nawalne śniegi ścinać osiki, ivy, a nawet brzozy lub jodły na żer dla zwierzyny, aby ją odwieść od uszkodzeń w młodnikach. Podczas okiści otrząsać śnieg w szkółkach lub w kosztownych uprawach sztucznych, także z młodszych klas drzewa wysokiego w gospodarowaniu niskopiennem połączonem.

W silne zimna wyteżyć ochronę przeciw kradzieży drzewa, jakoteż zarządzić, ażeby ubodzy tanniej nabyć mogli drzewo opałowe. Sanna lub zamarznęta ziemia i długie noce sprzyjają kradzieży.

Cięcie lasu i pozyskanie plodów leśnych. W zrębach wysokopiennych w równinach, podgó-

rzu i górach średnich dalej ścinać drzewa i rąbać drewno z całym wyteżeniem; — w zrębach niskopiennych tylko wtedy, gdy są za obszarem lub znajdują się w miejscowościach zabagnianych albo wystawianych na wylewy wód albo nieprzystępnych w innej porze roku. W zrębach czystych z podrostem powstrzymać cięcie w marcu, mrozy, lub jeżeli nie ma śniegu. W zrębach czystych, przeznaczonych na darcie kory, wykonać wszelkie inne drzewo. Potrzeba drewna i droga sprzyjają sprzedaży płodów.

Do wyprowadzenia drewna jest w ogóle pora najstosowniejsza, szczególnie dla drzew w długich lub ciężkich sztukach. Ze zrębów czystych, z bagien i miejsc podlegających wylewom wód, uprzątuje się drewno. W górach sprowadza się drewno spławiać się mające do miast, drewno zaś przeznaczone do zwęglania, do miast, rynek czyli węglarek. Z śniegu korzystać w celu do wyprowadzenia drewna saniami, do spuszczenia go w żłobach, czyli ryzach ziemnych, śnieżnych lub lodowych. Uprzątywać drewno ze zrębów czystych, prowadzić na wystawy czyli składy i na żłobki dla budowy domów, dróg, mostów i zabezpieczenia brzegów. Także zwozi się na ten cel kamienie.

Zawiadywanie czyli administracja. Przesłać dziennik przychodu i rozchodu płodów leśnych i pieniędzy, jeżeli ostatnie wchodzi w zakres gospodarza lasowego. Z końcem miesiąca zamknąć dzienniki i wraz z odnośnymi załącznikami odesłać władzy właściwej najdalej w pięć dni po zamknięciu. Odesłać również władzy puszkę kontrolną, gdzie takowa jest wprowadzoną przy sprzedaży lub w ogóle przy wydawaniu z lasu płodów. Członości te powtarzają się co miesiąc, często jednak tylko kwartalnie. Wyrachować się z zalic

pieniężnej, wziętej na wyróbkę drewna i zażądać nowej, aby wypłata rębaczcy zatamowana nie została. Wykaz miesięczny szkodników lasowych odesłać do władzy przełożonej lub wprost do e. k. Starostwa.

W służbie państwowej przedkłada się w styczniu: Dziennik z użytku polowania z roku minionego; — Wykaz zmiany w inwentarzu; — Dziennik boeznych użytków leśnych i domenalnych; — Wykaz sumaryczny zapasów materiałów i wartości pieniężnych w okręgu gospodarczym (do 5-go). — Wykaz wynagrodzeń szkód leśnych przedstawionych do odpisania; — Wykaz stanu rozpraw leśnych w roku upłynionym (do 31-go).

Oprócz tego podawać się ma co miesiąc: Wykaz użycia nie zarachowanych zaliczek gotowych pieniędzy (do 10-go); — Regestr sprzedaży i odebranych pieniędzy; — Dziennik manipulacyjny a względnie doniesienie o omyłkach zaszłych; — Dziennik materiałów na składach (do 5-go); — Wykaz odbytych w kwartale ubiegłym podróży służbowych (do 10-stycznia); — Wykaz zmian zaszłych w kwartale ubiegłym w stanie dróg, mostów, kanałów i promów (1-go stycznia).

LUTY.

Roślinność. Stosownie do siedliska i pogody kwitną już w drugiej połowie miesiąca: leszczyna i olsza czarna, a z końcem miesiąca olsza szara.

Pobyć i żywienie się zwierza. Łoś trzyma się głębokich kniej i gęstwin; — młode łosie zjadają teraz dopiero rogi. Jeleń podczas odwilży przemieszcza się na wysokie góry i przebywa po stronie południowej; — rogacze zrzucają wieńce. Sarny przebywają w miejscach ciepłych, gdzie są źródła i oparzeliska, lub między wzgórzami wywionymi na południe. Za samiecą postępuje kosa, który odzyskuje swe parostki (rogi). Wszystkie zwierzęta żywią się przeważnie obgryzaniem młodych drzewek: — zadawanie karmy i ścięcie osik wskazuje jeszeze. Dzikie przebywają w wielkich gąszczach i bagnach obok mrowisk; podczas odwilży szukają żeru w ziemi, w ciągłych mrozach cierpią głód. Niedźwiedź niepokoi się, ale nie opuszcza gęstwin i gawry, młode tylko igrają przed nią podczas pięknej pogody. Borsuk budzi się ze snu i pociągnie 3—5 młodych w jamie. Lis podczas odwilży i powietrza spokojnego wychodzi w noce na zabawy. Wilk nie ma jeszeze przytułku pewnego. Zajęta siedzi u brzegu pól w równinach; w czasie zaś mroźnym uchodzi do lasu, lub kryje się w

głębokości. Obgryza korę młodych drzew i latorośli — w polach żywi się oziminą. Głuszcze kryje się w miejscach ciepłych przy źródłach, żywi się rzęźuchą i igłami świerkowemi lub sosnowemi, a dla strawności kamyczkami. Cietrzewie i jarząbki przesiadują w największej gęstwinie, żywią się pączkami i baziemi brzeziny i leszczyny. Kuropatwy rozbijają się na pary i trzymają się ciepłych miejsc przy źródłach i polach, zasianych oziminą. W śniegu nawalne podsypywać ziarno. Poczyna się ciąg dzikich gęsi i kaczek.

Rozmnażanie się. Zajęcie parka się poczynają; — lisy grzeją się; — ryś, żbik i wydra rozpoczynają zaloty; — ciecinka wilków ustaje. — Borsuk pomiatu do pięciorga młodych.

Polowanie. Z początkiem lutego kończy się polowanie na zwieryznię pożyteczną; — z dobrym zaś skutkiem polować można: na dzikie gęsi, kaczki, żurawie i dropie. Drapieżników tępić trzeba wszelkimi siłami. Na kuny najlepszy czas do zastawiania łapek lub żelazek; ptaki drapieżne łatwo teraz łowić w sieci i łapki. Na sidła zastawiane zwracać uwagę. Myśliwy naprawia saki, sieci i rozjazdy — chodzi starannie około psiarni, usuwając psy nieprzydatne do łowów, aby się nie rozradzał płód zły.

Rybaćstwo. Łów ryb pod lodem. Szczupaki najmłodsze — trzyletnie — poczynają się trzeć. Rybami zamrożonemi handel czynny. Stawy rybne i zimochowy podczas trwających mrozów oglądać codziennie i przestrzegać, aby woda przepływała nieustannie; robić także przereble. W razie odwilży wyrąbać lód w kanale, którym woda płynie do stawu, tudzież poobeinać go koło upustów i mniczków. Gdyby woda mocno przybywała, pootwie-

rać upusty i mniuchy. Przygotować narzędzia i czynia do rybołówstwa wiosennego.

Uprawa lasu. Oprócz czynności wymienionych w styczniu, przybywa — wprawdzie rzadkie u nas — oblamywanie szyszek modrzewiowych, gdyż tak pozostawszy dłużej na drzewach, otwierają się twiej podczas wyłuskiwania nasienia w suszarni ogniowej. Zbieranie jednak szyszek sosnowych i świerkowych starać się ukończyć w tym miesiącu, aby, gdy nastanie w marcu powietrze ciepłe, otwiera się nie poczęły. Wyłuskiwanie nasienia w suszarniach ogniowych prowadzić dalej. Nasienie zbierające z własnej potrzeby zgłaszać do sprzedawcy lub zamiany. Jeżeli zima łagodna, robić na glebach suchych a zachwaszczonych: pasy i talerze pod siew, aby dobrze przesiąknąć mocą wilgocią. Także porusza się glebę w zrebach częściowych sosnowych i świerkowych, aby nasienie wylatujące z końcem lutego lub w marcu, dosięgnęło prosto do ziemi. W razie długiej zimy przechodzą te czynności na marzec. Na bagnach do których byłby trudny przystęp w innej porze roku, można siać nasienie olszowe, na miejscach wolnych od zalewu wód i przysposobionych na ten cel już z końcem lata roku zeszłego.

Pielęgnowanie lasu. Rozpoczynając trzebieżę jakoteż okrzesywanie gałęzi, gdzie takowe są w używaniu.

Ochrona lasu. Oprócz zarządzeń i ostrożności wymienionych w styczniu, należy w końcu miesiąca ścinać drzewa pułapkowe dla rojących się wezrostki korników, a szczególnie dla cetyńca sosnowego (*Hylesinus piniperda L.*), zwłaszcza jeżeli zima sucha. Wywieszać skrzynki dla gnieździących się w dziuplach ptaków pożytecznych — skrzynki wieszane dawniej oglądać i oczyścić.

Stan przeobrażenia najwcześniejszych owadów, lasom szkodliwych, jest ten sam co w styczniu.

W szkółkach, w razie odwilży i roztopów, ułatwiać odpływ zbierającej się wodzie. To samo czynić można w uprawach, które kosztowały dużo.

Cięcie lasów i pozyskanie plodów leśnych. Kończęc cięcia rozpoczęte w lasach wysokopiennych, szczególnie w zrebach częściowych, i cięcia zimowe w lasach niskopiennych właściwych i niskopiennych pałą zonych. Kończęc zreby w olszynach na bagnach i w ogóle ścinanie drewna budowlanego. Wycinać dalej drzewa innego rodzaju w zrebach przeznaczonych na darcie kory. Rozpoczając ogławianie drzew.

Oprócz czynności wskazanych w styczniu co do uprzętywania i wyprawdzania plodów leśnych — z których jednak uprzętywanie drewna ze zrebów częściowych ukończone być winno — należy się przygotowywać do spławu drewna, szczególnie do spławu luźnego. Pilnować, aby drewno przygotowane do spławu nie zostało porwane przez wody dzikie, pojawić się mogące w razie tajania śniegów; sporządzać wicie i opatrywać narzędzia potrzebne do spławu. Przedsiębrać rewizję brzegów, sprowadzać materiał na faszyny; według możliwości ochraniać brzegi popodmywane. Sprawdzając kamienie lub żwir gotowy do budowy i utrzymania dróg leśnych.

Zawiadywanie czyli administracja. Oprócz czynności bieżących, wykazanych w styczniu, przedłożyć rachunek roczny polowania. Składając rachunek z zaliczki pieniężnej, zażądać nowej w takiej kwocie, aby takowa — oprócz na roboty połączone z pozyskaniem plodów leśnych — wystarczyć mogła także na spodziewane uprawy leśne.

W administracyi państwowej przed-
żyć: preliminarz pieniężny na rok przyszły; —
kaz zmian w stanie posiadania i ciężarów (do 2
Co trzy lata przedkładać: wykazy statystyczne
i sprawozdania o ruchu gospodarczym.

MARZEC.

Roślinność. Oprócz olszyny i leszczyny, które
już niekiedy w lutym okazują kwiaty — kwitną
w marcu: wierzba wawrzynkowa (*Salix da-
phnoides Vill.*), w. purpurowa (*S. purpurea
L.*), w. łoża (*S. viminalis L.*), w. siwa (*S. incana
Schkr.*), w. ostroliściowa (*S. acutifolia W.*),
iwa, topola czarna (nadwiślańska czyli
jarzębia), osika, (po za lasem topola pi-
ramidalna); dalej dereń, jemiola i wileze
łyko. Od połowy — a gdy wiosna późna dopiero
z końcem miesiąca — kwitnąć zaczynają wszystkie
nasze wiązy.

Pobył i żywienie się zwierza. Łosie i je-
lenie trzymają się gąszczów; żywią się pędami
krzewów liściastych. Sarny, skoro zwolnieje po-
wietrze, szukają łąk niskich; — żywią się świeżą
trawą, ziołami, pączkami i pędami osiki, wierzb
i t. p., które im też ścinać należy, zwłaszcza, gdy
jeszcze śnieg przykrywa ziemię. Dzik, odyniec
i wycinek, odłączają się od trzody; — dziki wogóle
dla braku żeru zapuszczają się w głąb lasów, szu-
kając pożywienia przy bagnach i przy źródłach cie-
płych. Zajęc siedzi w podorówec bliżej oziminy
i żywi się nią. Lis trzyma się więcej nory, gdzie
liszka przyrządza sobie jamę na guiazdo. Lis,

żbik i kuna żyją wciąż łupem. Głuszcze i ciętrzewie szukają tych samych miejsc, gdzie przednio grę odbywały i przylęczają się do swego samca: — żywią się podobnie jak w miesiącu poprzednim. Dzikie gęsi, kaczki, słonki i łębie przylatują.

Nie ustawać z zadawaniem karmy zwierzęcej — ostre kresy zimy są jej bardzo szkodliwe. Lizaunki dla jeleni i sarn odnawiać.

Ruja i parzenie się. Lis, kuna domowa i wydra kończą ciekanie się; — zające parzą się ciągle. Ptactwo rozbija się na parę i szuka miejsc ochronnych do gnieźdzenia się. Dziurki parzą się: — głuszcze i ciętrzewie zaczynają. Ptaki drapieżne parzą się. Należy śledzić budowania nowych i naprawianie starych gniazd, aby i tu w czas zapobiegać.

Pomiot Żbik pomiało 5 do 6 młodych, kuna 1esna i zając 3 do 4. Borsuk pignuje młode w jamie.

Polowanie. Z początkiem tego miesiąca uspolowanie na zwierza pożytecznego: wytępienie tylko wilki i lisy na obławach. Z ptactwa, na grę strzela się głuszcze i ciętrzewie, tudzież poluje na wszelkie ptactwo przelotne, jak słonki, bęki, dzikie kaczki, gołębie i t. p.

Rybaństwo. Od połowy ochraniają się: męcały marzec szczupak; — od połowy marca okoń, lipień, głowacica, boleń, jęźwiec, świnka, czop. Rybaństwo ustaje. Raków dostanie można; wyborne są węgorze; łososię łowi łatwo. Ryby ruszają się ze swych zimowisk.

Gdy woda plynie obficie, baezyć na to, co powiedziało w lutym. Tam i upustów pilność i mieć w pogotowiu gnój mierzwiasty do bezwzględnej naprawy uszkodzeń.

Do zimochowów, gdzie przyplodek, napuścić dużo wody. Gdy wielka woda przejdzie i nie ma obawy znacznych mrozów, przy końcu miesiąca można przystąpić do wyłowienia zimochowów i wiosennego obsadzenia stawów. Stawy mające się zasiewać, osuszać jak najwcześniej.

Uprawa lasu. W czasie roztopu śniegów, zbierać można odpływające z wodą nasienie olszowe, łowiąc takowe przetakami i t. p. Szyszki modrzewiowe — gdzie jest po temu sposobność — oblać dalej; — sosnowe zaś i świerkowe tylko wtedy, jeśli jest przekonanie, że nasienie jeszcze wyłatywać nie zaczęło. Wyłuskiwanie nasion drzew iglastych prowadzić dalej w suszarniach ogniowych. Nagładać nasiona przechowane na zimę; — w razie potrzeby przenosić takowe w miejsca chłodniejsze i przewiewniejsze, jak w stodole, na strychu i t. p., należy je jednak przerabiać od czasu do czasu, a przykrywać przed każdym większym mrozem.

Gdy wody wsiąkną, a szczególnie na ziemiach suchych, przygotowywać glebę pod siew na miejscach wolnych, jak i w zrubach częściowych; — także rozpoczęby można robotę około szkółek siewnych. — Szkółki dawniejsze rewidować, czy nie trzeba spuścić wodę zbierającą się i czy mrozy nie wysadziły drzewek, aby takowe niezwłocznie udeptać i umocnić. Otrząsając w szkółkach śnieg póżny, zwykle mokry i czepiający się gałęzi. Przedsiębrać ciąć kołów i sztabów wierzbowych i topolowych i umieszczać je, aż do czasu wysadzenia w wodzie lub w ziemi. Ku końcowi miesiąca — gdy sprzyjać będzie pogoda — siać można nasienie buka, jesionu, graba, jawora, klona, a przy końcu miesiąca dęba. Wydobywać, sortować, obeinać, zasiewać i wysadzać przedewszystkiem brzozy

i modrzewie, a także jesiony, brzozy i jawory. Tak do lasu jak i do szkółek drzewnych. Gdzie nie konywane być mają obszerne plantacje, tam rozpocząć można także sadzenie w lesie, jeżeli sprzyjająca do tego nastanie pora i gleba obесhnie na leżycie. W ogólności stosują się wszystkie roboty wymienione do tego, jaka jest pogoda, i przynosi się je często na koniec miesiąca, a nawet na kwiecień.

Rozpocząć roboty około ustalenia wydmy piaskowych, jako też sadzenie tam sośniny. Wykopywać i sztubry wierzbowe i topolowe. Pakować i rozesłać sadzonki i sztubry sprzedane. Na roboty związane od własnych potrzeb sadzonki starać się o kupca.

Pielęgnowanie lasu. Trzebać i okrzywać gałęzi żywych prowadzić dalej: — rozpocząć oczyszczanie zapustów; — gdyby zaś roślinność obumierała się weześnie, zaniechać okrzywania gałęzi żywych i rozpocząć okrzywanie suchych.

Ochrona lasu. Niszczyc dalej poczwarke sów i choinówki i osklepy trądu sosnowca. Głównie tylko gasienice barezatkki sosnowki budzić się z zezną ze snu zimowego, nie omieszkac robić zapustów pierścienie smołowe lub klejowe, które późniejsznow odnowić należy. W lasach świerkowych sadzić drzewa pułapkowe dla kornika drukara w sosnowych dla cetyńca sosnowca, okrzywać takowe, żeby nie wysechały przedko. Korzystać zeszłoroeczne pniaki sosnowe, zawierające pnie szeliniaka sosnowca.

Stan przeobrażenia najważniejszych owadów lasom szkodliwych, jest ten sam co w styczniu.

Chronić brzegi od kry i naprawiać uszkodzone.

Na przypadek posuchy dłuższej, zwrócić uwagę na niebezpieczeństwo od ognia, zwłaszcza w zrębach i zapustach, obfitujących w trawy suche.

Cięcie lasu i pozyskanie plodów leśnych. Kończyć cięcie zimowe we wszystkich gospodarowaniach. W zrębach dębowych, przeznaczonych na darcie kory, wycinać inne rodzaje drzew. Prowadzić dalej ogławianie. Rozpocząć korezowanie pniaków, gdzie to z jakiegokolwiek przyczyny jest w użytkowaniu. Sprzedawać zręby dębowe, przeznaczone do darcia kory, a w których pozyskanie kory uskutecznić ma sam kupujący. W wielkich zrębach niskopiennych rozpocząć cięcie wiosenne.

Dalej, i to z pospiechem, uprzątać drewno ze zrębów; — kończyć wyprowadzenie drewna do potoków spławnych i do węglarek. Podeszas tajania śniegów dbać, aby na drogach leśnych były zawsze otwarte rowy i przepusty. Po zejściu lodów i zmniejszeniu się pierwszej wody, można rozpoczynać spław luźny i w stanie wiązonym. Uprzątywać i wywozić drewno w górach wysokich z całą energią, korzystając z sanny, albo z ryz drewnianych podczas odwilży.

Zawiadowanie i administracja. Czynności te same, co w styczniu i lutym. Przygotowywać się do nadechodzącej odbiórki plodów ze zrębów, kończących się lub już uprzątanym.

W służbie państwowej przedłożyć do końca miesiąca: Wykaz użytych materiałów według §. 20. instrukcji.

KWIECIEŃ.

Roślinność. Oprócz drzew i krzewów, które pokazują już kwiaty w marcu, kwitną w ciąg kwietnia (wczesniej lub później, stosownie do ciepłoty i ogólnego wypogodzenia się): modrzew, cis, klon, jesion, brzoza, wierzba biała, wierzba krucha, buk, grusza, trześnia, tarn, agrest, bez koralowy, borówka, wrzos. — Od połowy miesiąca kwitną: grab, jawor, wiśnia, wierzba trójśilna.

Liście wypuszczają: brzoza, iwa, bez pospolita, olsza czarna, szara i zielona, grab, leszczyna, topola czarna (i piramidalna), osika, topola biała, wszystkie wiązy krajowe, jawor i klon, kasztan dziki, bez koralowy, borówka, kocierpka (ligustrowy), świd i dereń, głóg, grusza, jabłoń, jarzab, malina i ożyna, tarn, trześnia, czeremcha, trzmielina, szklak, kruszyna, kwaśnica (berberys), janowiec, lipa wielkolistna.

Pobył i żywienie się zwierza. Łoś przebywa jeszcze w gęstwinach, żywiąc się latoroślami i trawami młoda. Jeleń stary rad trzyma się z dala od stad w niskim lesie, gdy mu nowo odrastają rogi. Młode jelenie zrzucają dopiero teraz rogi, wychodząc w pola obsiane. Sarny i zające trzymają się brzegów lasu i młodników, żywiąc się pączkami i latorostkami drzew i krzewow. Wychodzą także

w pola obsiane. Zające przesiadują niekiedy w oziminach. Dziki szukają żołądki pozostałej, ślimaków i korzeni. Maciory prośne wyszukują barłogi spokojne do uproszenia się. Warchlaki trzymają się stad; — odyńce i wycinki odosobnione buchtują po gąszczach. Niedźwiedź wychodzi z gawry i żywi się mrówkami, trzymając się bagien i gór. Wilk nie opuszcza gęstych lasów i bagien nieprzystępnych, robiąc często szkody w trzodach, wychodzących na paszę. Lis, kuna i techórz dybią na legnące się na ziemi ptactwo, pożerając jaja i pisklęta. Borsuk wywodzi w nocy młode z jamy.

Ruja i parzenie się. Zające i żbiki parują się dalej. Niedźwiedź grzeje się już często, przyczem szuka tylko pary swojej i stale jednej trzyma się samicy. Głuszcze i cietrzew wyczajnie kończą granie. Jarzabki niosą jaja — również gołębie, czajki i inne ptactwo leśne. Słonki ciągną jeszcze do połowy miesiąca. Dzikie kaczki parzą się.

Pomiot i lęg. Zające się koca. Wileczyca i liszka pomiatają 3 do 9 młodych, kuna 3 do 4, techórz 3 do 4, wydra 2 do 4. Kuropatwy; jeżeli tylko jest wiosna wczesna, wywodzą młode w końcu tego miesiąca.

Polowanie. Polowanie na zwierza użytecznego spoczywa zupełnie; — nie należy jednak zaniedbywać dawać zwierzynie karmę suchą, aby nie przychwyciła się łakanie do karmy zielonej, co jest jej szkodliwym. Także odświeżać lizawki. Stare rogacze można jednak ubijać na podchodach i zasadzkach.

W celu zachowania zwierza łownego, strzelać ptaki drapieżne na gniazdach i wybierać z takich młode; — także tępić je w budkach. Nad-

mieniamy osobno, że w końcu tego i na początku przyszłego miesiąca, wybierać trzeba młode z gnianpuha czów. Również przesładować należy niezmarodowanie zwierzęta drapieżne, których samice w większej części teraz noszą płód. Także niszczyć koty domowe, zachodzące na pola i do lasu; u wybrzeży wód wyszukać jamy wydrze i stawiać tam żelazka. Pilnować starannie pasterzy, lub w góle chłopców wiejskich, którzy umyślnie za ptaki mi wkradają się do lasu. Łapki, sidła i inne przyrządy, przeznaczone do użytku w jesieni i w zimie, przysposabia teraz myśliwy, aby straciły pozor i woń świeżości.

Rybactwo. Przez cały kwiecień ochraniają się lipień, głowacica, boleń, jaź, świnka, eżop, wyrozub; — do 15. kwietnia: szczupak, okoń; od 15.: eżeczuga, sandacz. Węgorz najprzedniejszy, gdy olszyna pęka. Raki mniejsze jeszcze dobre. Ten i następny miesiąc najlepszy do łowienia łososia. Rybołówstwo wędkowe zaczyna się. Klatki na ryby stawia się u ujścia strug i kanałów. Jeżeli się pora wiosenna spóźni, są te same roboty około stawów, co w marcu. — Woda, płynąca w tym miesiącu, ma więcej części pożywnych niż zimowa, przepuszczać więc ją trzeba przez stawy. W tym miesiącu dokonać obsadzenia stawów letnich. Do stawów głównych, oprócz karpi, wsadzić można nieco linów, miętusów i małą liczbę szczupaków. — W czasie dżdżystym pilnować, aby stawy zasiane lub zasiać się mające, nie były zalane.

Uprawa lasu. Siew i sadzenie wchodzi w ruch pełny i można powiedzieć, że każdy dzień zaniedbany jest połączony ze szkodą; zwłaszcza, że chociaż nie można na dłuższą pogodę stałą, a nawet jeszcze spodziewać się trzeba szarugi i mrozów —

albo z drugiej strony długiej i pięknej pogody wiosennej. Zakłada się szkółki tak siewne, jak i drzewne — obeina i przesadza drzewka w ostatnie. Obeiska i przygartuje się w szkółkach drzewka, wysadzone od mrozu. Jeżeli wiosna wczesna, rozpoczyna się także pielenie chwastów w szkółkach. Przesadzanie drzewek liściastych do lasu kończy się do połowy, iglastych do końca miesiąca. Kłaść w szkółkach korę świeżo odartą i polana świeżo dla przywabienia szeliniaka sosnowca.

Pilnować spadania nasion sosny, świerka i modrzewia w zrębach obsiewnych, aby nasienie nie spadało na glebę zadarnioną. Podsiewać zręby, dla skorzystania z zimowej wilgoci gleby.

Jak tylko woda ustąpi z mokradel olszowych dopatrzeć, czy drzewka olszowe nie zostały wysadzone na wierzech podczas zimy, aby je weisnąć, a gdyby się pokładły, powsadzać i poprostować napowrót. Resztą sadzonek zbywających pakować i rozsyłać.

Pielęgnowanie lasu. Prowadzić dalej czyszczenia, trzebieże i okrzesywanie gałęzi suchych.

Ochrona lasu. Czas ostateczny do niszczenia poźwarek sówki choinówki; — w razie spóźnionego włączenia na drzewa gąsienic barezatkki sosnowki, powtórzyć obrączkowanie mazią. Ścinać drzewa pułapkowe na kornika drukarza i cetyńca sosnowca i niszczyć ich załag. Kończyć karczowanie zeszłorocznych pniaków sosnowych i świerkowych, celem niszczenia płodu szeliniaka sosnowca; dla chwytania zaś jego samego urządzać rowki pułapkowe. W pogodną porę kłaść już można w tym samym celu korę świeżą, polana i wiązki gałęzi, pod które zbierają się chętnie szeliniaki. Gdy przy końcu miesiąca wyłazić

zaczynają gaszenie brudniej mniszki, rozgarnięcie ich gromadki.

Stan przeobrażenia główniejszych wód lasom szkodliwych jest następujący:

Chrabaszcz majowy (generacya czteroletnia) G. P. i O., Szeliniak sosnowiec (generacya dwuletnia) G. i P., Smolik sosnowia O., Kornik drukarz O., Cetyniec sosnowia i C. mniejszy O. J., Drwalnik paskowat O. J., Barezatka sosnowka G., Prządka piścienica J., Brudnica mniszka i B. niepańska J., Białka rudnica G., Sówka choińowa O. J., Zwójka zieloneczka J., Zwójka sosnowieczka G., Mól modrzewiowiec G., Tręsnosnowiec i inne powinowate (generacya dwuletnia) G., Turkus podjadek G.

Poprzedzać zagajenia i wskazać je znakami wpadającymi łatwo w oczy. Powytyczać wygoły. Zwracać uwagę na szkody z pastwiska — na murzenie granie podczas naprawiania płotów, walek, sieków, orania pól i t. p. Przestrzegać obdzierania kory wiązowej i lipowej, która już niekiedy w drugiej połowie miesiąca odstaje od drewna. Pilnować nawiercania brzoź. Strzedz posiewy od ptaków i dzików. Mieć baczne oko na pożary leśne, szczególnie w miejscach niebezpiecznych, jak na składowiskach drewna, na zrębach w zapustach, drzewostanach iglastych, przy kolejach żelaznych i t. p.

Naprawiać brzegi uszkodzone, płoty, zasieki wodomyje, wyrwy i t. p.

Cięcie lasu i pozyskanie płodów leśnych. Rozpocząć zręby wiosenne w pomniejszych lasach niskopiennych i prowadzić dalej już rozpoczęte większe tak, aby cięcia zwyczajne w tem gospodarowaniu skończone były do końca miesiąca. Roz-

począć cięcie letnie w górach wysokich. Jeżeli pozwolą na to śniegi; kończyć i uprzątywać ostatecznie cięcia zimowe. Tartaki wodne wchodzić w ruch większy; jakoteż korezuje się energiczniej pniaki, gdzie to jest w zwyczajnie i nietrudno o robotnika. Płody lupane wyrabiać dalej — jako też dopełniać rąbanie drzew opałowych z wierzeńców i innych odpadków drzewa użytkowego. Przy końcu miesiąca można niekiedy rozpocząć cięcia niskopienne na darce kory dębowej. Ciąć pręty wierzbowe, które luszczzone być mają zaraz po cięciu — jakoteż okorywać pręty cięte pierwej i przechowane w wodzie. Ścinać wiąz i lipy do pozyskania łyka i spuszczać sok brzoźowy.

Kończyć uprzątanie drewna i porządkować zapasy na składach i wystawach do nastąpienia mającej odbiórki płodów. Prowadzić dalej spław łyżny i w płenicach. Naprawiać drogi rozjechane i wymulone w zimie; czyścić rowy i przepusty.

Przejrzyć i ponaprawiać kazała narzędzia do kopania torfu. Gdzie jest w zwyczajnie uprawa rolna na glebie leśnej, tam zająć się nią tak z nasieniem leśnym jak i bez niego. Krzyżać siał pod koniec miesiąca.

Zawiadywanie czyli administracya. Załatwiać te same czynności miesięczne, które są wyszczególnione w styczniu. Gdzie zaś rachunki czyli raporty z ruchu gospodarczego składają się kwartalnie, przedłożyć takowe za kwartał pierwszy. Plan pastwiska i pozyskania trawy przedłożyć do zatwierdzenia, a następnie przeprowadzić wydzierżawienie tych użytków boczych, w ugodzie dobrowolnej lub przez licytacyę. Jeżeli trawa ma być użytkowana przez osoby poszczególnie, wydawać im znaczki sezonowe drewniane lub blaszane. Przeprowadzić odbiórkę płodów z cięć zimowych; księgę odbiórki

(numerownik) podpisaną przez kontrolującego, wraz z obrachunkiem ostatecznym z robotnikami, zestawieniem: zapasów pędów odebranych, kosztów wyrobki, uprzątania ze zrębów i odbiórki, przedłożą władzy właściwej. Jeżeli cięcia odbywają się tylko w zimie, zamknąć roczny rachunek zrębów i obrachować się z pobranych na ten cel pieniędzy; zapłacić zaś zaliczki na użytkowanie kory, jeżeli dalsze cięcia odbywać się ma we własnym zarządzie.

W administracji lasów i dóbr państwa wykonać oprócz czynności miesięcznych przedłożyć: wykaz podróży służbowych w kwartale ubiegłym (do 10-go), wykaz zmian przedsięwziętych w kwartale ubiegłym w drogach, mostach, kanałach i promach (1-go).

MAJ.

Roślinność. Oprócz drzew i krzewów kwitnących w kwietniu, które jednak z przyczyny niepogody spóźniły się z kwiatem, kwitną w maju: jodła, świerk, cis, jałowiec, dąb szypułkowy, paklon, czarnoklon (klon tatarski), kasztan dziki, jarząb, jabłoń, ezeremcha, trzmielina pospolita i brodawkowata, kruszyna, szakłak, głóg, kalina, ordozyna, kłokóezka, malina, berberys, miotłowiec, borówka, świdwa, bez koralowy — dopiero przy końcu maja: dąb bezszypułkowy, akacja, sosna, kosodrzewina.

Oprócz ukazujących już liście w kwietniu olisciają się w maju: modrzew, wiąz, jodła, świerk, limba, jałowiec, cis, dąb, paklon, lipa małowistna, akacja, sosna. Niekiedy już od połowy maja owocują: wiązy, (najbardziej wiąz szypułkowy), osika, topola biała, iwa i inne wierzby.

Pobył i żywienie się zwierza. Łoś obiera teraz niskie lasy obfitujące w bagna i wody; żywi się latoroślami drzew liściastych i krzewów, z których wierzbę rokitę przekłada nad inne. Wychodzi także — podobnie jak jelen i sarna — w polozime położone bliżej lasów, czyniąc w nich niekiedy znaczne szkody. Jelenie, którym odrastają teraz rogi, chętnie przebywają w niskich a gęstych

lasach i krzewinach, szukając miejsce zaopatrzone w lizawki solne. Rogacze odbijają się od stału. Sarny trzymają się zwykle u brzegu lasów, żywią się pęczkami, ziołami i odwiedzają posieki polne i lizawki. Dzikie przebywają w nizinach żyznych, żywią się korzonkami z różnych roślin. Zajęcie siedzi w polach oziminnych. Liszka często wyprowadza swoje dzieci z nory, nieząc je zżeczności w chwytaniu różnych zwierząt. Wydr żywi się rybami, rakami i żabami. Zwierzyna drapieżna pielęgnuje swe młode i dziesiątki zwierzostan i ptactwo pożyteczne.

Ruja i parzenie się. Stare łanie, jakoteż sarny cielą się w miejscach spokojnych. Dzikie świnie opraszają się, młode przebywają z macierami w gaszczach. Zajęcie parkają się i kocać ęgle, przeważnie w zbożu. Głuszcze, cietrzewie, jarząbki, słonki, gołębie dzikie i inne ptaki leśne noszą jaja lub wylęgają się. W bażantarniach zbiera się w tym miesiącu jaja, które pokłada się indykom do wysiedzenia. Przed koszeniem trawy lub konieczny sprawdzić, gdzie i ile jest w nich legów bażantów lub kuropatw.

Polowanie. Na zwierzynę użyteczną nie poluje się weale. Wyszukiwać młode wilki i wykopywać młode lisy, jakoteż niszczyć w gniazdach ptaki drapieżne. Odświeżać lizawki solne. Strzedz, ażeby ludzie pasący bydło, albo w inny sposób dostający lub wkradający się do lasu, nie wybierali z gniazd jaj i piskląt ptasich. Zwraćać baczność uwagę na waleśające się psy i koty.

Rybacko. W maju ochraniają się zupełnie: wyrozub, ezcuczuga, sandacz, płotka, ezerwianka, leszcz; — do 15 maja: lipień, głowacica, boleń, jaź, świnka, czop; — od 15. maja: kłonek, brzana, brzanka, cyrta, karp. Lososie opuszczają

bystre potoki i idą na tarło do wód spokojnych. Lososio-pstrąg płynie z morza do rzek. Gdy się zanosi na burzę, ryby zbliżają się do ładu; gdy wieje wiatr chłodny, kryją się do jam i zakątków. Raki już lepsze; jajami obciążone wrzuca się na powrót do wody.

Stawy, które mało mają wody, napełnić takową.

Jeśli się karpie trzecie zaczynają w stawach tarlowych, pilnować, aby w nich była woda zawsze równie wysoka. Odpędzać od tych stawów wszelkie zwierzęta.

Stawy zasiewa się; w stawach szlamować się mających, pokopać rowy.

Uprawa lasu. Jeżeli na wiązach dojrzały owoce, zbiera się takowe osmykiwaniem z drzew. W szkółkach przesadza się dalej drzewka i dopelnia siew. Grzędy zapelnione ogartuje się lub plewi: — strefy międzyrzędowe przykrywa się mehem lub innym materyałem, powstrzymującym chwasty i parowanie wilgoci z gleby. Z grzęd, na których zeszy nasiona, zdejmuje się lub przerzedza tylko przykrywę z gałęzi. W posuchę polewa się grzędy, szczególnie siewne. Pod siew nasienia wiazowego przysposabia się glebę.

Na równinach i podgórzu skończyć uprawę wiosenną jak najspieszniej; — lecz późno rozwijające się rodzaje drzew, jak: dęby, jasiony, akacje, sosny, sadzone być mogą jeszcze do połowy miesiąca. W górach wysokich rozpoczyna się siew, sadzenie i zakładanie szkółek w tym miesiącu.

Pielęgnowanie lasu. Trzebieenie, czyszczenie, i okrzesywanie gałęzi suchych prowadzi się dalej.

Ochrona lasu. Rozgniatać siedzące w gromadkach gasienice: brudnicy nieparki, biały rudnicy pierścienicy, a jeśli wiosna późniejsza, także gasie-

nice sówki choinówki. Obecnać i palić pędy, napnięte przez zwójkę żywiczaneckę. Rewidować drzewa pułapkowe założone dla korników i niszczać płód w nich złożony odarciem i paleniem kory. Ścinać dalsze drzewa pułapkowe. Niszczą szeliniaka sosnowca rowkami, wiązkami i planami. W latach rójki zbierać chrząszcze chrabąszcza majowego.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów szkodliwych jest następujący:

Chrabąszcz majowy G. O. J., Szeliniak sosnowiec P. O., Smolik sosnowiec O. J., Kornik drzewny karz J., Cetyniec sosnowiec i mniejszy J. G., Drwalnik paskowany J. G., Barczotka sosnówka G. Przadki pierściennica G., Brudnica mniszka, B. Nieparcia i białka rudnica G., Sówka choinówka J. G., Zwójka zieloneczka i sosnoweczka G., Mól modrzewiowiec P. O. J., Trąd sosnowiec J., Trzpiennik sosnowy G. Turkué podjadek G. P.

Ścisłe nadzorować: zagajniki, jakoteż użytki jaęcych z pastwiska i trawy: zapobiegać: szkoda z darcia kory i łyka, z pastwiska dorywczego, z nieostrożnego obchodzenia się z ogniem i przywłaszczania sobie drzewek do majenia. Drogi niepotrzebnie pozakopywać lub pozagradzać.

Cięcie lasu i pozyskanie plodów leśnych
W górach wysokich prowadzić dalej cięcia letnie. Pozyskiwać korę świerkową, łyko lipowe i wiązowe. Prowadzić cięcia w drzewostanach dębowych, zagospodarowanych na korę. Korezować pniaki; rozpoczynać węglarkę, gdzie takowa prowadzi się tylko w lecie. Kończyć spław luźny, spuszczać drewno w ryzach wodnych. Naprawiać drogi lasowe i brzegi wód służących do spławu i zakładać nowe. Rozpoczynać kopanie torfu, gdzie się użytkuje takowy — jakoteż i pędzenie smoly.

Zawładywanie czyli administracja lasu. Bieżące czynności są te same, co w innych miesiącach. Wydzierżawić: pastwisko w lesie, użytek z trawy, kamieniołomy i t. p. plody uboczne. Kończyć odbiórkę plodów z wyrobu zimowego i zamknąć rachunek całej tej czynności, jeżeli to nie stało się już w kwietniu. Przedłożyć sprawozdanie i rachunek ze spławu leśnego.

CZERWIEC.

Roślinność. Z roślin drzewiastych kwitną w tym miesiącu: limba, kosodrzew, dąb bezszypułkowy, olsza zielona, liguster, jeżyna, kasztan dziki, wrzoś bagno, lipa wielkolistna a przy końcu miesiąca i małolistna. Dąb bezszypułkowy, a często i niektóre drzewa, a nawet całe kępy dębu szypułkowego, oliściują się dopiero w czerwcu. Owoce dojrzewają na wierzchołkach, wierzchołkach i topolach.

Pobyty i żywienie się zwierza. Gruby zwierzę przebywa w tych samych miejscach i żywi się podobnie, jak w miesiącu poprzednim. Łanie podobnie jak i klempy bawią się z cielętami. Rogaczeźwi odrósł już wieniec — i oczyścił go. Sarny stare wodzą także już młode; kozły trzymają się znowu młodych i swawołą z nimi. Żeru szukają w zrzębach z latorośli i na polach, jakoteż odwiedzają lizawki. Dzikie wychodzą nocną porą w pola jarzynne, czyniąc w nich wielkie szkody. Maciorzy łączą się z jałowemi. Zajęce kładzie się w brzożach lasów i zarośli, żywiąc się również w polach jarzynnych. Lis znosi dzieciom żywo złapane zające młode, wprowadzając je do duszenia; — później wyprowadza młodzież w zboża. Głuszycyca szuka z dziećmi jaj mrówczych: cietrzewie i kuro-

patwy idą w zboża. Jarząbek przebywa z młodem w gestwinach i napada zboża.

Rozmnażanie się. Klempy ciela się, wydając na świat jedno, a czasem dwoje cieląt. Łanie i sarny cieleć się przestają. Zajęce wciąż parkają się i koca. Głuszcze, cietrzew, jarząbek, słonka, kaczki i dzikie gołębie mają młode. Przepiórki zniosły jaja.

Polowanie. Zwierzynie pożytecznej zapewnić należy dalszy spokój. Kozły, a przy dostatecznym zwierzostanie jelenie szpiczaki, mogą być strzelane po św. Janie.

W końcu miesiąca zaczyna się polowanie na kaczki młode czyli podloty. Dzikie gąsiątka wylatują już z gniazd pod koniec tego miesiąca. W celu ułatwienia polowania na kaczki i gęsi wycinają w trzcinie linie. Pora to także do wybierania ptaków łowczych z gniazd i żywienia ich z ręki. Tropić łasice, kuny, teńhörze, żbiki i koty, które, wychodząc na łup, w gniazdach ptasich niesłychaną wyrządzają szkodę; — wybierać młode wilki z gniazd, jakoteż młode lisy jawnikami. Przy norach dla tępienia drapieżników nastawiać samolówki. W celu niszczenia drapieżnego ptactwa, bić stare przy gniazdach i wybierać z nich młode.

- Mieć baczną oko na pastuchów, włóczące się psy i koty.

Z końcem tego miesiąca starać się zbadać liczbę jeleni, sarn i dzików, aby wczesnie na rok bieżący oznaczyć ilość przeznaczoną do ubicia.

Rybaństwo. W czerwcu chronią się od połowu: leszcz, kłonek, cyrta, karp, sum, karaś; — od 15. czerwca: czeczuga, sandacz, lin. Raki smaczne i dobrze się łowią. Rybołówstwo

wędkowe jest na porządku dziennym. Tarliska strzedz od zwierząt szkodliwych. Kosić na stawach trawy i inne rośliny, aby się woda lepiej ogrzewała od słońca. Kończyć zasiew stawów — a gdzie to ma nastąpić, rozpoczynać szlamowanie takowych. Pilnować, aby nie łowiono ryb układkiem po brzegach stawów.

Uprawa lasu. Owoce wiązków zbiera się i wysiewa niedługo po zebraniu. W szkółkach pielęgnuje się grzędy nasienne i drzewne (osłania się, pielęgnuje, okopuje i polewa). Pielęgnie skutecznie się winno przed dojrzewaniem nasion chwastów i z wszelką ostrożnością, aby nie wyrwać lub rozluźnić w korzeniach drzewek młodych. W górach wysokich kończy się siew, sadzenie, jak i zakładanie szkółek.

Pielęgnowanie lasu. Trzebież i okrzesywanie gałęzi suchych prowadzi się dalej; można czyścić także, lecz z wielką ostrożnością ze względu na łamliwość pędów zadrzewienia pozostającego.

Ochrona lasu. Okorowywać drzewa pułapkami siećte dla pochwycenia płodu korników i cetyńców; zwęglać drzewa napadnięte przez drwalnika paskowanego. Oddzielać wcześniej rowami drzewostany, napadnięte mocno przez gąsienice barczatki sosnowki, sówki choinówki i brudnicy mniszki, aby powstrzymać ich wędrówki. Zbierać pędraki chrząbasa majowego pod drzewkami, żółknijacami lub wędniejącami w szkółkach siewnych lub drzewnych. Wyszukiwać tam także gniazda turkućki podjadka. Ochroniać lasy — szczególnie zagajniki — od szkód z pożarów, od paszenia bydła i przywłaszczzeń trawy; dozwalać zbierania grzybów i jagód tylko ze znaczkami, a usuwać weiskających się do lasu za tymi płodami bez upoważnienia. Opiekować

się w tym miesiącu — jak niemniej przez lato — mrówkami.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jest następujący:

Chrabąszcz majowy J. G.; Szeliniak sosnowiec O. J., P., Smolik sosnowiec G., Kornik drukarz G. P.; Cetyniec sosnowiec, Cetyniec mniejszy i Drwalnik paskowany G.; Barczatka sosnowka. Prządka pierścienica, Białka rudnica, Zwójka zieloneczka G. P.; Brudnica mniszka, Brudnica nieparka i Sówka choinówka G.; Zwójka sosnoweczka P.; Mól m. drzewiowiec J. G.; Trąd sosnowiec G.; Trzpiennik sosnowy G., P.; Turkuć podjadek P., O., J.

Najlepsza pora do rewizji granie, kopania rowów granicznych, odświeżania dawniejszych, jak w ogóle do znaków granicznych, czyszczenia duk-tów, linij i t. p.

Cięcie i pozyskanie płodów. Dalszy ciąg cięcia letniego w górach wysokich: — kończy się zrzęby założone na darcie kory; prowadzi się wyróbkę posuszu i korezowanie pniaków. Płody lupiane można jeszcze wyrabiać. Splawiać drewno wiązane po moenych deszczach; prowadzić dalej wywózkę płodów; budować drogi i mosty. Wydawać znaczkami na zbieranie jagód i grzybów jak i do pozyskania trawy, na spóźnione zgłaszanie się. Wydobywanie torfu trwa ciągle.

Zawiadywanie czyli administracja lasu. Oprócz bieżących załatwień wszelkie czynności, które pora roku z sobą przynosi; zwrócić szczególniejszą uwagę na jak najodpowiedniejsze, a przytem słuszne wyzyskanie dochodu z płodów drotnych (grzybów, jagód i t. p.). Gdzie rok gospodarczy zaczyna się od 1. lipca czyli jak to nazywają od św. Jana, tam należy powyrabiać wszelkie zaległości, powydawać i powypłacać wszelkie

należytości, pościągac długi i w ogóle przygotować wszystkie sprawy tak, aby z końcem miesiąca można zamknąć rachunki, wykazać stan zapasów i inwentarzy, — i wraz ze sprawozdaniem z całego ruchu gospodarczego, przedłożyć władzy wyższej do użytku właściwego.

LIPIEC.

Roślinność. Oprócz niektórych roślin drzewiastych, wymienionych w czerwcu, jak: lipa mało-listna, wrzos, kwitnie bez pospolity. Dojrzejają owoce: trześni, bzu koralowego, kruszyny, czeremchy, borówki, a przy końcu miesiąca brzozy.

Pobył i żywienie się zwierza. Łoś ukrywa się przed dokuczającymi muchami, szukając głębszych bagien, w które zanurza się zupełnie. Młody odzyskuje rogi. Jeleń, mając znowu rogi, przebywa w skrajach lasu; — łania poczyna wodzić cielę. Łoś podobnie jak i jeleń wychodzą w pola, położone blisko kniei, czyniąc niekiedy w takich wielkie szkody. Sarny zwiedzają niziny i łąki; — kozioł goni młode sarny. Według nowszej teorii, rozpoczynać się ma teraz ruja. Dzikie trzymają się trzody, — rządzą wielkie szkody w polach po pod lasami. Czas zasadzki na nie. Zajęce żywią się plonami polnymi i ziołami. Niedźwiedź wychodzi w owsy, a zagarnąwszy łapami spory snop, ssie zeń mleczko. Niedźwiedzica wodzi piastuny, a lubo je czujnie strzeże, jest to pora najlepsza do chwytania młodych niedźwiadków. Wilki wodzą za sobą młode na zdobycz i robią częste szkody w koniach i bydłe rogatem, pasącym się w lasach lub na błoniach przyległych. Lis, żbik

i kuna leśna dybią na młode zające i ptaśtwo. W końcu tego miesiąca zaczyna się ciąg bekasów dubeltów.

Pożywienia jest wszędzie podostatek: — przedej daje się czuć brak wody; lizawki należy przeglądać często, a gdzie potrzeba, odświeżać.

Rozmnażanie się. Zające parkają się dalej. Kuropatwy i kaczki dzikie, które pierwszy leg miały zepsuty, wysiadają drugi. Gołębie dzikie po raz drugi mają młode. Przepiórki siedzą na jajach.

Polowanie. Strzelać tylko: stare rogacze i kozły na wabia; — kaczki młode (podloty) i bekasy dubelty. Lisy wyprowadzają się w zboża, mogą więc być strzelane łatwo na spotkaniu lub z zasadzki; trudniej zrobić co w tej porze roku wilkom; na upatrzone poluje się z obławą lub sieciami. Pilnować kłusowników, którzy w tej porze wabią kozły.

Rybactwo. Przez cały lipiec nie wolno łowić: lina — a do 15-go klonka, brzanke, brzanie cyrte i karpia.

Jeżeli w stawie wody za mało, wpuścić ją ze źródeł lub innego stawu. Skosić chwasty i trawy w stawie nim dojrzeją i wysypią nasiona. — Kończyć spiesznie szlamowanie stawów, jak długo dostać można jeszcze do tego robotnika. Ptaki rybne odstraszać od stawów, a nadewszystko od tarłowych.

Uprawa lasu. Wyrzynać chwasty przytłumiające w uprawach sztucznych; plewić, polewać lub nawadniać szkółki, szczególnie siewne. Przygotowywać glebę pod uprawę jesienną; przysposabiać ziemię urodzajną i popiół darniowy dla szkółek.

Pielęgnowanie lasu. Dalej prowadzić trzebieże i okrzesywanie suchych gałęzi, oraz czyszczenia

z ostrożnością. Najlepsza pora do zakładania rowów odwadniających.

Ochrona lasu. W ogólności jak w czerwcu. Jeżeli potrzeba, ścinać nowe drzewa pułapkowe. — Zabijać siedzące na drzewach samice barezatkki sosnowki, brudnicy mniszki, brudnicy nieparki. — Niszczyć plód smolika sosnowca, wyrwaniem i paleniem napadniętych sosenek. — Zapobiegać bezprawnemu pasaniu i przywłaszczeniom trawy, jagód grzybów itp. i czuwać nad pozyskaniem tych plodów, przez upoważnionych do tego. — Rewizycie granic itd. jak w czerwcu, wyteżanie nadzoru przeciw niebezpieczeństwu ognia.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych: Chrabąszcz majowy G.; Szeliński sosnowiec O. J.; Smolik sosnowiec G.; Kornik drukarz P. O. J.; Cetyniec sosnowiec t Cetyniec mniejszy P.; Drwalnik paskowany G. P.; Barezatkka P. O. J.; Prządka pierścienica P. O. J.; Brudnica mniszka i Brudnica nieparka G. P.; Białka rudnica P. R. J.; Sówka choinówka G.; Zwojka zieloneczka O. J.; Zwojka sosnoweczka O. J.; Mól modrzewowiec G.; Trąd sosnowiec P. O. J.; Trzpiennik sosnowiec i inne z nim powinowate G. P. O. J.; Turkuć podjadek G.

Cięcie i pozyskanie plodów. Prowadzić dalej cięcie letnie w górach wysokich. Wyrabiać posusze i wiatrolomy, karczować pniaki. Ciąć wierzby koszykarskie, łuszczyć się mające, ku końcowi miesiąca. Budować dalej drogi i mosty, — naprawiać drogi, rowy, brzegi po każdym deszczu ulewnym.

Zawiadywanie czyli administracja lasu Złatwiać czynności bieżące, spowodowane porą roku: — oprócz tego — gdzie rok gospodarczy zaczyna się w lipcu — przenieść zapasy (remanenta z dzienników, zamkniętych w czerwcu, do nowych

Rachunki z roku ubiegłego złożyć władzy właściwej, jeżeli to już nie nastąpiło.

Przygotować dane do ułożenia preliminarza cięć rocznych i upraw jesiennych: wyznaczać, zarządzać i szacować zreby; — wymierzać płazowiny zadrzewiać się mające i t. d.

W służbie państwowej podawać: wykaz odbytych w kwartale ubiegłym podróży służbowych (do 10-go); wykaz zmian przedsiębranych w kwartale ubiegłym w drogach, mostach, kanałach i promach (1-go).

SIERPIEŃ.

Roślinność. Dojrzewa nasienie brzozy.

Pobyty i żywienie się zwierza. Co do zwierza grubego i sarn jak w lipcu. Dzikie szukają gęstwiny największych i w tych kładą się; — w noce wychodzą w pola obsiane jarzyną. Odyniee odosabia się od stada. Zające najmilej przesiaduje w czasie upałów w roli świeżo zoranej, uczęszczając w obsiewy jare, szczególnie w owsy. Borsuk zaczyna być sadlistym i daleko zapuszcza się za żerem. Zwierzęta drapieżne włączają się i żywią młodymi zającami i lotną zwierzyną. Cietrzewie i jarzabki kryją się w gęstwinach; — kuropatwy i przepiórki zbijają się w gromady i szukają ochrony w zaroślach i krzakach. Bekasów i dubeltów ciąg trwa jeszcze. Dzikie kaczki i gołębie opadają zboża. Drobnie leżą z młodymi w owsach i kukurudzach. Robią wiązki z gałęzi liściastych na żer zimowy dla zwierzyny.

Rozmnażanie się. Zające parkają się jeszcze. rnia sarn trwa także.

Polowanie. Polowanie odbywa się teraz tylko na błotach i wodach; — nakrywa się także rozjazdem przepiórki i kuropatwy. Po żniwach zaczyna

się polowanie z chartami. Poczynają się także łowy na jelenie i kozły.

Co do tępienia drapieżników powtarza się to, co było powiedziane w lipcu.

Rybactwo. W sierpniu wolno łowić wszystkie ryby, a i raki są jeszcze nie złe.

Nie dozwalać moczyc konopi i lnu w wodach rybnych. Szlamować stawy, jeżeli tego pozwalają inne roboty. Odpędzać od stawów ptaki rybolowne.

Uprawa lasu. Zbierać nasienie brzozy. Przygotowywać glebę pod uprawę jesienną, zresztą jak w lipcu. Zwracać uwagę na starsze drzewostany i drzewa luźnie stojące, celem osądzenia wydatności nasion. Szkółki — szczególnie siewne — nie spuszczać z oka. W górach wysokich ku końcowi miesiąca rozpocząć można sadzenie świerka.

Pielęgnowanie lasu. Jak w lipcu.

Ochrona lasu. Drzewa pułapkowe, ścięte dla chwytania kornika drukarza, obdzierać z kory — ścinać drzewa stojące, napadnięte przez tegoż szkodnika i okorowywać je. Zbierać jaja barczatki sosnowki. Zresztą jak w lipcu.

Sfan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jest: Chrabąszcz majowy G., Szelińnik sosnowiec O. G., Smolik sosnowiec G., Kornik drukarz G., Cetyniec sosnowiec i Cetyniec mniejszy O., Drwalnik paskowany P. O., Barczatka sosnowka J., Prządka pierścienica J., Brudnica mniszka i Brudnica nieparka O. J., Białka rudnica G., Sówka choińówka P., Zwójka zielonka i Zwójka sosnoweczka J., Mól modrzewiowiec G., Trąd sosnowiec J. G., Trzpiennik sosnowy J. G., Turkuć podjadek G.

Cięcie i pozyskanie płodów. Ciąg dalszy cięcia w górach wysokich i wyrabianie drzew suchych i powalów. Wyznaczać nasienniki i drzewa ochron-

ne w cięciach cześciowych. Korezować dalej pniaki. Budować i naprawiać drogi i mosty. — Wyprowadzenie płodów spoczywa zazwyczaj z przyczyny robot w polu.

Pozyskiwać wiązki liściaste na karmę zimową dla bydła, gdzie to jest w zwyczaj.

Zawadywanie czyli administracja lasu. Dalej wyznaczać i szacować zręby, — numerować i szacować drzewa do sprzedaży pojedynczej.

W administracji państwowej przedkładać do 10-go plan cięć na rok następny i wykaz cięć z roku poprzedzającego.

WRZESIEŃ.

Roślinność. Dojrzewają owoce: jarzęba, jabłoni, gruszy, szakłaka, głogu, janowca, bagna (*Ledum palustre*). Najstarsze liście drzew iglastych i pojedyncze liście niektórych liściastych zaczynają żółknąć i opadać.

Pobył i żywienie się zwierza. Łosie i jelenie przechodzą teraz do kniei głębokich, szukając spokojnych miejsc. Sarny przebywają w niskich a gęstych lasach, skąd wychodzą na żer w brzegi przyległych pól jarzynnych. Dzikie leżą w gęstwinach, w bliskości nizin żyznych, gdzie żywią się korzeniami różnych roślin: — wychodzą jednak w przyległe pola jare, gdzie zwłaszcza w łasztkach, kukurudzach i owsach wielkie wyrządzają szkody. Biorą już częste pożywienie z opadających owoców leśnych. Zając podczas pory suchej chętnie przesiaduje w owsie lub hreczce. Głuszcze, cietrzewie i jarząbki trzymają się miejsce podrosłych niskim drzewem liściastym, gdzie żywią się jarzyną, borówką, kaliną, jarzębiną i t. p. Ściągają się już do zimowych siedzib swoich. Słonki poczynają ciąg jesienny. Kuropatwy siedzą w zaroślach polnych lub w zagonach warzywnych. Ciąg dubeltów trwa jeszcze; kaczki dzikie spadają na pola. Wilk wypro-

wadza młode na zdobycz, robiąc od czasu dn czasu znaczne szkody w pasącym się bydłe rogatem. Lisy zbliżają się do jam zimowych, wychodzą w pole dla myszkowania, nie zapuszczają się jednak zbyt daleko. Lis, żbik, kuna, borsuk, telór, łasica odpędzają od siebie dzieci, które już same żywić się muszą.

Pożywienia w owocach leśnych przybywa coraz więcej.

Rozmnażanie się. Ruja łosi, jak bekowisko jeleni, przypada na początek lub połowę tego miesiąca i trwa 5 do 6 tygodni. Zające przestają się parkać; kocą się tylko jeszcze.

Polowanie. Od św. Michała rozpoczynają się wielkie łowy z obławą, tymczasem poluje się na zające z psami na kuropatwy, przepiórki, dzikie kaczki, bekasy słonki; łowi się ptaki. Dropie młode już wylatują. W działach odległych, szczególnie przypierających do obcych kniei, należy weześnie wyławiać kuropatwy i wypuszczać je w miejscach bliższych i dogodniejszych.

Najlepsza pora do wyczyszczenia linii myśliwskich i robienia nowych.

Rybaństwo. Oprócz łososia i pstrąga, których się nie łowi do połowy września, jest rybołówstwo wolne. Wody opadają i stają się przezroczyste; ryba szuka też głębin i zjawia się tylko chwilowo na powierzchni.

Przygotowanie do rybołówstwa jesiennego. — Ogląda się starannie i naprawia wszystkie narzędzia i narzędzia potrzebne. Sączki i zimochowy napełnia się wodą. Jeżeli w stawach odrosły znowu chwasty, skosić je powtórnie. Ukończyć szlamowanie i oczyszczanie stawów, które zalane być mają przed zimą.

Uprawa lasu. Zwracać uwagę na dojrzewanie nasion w ogólności, których obfitość i dorodność przedstawia się teraz bardzo widocznie. W położeniach łagodnych i latach pogodnych, można obrywać szyszki jodłowe po połowie miesiąca.

Przygotować glebę do zasiewów wiosennych i w zrębach obsiewnych; jeżeli rok nasienny; także w szkółkach przysposabiać grzędy nasienne. W górach wysokich a przy końcu miesiąca także w położeniach niższych, skutecznie sadzenie jesienne. W szkółkach nie plewić już chwastów, aby tem glebę nie wzruszyć mocno i nie uczynić jej skłonną do wysadzania roślin młodych przez mrozy. Chwasty duże lub z owocami dojrzewającymi, należy tam wyrzucać. Rewidować uprawy celem zarządzenia upraw uzupełniających.

Pielęgnowanie lasu. Trzebieże, okrzesywanie gałęzi suchych i bicie rowów osuszających skuteczniać dalej.

Ochrona lasu. Prowadzić dalej środki niszczące przeciw kornikom. Oskrobywać jaja brudnicy mniszki i brudnicy nieparki. Zbierać żerujące kłębami gąsienice trądu sosnowca. Chronić las od wpadania nierogacizny, zwabionej opadaniem pustych owoców z drzew. Pilnować szkód od pożarów, zwłaszcza gdy panuje posucha. Zwracać uwagę na orzących pod lasem, jeżeli granica nie jest widocznie oznaczona.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych: Chrabąszcz majowy G. P.; Szeliniak sosnowiec O. G.; Smolik sosnowiec O.; Kornik drukarz G. P.; Cetyniec sosnowiec i cetyniec mniejszy O.; Drwalnik paskowany O.; Barczatka sosnowka G.; Prządka pierścienica, Brudnica mniszka i Brudnica nieparka J.; Białka brudnica G.; Śówka choinówka P.; Zwójka zieloneczka J.; Zwójka sosnoweczka i Mól modrzewiowiec G.;

Trąd sosnowiec, Trzpiennik sosnowy i Turkuć podjadek G.

Cięcie i pozyskanie płodów. Prowadzić dalej i ukończyć cięcie letnie w górach wysokich. Kończyć wyznaczanie drzew nasiennych i ochronnych w zrębach częściowych; — znaczyć, klasyfikować i numerować drzewa, przeznaczone do ścięcia. Wyrabiać drzewa suche i powały; — korezować pniaki.

Kończyć budowę dróg i mostków, naprawiać zepsute. Gdy jest wody podostatkiem, spławiać drewno. Kończyć pozyskanie liści drzew na karmę dla bydła; poczynić wstępne kroki do użytkowania karmy.

Zawiadywanie czyli administracja lasu. Przedkładać preliminarze co do upraw jesiennych, jakoteż sprawozdania o urodzaju nasion i projektu co do użytkowania karmy. Przygotować asygnataryszkę do sprzedaży płodów i poczynić wszelkie zarządzenia potrzebne do tego, aby czynność tę wprowadzić w ruch w październiku.

W lasach państwowych przedłożyć (do 25.) taryfę ceny płodów leśnych i robocizny leśnej na rok przyszły.

PAŹDZIERNIK.

Roślinność. Płowięją a względnie i opadają liście prawie wszystkich rodzajów drzew liściastych i najstarsze igły drzew iglastych, zimą zielonych. Dojrzewają owoce wszystkich drzew leśnych; opadają nasiona: dębu, buka, klona, jawora, jabłoni, gruszy, leszczyny i jodły. Kwitnie bluszc.

Pobyt i żywienie się zwierza. Łosie szukają ostoi na kępach wśród błót i wód, najmilej w lasach iglastych. Jelenie trzymają się w stadach kniei głębokich około źródeł lub potoków. Sarny pozostają stale w ostoi, i jak łosie i jelenie żywią się przeważnie owocami drzew leśnych. Dla jeleni i sarn odnawia się lizawki. Dziki zostają w dawniejszych stanowiskach swoich, ale idą chętnie na żołędź i bukiew, odżywiają się rzechło i stają się zuchwałymi. Zające siedzą w polach, ale zwiedzają chętnie kapustę, rzepę i t. p. jarzyny. Zwierz drapieżny szuka siedlisk zimowych i wielką wyrządza szkodę. Głuszcze, cietrzewie i jarzabki ustalają sobie także siedliska zimowe i żywią się borówkami, szczególnie zaś jallowcem. Kuropatwy siedzą w polu, gdzie rozmaite znajdują pożywienie. Słonki i gołębie

dzikie odlatują, a przepiórki gromadzą się do odlotu.

Rozmnażanie się. Ruja łosi i jeleni starych kończy się, — ruja młodych trwa jeszcze.

Polowanie. Rozpoczynają się łowy na wszelką zwierzynę, bo wszystko oblane i ponętne. Najlepsza to pora na charty. Wielkie oblawy urządza się na niedźwiedzie, wilki, rysie, dziki, łosie, jelenie i sarny; małe zaś polowanie odbywa się na lisy, zające i borsuki.

W drugiej połowie miesiąca ciągną paszkioty i kwiczoły; poluje się też na słonki z wyżłem lub z nagonką. W końcu miesiąca ustaje polowanie na łodzi. Ptaszniki łowią teraz na sidła, samotrzaski i lep. Łapie się samice kuropatwy na przezimowanie; z budki przy pułhaczu bije się teraz niejednego groźnego szkodnika.

Zbiera się żołędź, bukiew, kasztany i inne owoce dzikie na żer zimowy dla zwierzyny i przechowuje się je starannie, gdyż zapas ich zdrowy w ziemi twardej lub bardzo śnieżnej jest wielkiem dobrodziejstwem.

Rybactwo. Oprócz łososia i pstrąga łowi się wszelką rybę. Ten miesiąc jest najważniejszy w gospodarstwie stawowem, bo w nim przypada złów stawów. Ułożyć się zawczasu o sprzedaż ryb i przesyłanie onych. Przypłodek i narybek idą do zimochowów. Obejrzyć tamy i opusty stawów zalać się mających, aby je ponaprawiać w danym razie przed nadejściem pory słotnej.

Uprawa lasu. Obrywać szyszki jodłowe i zbierać nasiona drzew leśnych, które opadają same, albo dla przechowywania w ziemi obrywane być muszą jak jesionowe, grabowe.

Z końcem miesiąca obrywać szyszczyki olszy szarej.

Nasiona, przechowywać się mające do wiosny, rozścielać płytko i poruszać często, aby się pozbyły wilgoci nadmiernej; poczem umieszczają je i przykrywać stosownie, żeby nie zmarzły, mocno nie wyschły, lub nie zaczęły kiełkować weześnie. Nasiona, przeznaczone do siewu jesiennego, chronić od zagrzenia się. Podsiewać jałowe czyli głuche zręby obsiewne. Gdzie siew jesienny na płazowinach da się skutecznie bezpiecznie, gdyż nie zagrażają mu dziki, myszy i t. p. — wysiewać nasiona: buka, dębu, jawora, klona, jodły. Sadzić drzewka, gdzie się nie należy obawiać ich wysadzenia przez mróz, albo gdzie sadzenie na wielką odbywa się skalę i chcemy ulżyć sobie roboty wiosennej, albo gdzie stoi woda na wiosnę.

Przygotować glebę pod uprawę wiosenną; bież rowy osuszające; urabiać i czyścić glebę w szkółkach; przeszkółkować drzewka, gdzie nie ma obawy o wysadzenie przez mrozy. Dowozić ziemi urodzajnej do szkółek; przerzucać kupy kompostowe przy takich.

Pielęgnowanie lasu. Podkrzesywać gałęzie suche i żyjące; — wykonywać trzebieże tylko nader słabe, albo skierowane jeno na drzewo uschłe. Kopać rowy tak odwadniające, jak i nawadniające. Usuwać chwasty wysokie ze szkółek jakoteż i z młodych zarośli, zwłaszcza iglastych, gdzie pozwalają na to stosunki ekonomiczne.

Ochrona lasu. Niszczyć gąsienice barezatkanosnowki, zające dla przetrzymywania z drzew, jakoteż gąsienice sówki choinówki i trądu sosnowca, gdy schodzą z drzew, aby się zapoczwarczyły pod mehem; wypędzać nierogaciznę do drzewostanów napadniętych przez te owady. Co do brudnicy mniszki i nieparki, jak we wrześniu. Tępić myszy w szkółkach. Zwracać uwagę na przywłaszczają-

cych sobie drewno opałowe, nasiona i ściółkę. Jeżeli jesień posuszna, przestrzegać ostrożności z ogniem.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych: Chrabaszcz majowy G. P.; Szeliak sosnowiec O. G.; Smolik sosnowiec O.; Kor-nik drukarz, Cetyniec sosnowiec, Cetyniec mniejszy i Drwalnik paskowany O.; Barezatka sosnowka G.; Prządka pierściennica, Brudnica mniszka i Brudnica nieparka J.; Białka rudnica G.; Sówka choinówka G. P.; Zwójka zieloneczka J.; Zwójka sosnoweczka i Mól modrzewiowiec G.; Trąd sosnowiec G. P.; Trzpiennik sosnowiec i Turkuć podjadek G.

Cięcie i pozyskanie płodów. Rozpoczynać cię-cia w lasach wysokopiennych, położonych w równi-nach, pagórkach i górach średnich, osobliwie w zrę-bach na drewno opałowe; zakładać zręby obsiewne, zwłaszcza jeżeli rok jest nasienny. Wykonywać: można cięcia w lasach niskopiennych wielkiele, dla ul-żenia sobie w czynności na wiosnę, — ciąć drzewo niskie w lasach niskopiennych połączonych. Wyrabiać drzewo suche, a szczególnie powady, aby się mógł uporać z nimi przed opadnięciem śniegów dużych. Postarać się weześnie o potrzebną ilość rębaczy, zwłaszcza jeżeli takich trudno dostać na miejscu. Korezować pniaki dopokąd ziemia nie zamrznie. Zakończyć splaw drewna i roboty około dróg, jakoteż wywóz drewna, gdy nastaną słoty dłużej trwające.

Wydzierżawić użytkowanie żeru w kniejach karmnych i płaszczyzny przeznaczone do czasowego użytkowania gruntu leśnego na rolę. Ukończyć węg-łanie drewna; przysposabiać dalej łucznywo czyli karpinę do pędzenia smoły i terpentyny.

Zawadywanie czyli administracja lasu. Je-żeli jest obfity obród żołądzi i bukwy, wydzierżawić zbieranie takowych lub wyznaczyć knieje karmne do wpędzania nierogacizny. Wydawać znaczki ro-

czne na pobór zbiórki bezpłatnie lub za zapłatą, Zarządzić sprzedaż drobną, tak płodów gotowych, jak i drzewa na pniu w zrębach sztukami pojedynczemi. Wprowadzić — gdzie się da — sprzedaż licytacyjną płodów gotowych lub drzewa na pniu w zrębach, w partyach większych. Zawierać umowy co do wydzierżawienia gruntu leśnego, przeznaczonego na czasową uprawę rolną.

W administracji państwowej przedłożyć (do 10.) wykaz odbytych podróży, urzędowych w kwartale ubiegłym i wykaz zaszłych zmian w tymże kwartale w drogach, mostach, kanałach i promach.

LISTOPAD.

Roślinność. Opad liści ogólny, z wyjątkiem modrzewia, który nie zrzucił jeszcze igieł, i drzew iglastych, zimą zielonych, których liście najstarsze także jeszcze nie opadły. Również opadają nasiona z reszty drzew i pozostają tylko na jesionie i grabie, jakoteż w szyszkach, na sosnie, świerku i modrzewiu.

Pobył i żywienie się zwierza. Jeleń i łos po odbytej rui w głębokie przenoszą się knieje, szukając stanowisk dawniejszych, żywiąc się rozmaitemi ziołami. Rogacz po biegowisku osłabiony, rozgrzebuje mrowiska, jakoby wzmacniał się ich zapachem. Sarny — których samce zrzucają już rogi — również do wielkich przechodzą lasów, żywiąc się żołądźmią, bukwią, ziołami i odwiedzają lizawki. Niedźwiedź szuka gawry i trzyma się w pobliżu upatrzonej, wreszcie układa się do snu zimowego. Dzik, teraz jeszcze zapaśny, żywiąc się pozostałą żołądźmią lub bukwią, uczęszczając zrana i wieczór do strumieni lub kałuż dla ochłodzenia się i trą się o drzewa. Zając wraca do lasu, gdzie go już nie spłoszy liść i wychodzi na oziminy. Wilki włączają się i wszystko co dopadną duszą i pożerają, wielkie też rządzą szkody w bydłe,

domowem, w jeleniach i sarnach. Lisy uganiają za myszami, które stanowią największe ich pożywienie, ale zapędzają się także do kurników. Tchórz i kuna zwiedzają kurniki i gołębniki. Borsuk siedzi w jamie, lecz w pogodę wychodzi jeszcze na żer. Kuropatwy żywią się na oziminach, przesiadując w krzakach. Dzikie kaczki gromadzą się na stawach i jeziorach, a dzikie gęsi zwiedzają pola obsiewne.

Rozmnażanie się. Przy końcu tego miesiąca zaczynają się dziki lochać, sarny biegać, a borsuki grzać.

Polowanie. Teraz być można wszelką zwierzynę, oprócz jeleni i łosi, których podobnie jak łani i klemp nie strzela się zaraz po rui. Najwięcej poluje się na dziki, zwłaszcza gdy pierwszy padnie śnieg. Także urządza się obławy na wilki i lisy, a gdy jeszcze śniegów wielkich nie ma, stawia się żelaza talerzowe na kuny i lisy. Także truje się drapieżniki. Poluje się także gorliwie na dzikie gęsi i kaczki, a gdzie można i na bażanty. Ptactwo drapieżne, na ciąg najwięcej widzieć się dające, tepi się strzelaniem z zasadzek.

Żerowiska dla grubszej i mniejszej zwierzyny urządzać należy przed nadejściem mrozów i śnieżnych zawiei. W ostępach, w których nie ma cięć, trzeba ścinać młode drzewka, najodpowiedniej w pobliżu żerowisk.

Rybaństwo jak w październiku. Oprócz łososi i pstrąga, nie ma ograniczenia w łowieniu ryb. Odtąd do wiosny pływają ryby po dnie wody. Wyczekuje się lodu do łowienia ryb sieciami. Narzędzia i naczynia rybołowskie wymyć, wysuszyć i schować. Poczynić przygotowania do zimowego szlamowania stawu.

Uprawa lasu. Zbiera się dalej opadłe nasiona grube, przesusza i przechowuje według wskazówek podanych w październiku. Okrywać nasienie jesiona i graba i przechowywać w ziemi; — można okrywać także szyszeczki olszy czarnej i szarej, jakoteż (ku końcowi miesiąca) szyszki sosnowe i świerkowe, gdzie weześnie rozpocząć się ma wyłuskowanie nasion, a nie ma zapasu szyszek zeszłorocznych. W przeciwnym razie zrywać szyszki sosnowe i świerkowe dopiero po mrozach, gdyż się otwierają prędzej i łatwiej. Rozpocząć robotę w szarniach nasiennych. Kończyć przygotowanie gleby pod uprawę wiosenną, jak i w szkółkach; — w razach koniecznych i w pogodę siać i sadzić aż do nadejścia mrozów, naturalnie gdzie nie ma obawy następnego wysadzenia nasion i drzewek przez mróz.

Pielęgnowanie lasu. Podkrzesywać gałęzie suche i żyjące, usuwać chwasty wysokie w szkółkach i kosztownych plantacjach przed spadnięciem śniegu. Ponaprawiać ostatecznie ogrodzenia szkółek.

Ochrona lasu. Wpędzać nierogaciznę do lasu przeciw Barezatce sosnowce, Sówce choinowce i Trądowi sosnoweowi. Zbierać jaja Brudnicy mniszki, Brudnicy nieparki i Prządki pierściennicy, — niszczyć gniazda gąsieniczne Białki rudnicy.

Tępić myszy w szkółkach.

Nim śnieg upadnie, wyteńczyć uwagę na przywłaszczających sobie owoce leśnej ściółki, a z wzmagającym się zimnem na przywłaszczycieli drewna opałowego. Ostatnia chwila do naprawy hrzegów jakoteż dróg i mostów uszkodzonych w jesieni.

Stan przeobrażenia główniejszych owadów lasom szkodliwych jak w październiku.

Cięcie i pozyskanie płodów. Rozpocząć cięcia podobnie jak w październiku, albo już rozpoczęte dalej prowadzić.

Z końcem miesiąca zacząć ciąć drewno budulcowe, a gdzie zręby wierzbowe są wielkie, ścinać przecie na opłatę, aby mogło być wywiezione w ziemie.

Gdy zamarznie, można wywozić drewno na wystawy, a przed opadnięciem śniegu, zwozić razem drewno z powalów lub suszu, porozrzucane po lesie.

Wydawać ze zrębów świeże gałęzie drzew iglastych na ściółkę siekaną, zarządzwszy pierwiej obrywanie szyszek, znajdujących się na nich.

Sprzedawać nasiona zbędne albo ogłaszać o tem w dziennikach.

Zawiadywanie czyli administracja lasu. Czynności wykazane w październiku, wykonać całkowicie lub uzupełnić te, których jeszcze skutecznie nie można było. Gdzie się lękać można znacniejszego przywłaszczenia drewna opałowego, zwiększyć ztraż leśną. Cięcia kontrolować bacznie i przekonać się, czy robotnicy mają schroniska obszernie i zabezpieczone od zimna i słoty, zwłaszcza. jeżeli nocują w lesie.

W administracji leśnej państwowej przedłożyć 1.: wykaz zeszlórocznych budowli, sprostowań granie, upraw i budowy dróg leśnych; — **2.:** wnioski na rok przyszły tych samych czynności, jakoteż użytków bocznych.

GRUDZIEŃ.

Roślinność. Nasiona graba, jesiona i szyszki olszy, sosny, świerka i modrzewia, znajdują się jeszcze na drzewach.

Pobyty i żywienie się zwierza. Stare łosie i jelenie zrzucają rogi, trzymają się gromadnie wielkich gęstwin i żywią się latoroślami i korą niektórych drzew liściastych. Kozły częstokroć teraz dopiero zrzucają rogi, bawią w bliskości młodych zarośli i żywią się pączkami drzew i krzewów, borówkami i t. p.; podchodzą do lizawek, które też oczyszczać należy, gdy przykryte zostaną śniegiem. Dzikie trzymają się w gęszczech, szukają żołądzi, bukwy, ziół i korzeni. Zajęce, czuły na mrozy, szuka legowiska u brzegu lasu, nocami zwiedza oziminy: w śniegi zwiedza ogrody i sady, szkółki i zagajniki, obgryzając korę drzew. Skoro nastąpi odwilż, kładzie się w polach podorywanych. Wilk, zaczynając cierpieć głód, trzyma się w pobliżu mieszkań wiejskich; w wielkie śniegi niszczy sarny. Objedzony kładzie się w gęstwinie najbliższej lub w bagnie zarosłem. Lis chowa się w norach; wychodzi gdy mrozy folgują, w pola na połów myszy lub za inną zdobyczą. Kuna leśna siedzi w drzewie wypróchniałem albo w gnieździe wiewiórczem, w nocy skrada się do kurników, gołębników i t. p. Borsuk

już stale żyje w jamie; wydra zacieka się daleko za żerem, w dzień leży w jamie. Kuropatwy siedzą przy źródłach ciepłych lub w krzakach na brzegu lasu. Ptactwo wodne gromadzi się na oparzeliskach; napotkać można łatwo rzadkie gatunki.

Rozmnażanie się. Dzikie wiaź lochają się. Sarny wpadają teraz w prawdziwy zapał biegania się; według niektórych jest to pora właściwej rui. Borsuk kończy grzanie się.

Polowanie. Poluje się z obławą na polu białym, na wszelką zwierzynę użyteczną i drapieżną, z wyjątkiem dzików, z których strzela się głównie młode warchlaki. Ptactwo wodne strzela się na oparzeliskach lub wodach otwartych. Najlepsza pora polowania na zająca. Na ponowie tropi się drapieżniki; wilki strzelane też bywają z bud przy ścierwie lub chwytane w żelaza.

Gdyby wskutek odwilży i następnego mrozu utworzyły się skorupy lodu na śniegu, zaniechać polowania i wogóle wszelkiego niepokojenia zwierzyny szlachetnej. Na wilki i lisy, prześladowające wtenczas sarny, bacznie zwrócić uwagę.

Lizawki oczyszczać ze śniegu i zadawać karmę zwierzynie, gdy ziemię przykryją śniegi. Ścinać osiki i iwy.

Rybaćstwo. Do 15. grudnia nie łapie się łososia i pstrąga.

Codzień oglądać zimochowy i sadzawki. Przeręble przecinać i utrzymywać otwarte. Leszcze ukazują się jeszcze w przeręblach, szukając powietrza świeżego. Trzciny kosić po lodzie. Wywozić szlam niezamrożony głęboko. Ryby w cenie.

Uprawa lasu. Obrywać nasiona graba i jesionu tudzież szyszki drzew wyżej wymienionych, szyszki jednak sosny, świerka, a szczególnie modrzewia tylko z drzew świętych i na przypadek, gdyby szy-

szek zabrakło do wyluskiwania nasion; pozostałe bowiem przez mrozy na drzewach, wyluskują lepiej nasienie. Na mokradłach zamrożonych obrywać szyszki olszowe.

Rozpocząć lub prowadzić dalej rozpoczętą robotę w suszarniach ogniowych. Oglądać nasiona przechowane.

Ochrona lasu. Wyszukiwać gąsienice Barczatki sosnówki w legowiskach zimowych, zbierać takowe jak i jaja Brudnicy mniejszki i Brudnicy nieparki. Niszczyć gniazda gąsienie Białki rudnicy.

Stan przeobrażenia owadów lasów szkodliwych, jak w październiku.

Chronić szkółki od myszy i zajęcy; dla zmniejszenia szkód, zakładać pęki z gałęzi osiki i iwy. Wyteżyć ochronę przeciw wycinającym choinki na drzewka Bożego Narodzenia.

Podczas zawiei śnieżnych pilnować, aby się nie tworzyły zasy przy ogrodzeniach szkółek, po których dostałyby się mogły sarny i zające do wnętrza takowych.

Cięcie i pozyskanie plodów. Cięcia prowadzić z całą forsą, aby przed Bożem Narodzeniem uporać się przynajmniej z połową roboty, zwłaszcza drewna budowlanego. Gdy dobrze zamroźnie, prowadzić zręby w drzewostanach olszowych i innych, znajdujących się na gruntach mokrych. Wydawać dalej gałęzie na ściółkę siekaną. Uprzątywać plody ze zrębów na wystawy a nawet wywozić z lasu, szczególnie kłody do tartaków, jeżeliby sanna sprzyjała, poforsować przed świętami ze sprzedażą i z wydawaniem drewna opałowego furami.

Zawadywanie czyli administracja lasu. Pilnie nadzorować zręby, aby mieć przeświadczenie, do jakiej wysokości dać można robotnikom zaliczki na święta. Gdzie się rok gospodarczy kończy w gru-

pnium, przedsiębrać przynajmniej prowizoryczną odbiórkę płodów, aby wykazać prawdopodobny stan nowych zapasów. W tym przypadku należy pozamykać księgi rachunkowe, wykazać zapasy, zaległości czynne i bierne, obrać się z zaliczek i t. d. — aby cały aparat rachunkowy przedłożyć można w czasie przepisany władzy właściwej. Ubogim można wyasygnować bezpłatnie na święta pewną ilość fur zbiórki.

W administracji leśnej państwowej: przedłożyć (do 31. grudnia) wykaz poczynionych wydaćków płodów leśnych dla uprawnionych; wykaz płodów ubocznych w roku ubiegłym; — wnioski co do polowania.

Ruja zwierząt łownych, czas noszenia płodu, pomiot, liczba młodych, czas wzrostu i życia.

Zwierzęta	Należy do wyższego, średniego lub niższego łowiectwa			Nazwa	Czas rui	Czas noszenia tyg.	Pomiota w miesiącu	Liczba młodych sztuk	Okres wzrostu względny wiek	
	w.	s.	n.						lata	lata
Pożyteczna	1	.	.	Żubr . .	wrzes.	40	maj	1	8	30
	1	.	.	Łoś . .	do 40	40	"	1-3	8	20
	1	.	.	Jeleń . .	paźdz.	40	"	1	6	15
	1	.	.	Daniel . .	"	38	czerw.	1-2	6	20
	1	.	.	Kozica . .	listop.	20	maj	1-2	4	12
	1	.	.	Dzik . .	grudz.	18-20	kwiec.	5-9	6	12
	.	.	1	Sarna . .	lipiec sierp.	40	maj	1-2	4	10
	.	.	1	Zajac . .	od lutego do sierp.	4	od marca do wrzes.	3-5	1/2	10
	.	.	1	Królik . .	do sierp.	4	"	6-9	1/2	10
	Szkodliwa	1	.	.	Niedźw.	kwiec.	36	grudz.	2	5
1		.	.	Ryś . .	luty	9	maj	3	2	20
.		.	1	Wilk . .	stycz.	9	marz.	5-8	3	15
.		.	1	Lis . .	luty	10	kwiec.	4-6	2	20
.		.	1	Wydra . .	"	12	maj	3-7	2	20
.		.	1	Borsuk . .	listop.	12	marz.	3-4	2	20
.		.	1	Kuna leś.	luty	9	kwiec.	2-4	2	10
.		.	1	" kam.	"	9	"	3-4	2	12
.		.	1	Żbik . .	stycz.	9	marz.	5-6	2	12
.		.	1	Tchórz . .	luty	9	kwiec.	5-7	2	10
.		.	1	Jeź . .	"	9	"	4-8	1	10
.	.	1	Łasica . .	kwiec.	9	"	3-6	1	10	
Gryzonie	.	.	1	Bóbr . .	kwiec.	6	maj	3-4	2	20
	.	.	1	Chomik . .	"	9	czerw.	3-6	2	10
	.	.	1	Wiewiór.	"	9	"	3-5	1	8
	.	.	1	Bobak . .	i maj	6	"	.	1	12

Czas parzenia się, legu, wzrostu, życia i strzelania ptactwa łownego i drapieżnego.

Rodzaj	Należy do łowów wż. szych, średn. lub niższych	Nazwa	parzy się w mie- siącu-	składa jaj		Wylęg w dni	Miejsce legu		życie trwa		Czas strzelania
				szank	dni		Wzrost	lat			
1	.	Głuszeć (<i>Tetrao urogalus</i>)	kwiec. i maj	8-22	30	3/4	10	na tokowisku i w jesieni na wiosnę i w jesieni	przez cały rok		
1	.	Zuraw (<i>Grus cinerea</i>)	kwiec.	2	30	2	30	na błotach			
1	.	Dropt strępet pardwa (<i>Otis tetraz. O. tarda</i>)	"	2	30	1 1/2	20	w trawie i na rolach			
1	.	Bazant (<i>Phasianus colchicus</i>)	"	12-20	24	1/2	12	w trawie pod krzakami			
1	.	Cietrzew (<i>Tetrao tetrix</i>)	" i maj	8-10	30	1/2	10	w lesie i.a. ziemi			
1	.	Jarząbek (<i>Tetrao bonasia</i>)	marz. i kwiec.	8-10	24	1/2	10	w lesie na ziemi			
1	.	Kulon (<i>Numenius arquata</i>)	"	4-5	21	1/2	10	na ustroynnych bagnach			

! lesne ptactwo

1	.	Pardwa prawdziwa (<i>Tetrao lagopus</i>)	kwiec	6-9	28	1/2	10	na mszystych i bagnist. miejsc.				w lecie i w jesieni na wiosnę i w jesieni
1	.	Słonka (<i>Scolopax rusticola</i>)	"	3-4	21	1/2	10	w lesie na ziemi				w jesieni
1	.	Kwiczół (<i>Turdus pilaris</i>)	maj	4-5	14	1/2	10	w wysokim drzewostanie				podczas parzenia się na drzewach kogaty, w jesieni
1	.	Kuropatwa (<i>Pendix cinerea</i>)	kwiec.	12-20	21	1/2	10	w zbożu i krzakach				w jesieni
1	.	Przepiórka (Coturnic) (<i>Coturnix coturnix</i>)	maj	8-10	21	1/2	10	w zbożu				w jesieni
1	.	Chruściel (<i>Circus pratensis</i>)	"	8-12	21	1/2	8	na łąkach				w jesieni
1	.	Łabędź (<i>Cygnus musicus</i>)	kwiec.	5-8	36	2	60	w trzcinach				w jesieni i w zimie
1	.	Dzika gęś (<i>Anser septent.</i>)	"	9-11	30	2	40	na jeziorach i stawach				w jesieni
1	.	A. cinereus	maj	4-8	21	1/2	10	w trzcinach i na łąkach				w lecie, jesieni i zimie
1	.	Dzika kaczka (<i>Anas</i>)	"	4-5	21	1/2	10	w trzcinach				w jesieni
1	.	Nur (<i>Colymbus</i>)	"	4-5	21	1/2	10	na błotach				w lecie i w jesieni
1	.	Kszyk (<i>Scolopax gallinago</i>)	"	4-5	21	1/2	10					

! lesne ptactwo

! lesne ptactwo

Rodzaj	Należy do form wyż- szych, śred- nich i niższych	Nazwa	parzy się w mie- siącu	składa jaj	Wylęg w		Miejsce legn	Wzrost	Żyćie trwa	Czas strzelania
					szuk	dni				
P. b. i w p.	1	Czajka (<i>Vanellus cristatus</i>) Łyska (<i>Fulica atra</i>) Kurka wodna (<i>Gallinula chloropus</i>)	maj " "	3-4 4-5 4-5	.	10 21 21	na mokrych łąk. w trzcinach "	1/2 1/2 1/2	10 10 10	w lecie i jesieni dto dto
Drapieżne ptactwo	.	Orzeł przedni (<i>Aquila chrysaetos</i>) faba	kwiec.	2	30	30	na szczytach wysokich drzew, na skałach	1	100	w gnieździe i przez cały rok
.	.	Orzeł bielik (<i>Haliaetus albicilla</i>)	"	2	24	24	na szczytach wysokich drzew	1	100	dto
.	.	Orzeł rybołów (<i>Pandion haliaetus</i>)	maj czerw.	2-4	24	24	na wysokich drzewach	1	30	dto
.	.	Myszolów zw. (<i>Falco tuteo</i>)	maj	2-3	30	30	na drzewach	1	25	ochraniać
.	.	Kania (<i>Falco tinnunculus</i>)	"	2-4	.	.	na wysokich drzewach	1	25	przy każdej sposobności

.	.	Sokoł raryg (<i>Falco lanarius</i>)	maj	3-4	21	21	na wys. drzew. i na skałach	1/2	20	przy każdej sposobności
.	.	Sokoł wędz. (<i>Falco peregrin</i>)	"	3-7	21	21	na wys. drzew, skałach i murach	1/2	20	ochraniać
.	.	Sokoł pustulka (<i>F. tinnunculus</i>)	kwiec.	2-3	21	21	przeważnie na wys. jodłach	1/2	20	na gnieździe, w bud- kach, w samotrz- skach i żelazach
.	.	Jastrząb gołob. (<i>F. palumbarius</i>)	"	4-7	14	14	w lasach, szpil- kowych	1/2	20	dto
.	.	J. krogulec (<i>F. nisus</i>)	"	2	30	30	w rozpadlinach skalnych	1/2	100	na gnieździe
.	.	Pnhaez własc. (<i>Strix bubo</i>)	"	3-4	30	30	na wysokich drzewach	1/2	20	na gnieździe
.	.	Kruk właściwy (<i>Corvus corax</i>)	marz.	3-5	14	14	dto	1/2	10	i w budkach
.	.	Wrona (<i>Corvus cornix</i>)	kwiec.	4-5	14	14	w zagajnikach na drzewach	1/2	10	dto
.	.	Sroka (<i>Corvus pica</i>)	"	4-5	14	14	na drzewach	1/2	10	przez cały rok
.	.	Dzierzbą srokosz (<i>Lanius excubitor</i>)	maj	3-4	30	30	na wys. drzew. i na kąpach wodn.	1	30	przy każdej sposobności
.	.	Czapla siwa (<i>Ardea cinerea</i>)	"	3-4	30	30	na wys. drzew. i na kąpach wodn.	1	30	przy każdej sposobności

Drapieżne ptactwo

Kalendarz myśliwski.

(Pole oznacza czas polowania, pole czas ochrony).

Dla Galicyi wraz z W. Ks. Krakowskiem
wedle ustawy kr. z 30. stycznia 1875.

Rodzaj zwierzyny	M i e s i a c e											
	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Pazdziern.	Listopad	Grudzień
Jeleń	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Koziół (Kogacz)	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Lanie, kozy, cielęta i szpiczaki	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Zając	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Borsuk	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Lis	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Jarząbek	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Słonka	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Cietrzewie i guszcze	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Kury guszców i cietrzewi	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Bażanty i kuropatwy	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Przepiórki i dzikie gołębie	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Dropie i pardwy	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Ptactwo błotne w ogólności	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Ptactwo wodne w ogólności	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒

Dla Królestwa Polskiego

Ptaki błotne i przelotne	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Bekasy, dubelty, kaczki i gęsi	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Nurki, kuliki, chruśc., czajki	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Kurki, gołębie, przep., drozdy	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Zające, guszcze i cietrzewie	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Kuropatwy i jarząbki	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Samice: losi, jeleni i sarni	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Zwierzęta i ptaki drapieżne	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Dziki i samce: losi, jeleni, kozły	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Dzikie kaczory i samce guszcze	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Samce: cietrzewi i jarząbków	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Słonki na ciągn	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒

Dla Prus — W. Ks. Poznańskiego.

Rodzaj zwierzyny	M i e s i a c e											
	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Pazdziern.	Listopad	Grudzień
Losie	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Samce: jelenie, danielo, sarny	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Samice: jelenie, danielo, sarny	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Kozły	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Kozy	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Szpiczaki	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Borsuk	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Koguty: guszców i cietrzewi	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Koguty bażantów	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Kaczki	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Drobie, bekasy i labędzie	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Dzikie ptactwo błotne i wodne	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Dzikie gęsi i czaple	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Kuropatwy	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Kury: guszcze, cietrz. i bażant.	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Jarząbki, przepiórki i zające	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Reszta zwierzyny łownej	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒

Dla Bukowiny

wedle ustawy kr. z dnia 20. grudnia 1784.

Samiec jeleni	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Samica jeleni	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Samiec jeleni, ciele	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Koziół	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Sarna, koza i kozie	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Samiec kozie	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Zając	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Guszcze	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Guszcze kura	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Cietrzew	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Cietrzew kura	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Jarząbek	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Kuropatwa	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Dzika kaczka, dubelt, kszyk	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒
Przepiórka	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒	☒

Dla Styrii

wedle ustawy z 8. czerwca 1876.

Rodzaj zwierzyny	M i e s i a c											
	Slyczon	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Pazdziern.	Listopad	Grudzion
Jeleń	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Lania i cielę	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kozica	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kozioł	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Sarna i kozłę	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zając	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Bażant	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Gluszec i cietrzew	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kury gluszców i cietrzowi	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kurop. zw. i kam., jarz., pardwa	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Dz. gołąb, przepiórka, bekas	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Dz. geś, kaczka i kurka wodna	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Dla Krocyl i Sławonii

Jeleń	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Lania	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Sarna	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zając	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Zwierzyna skrzydlata	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Dla Węgier

wedle ustawy z r. 1883.

Jeleń	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Daniel	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Samice jeleni, danieli i sarny	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kozioł	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kozica (samiec)	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kozice (samice), kury glu. i ciet.	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Gluszec i cietrzew	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Jarząbek	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Bażant i drop	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Kuropatwy	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■
Wszelka inna zwierzyna	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■	■

Ustawy łowieckie.

Patent o polowaniu z dnia 13. kwietnia 1786.

§. 1. Właściciele polowania*) mają prawo utrzymywania w swoich okręgach zwierzynę wszelkiego rodzaju, podawania jej soli z gliną mieszaną i wystawiania w tym celu szop na siano lub jakąkolwiek inną żywność. Tymże właścicielom zupełna nadaje się wolność łowienia, strzelania, tudzież używania na własną potrzebę lub sprzedawania dziczyzny, jako swojej własności, — tak jak zwierząt domowych, które po folwarkach hodują, a to, w jakimkolwiek bądź wieku, wielkości lub gatunku i o każdej porze roku.

§. 2. Każdy właściciel prawa polowania na grunty czy drobną zwierzynę ma także prawo utrzymywania w swoim okręgu (*teritorium*), po lasach, gajach, czyli krzewach bażantów, zajęcy i innej dziczyzny, która mu wolno psami gonić lub szczać, jeżeli to tylko czyni się bez szkody jakiegokolwiek innego właściciela gruntu, któremu w razie wyrządzonej szkody właściciel polowania nagrodzić będzie obowiązany.

§. 3. Zwierzynę czarną (dziki) można trzymać tylko w zamkniętych i przeciw wszelkiemu wypadaniu dobrze opatrzonych zwierzyniach. Jeżeli zwierzyna czarna (dziki) po za zwierzyniecem spostrzeżoną zostanie, to natenczas każdemu i o każdej porze roku będzie wolno takie zwierzę strzelać, lub jakimkolwiek bądź innym sposobem ubić, równie jak wilki, lisy lub inne szkodliwe, drapieżne zwie-

*) Do polowania nie należy ptasznicstwo. Nastawianie nęciska (gdzie ptaszniki sieci nastawiają) na własnym gruncie, lub za dozwoleniem właściciela gruntu na cudzym gruncie, każdemu polowanemu, i do nie potrzeba zezwolenia właściciela prawa polowania. (Rozp. minist. z dnia 10. stycznia 1854 r. do l. 13247. Czasopismo dla administr. z r. 1857 Nr. 35. Zobacz zresztą ustawę co do ochrony zwierząt użytecznych, podaną niżej).

rzeta. Gdyby się temu właściciele polowania lub strzeley sprzeciwiali, to skazanymi zostaną na karę 25 zlr. i nagrodzenie wszelkich szkód z wypadania takiego zwierzca pochodzących.

§. 4. Każdy właściciel polowania może w swym okręgu używać swojego prawa nawet względem przechodniej zwierzyny; może dowolnie chwycić, strzelać, lub jakimkolwiok innym sposobem ubijać zwierzynę, która na jego okręg przejdzie.

§. 5. Nie wolno właścicielowi polowania ścigać zwierzynę, która w jego okręgu postrzelona czy raniona przeszła do obcego okręgu, właścicielowi zaś tego okręgu wolno z nią postąpić jak z swoją własnością.

§. 6. Pozwala się wprawdzie każdemu właścicielowi okręgu polowania zastawiać żelaza i siłka na zwierzynę, jako też wileze jamy kopać; dla zapobieżenia jednak wszelkiej szkodzi i nieszcześciom, powinny być przy nich zatykane takie znaki, któreby każdy mógł łatwo spostrzedz i rozeznac*).

§. 11. Władze polityczne mają dawać baczność na to, aby właściciele polowania zbyt długo nie zakazywali strzelać dzierzyny ze szkoda powszechnego rolnictwa; tych zatem, u którychby zbyt wielkich tworzenie się zwierzca spostrzegali, znaglać będą podług przepisów obowiązujących bezwzględnie do proporeyalnego tępienia zwierzyny.

§. 12. Każdy właściciel gruntów ma prawo zabezpieczyć grunta swoje, bądź w lasach i gajach, bądź po za nimi znajdujące się, jako też swe lasy i gaje, parkanami lub płotami jakiejkolwiek bądź wysokości, albo też rowami wykopanymi, od wdzierania się dzierzyny i od szkody ztąd pochodzącej. Jednakowoż takie parkany, płoty i rowy, nie powinny być do łapania zwierzca przysposobione. W okolicach ponad wodami położonych, w parkanach lub płotach co 500 kroków bramy porobione być mają, iżby niemi zwierzyna przechodzić i ratować się mogła podczas wielkiego wylewu wody.

§. 13. Każdemu wolno odpedzić jakimkolwiek bądź sposobem dzierzynę od swoich pól, łąk i winnic. Gdyby przy takiej sposobności jakie zwierzę

*) §§. 7, 8, 9, 10, 22, 23, 24, 26, 27, 28, 29 i 30 przez późniejsze rozporządzenie zmienione opuszczają się. (Przyp. Wyd.).

w biegu uszkodzonym było, albo na miejscu zostało, to właściciel polowania nie ma prawa żądania za nie wynagrodzenia.

§. 14. Po obsianych lub obsadzonych gruntach jakiegokolwiek bądź gatunku i przed ukończeniem winobraniami w winnicach nie wolno ani właścicielom polowania ani myśliwym pod jakimkolwiek bądź pozorem polować, gnać, albo też tylko z wyglądem szukać, nawet pod pozorem wypatrywania jaj i gniazd bażanecich i kuropatwich.

Gdy właściciel polowania sam ten zakaz przestąpi, 25 czerwonymi złotymi ukaranym zostanie, które władza polityczna odbierze i odda temu, na czym gruncie to przestępstwo się stało.

Inni myśliwi zaś, trzechedniowym aresztem u wójta gromadzkiego ukarani zostaną.

§. 15. Wszystkie szkody, bądź po monarchicznych lub prywatnych okręgach polowania w zbożach, winnicach, lub drzewach urodzajnych od zwierzca poczynione, powinny być natychmiast w naturze, albo w pieniądzech wynagrodzone poddanym⁴ w miarę poniesionej przez nich straty.

O wszystkich więc takich uszkodzeniach donosić należy zwierzchności wcześniej, dopóki one jeszcze są widoczne i ocenione być mogą. Zwierzchność w takim razie poleci ludziom bezstronnym w teje samej lub w najbliższej gminie wybranym, i nakaże oszacowanie szkody przez oględziny.

Władza polityczna w okręgach, w których rząd wykonywa prawo polowania, przybierze do takich oględzin najbliższego rządowego, w innych zaś okręgach dworskiego myśliwego, oznaczy wysokość szkody i do wynagrodzenia jej znagli tych, którzy ją zrzadzili*).

§. 16. W ogólności prawo polowania nie może przeskadzać posiadaczowi gruntów w rządowych lub prywatnych okręgach polowania położonych, w podnoszeniu kultury krajowej, w nieogranicz-

⁴) Według Rozporządzeń minist. z dnia 14. lipca 1854 r. (Dz. pr. pań. Nr. 198 str. 459) władze polityczne wyłącznie są powołane do rozpoznawania i rozstrzygania według toku instancyj wszelkich skarg o wynagrodzenie szkody przez zwierzynę zrzadzonej, do tych więc władz polować należy wszelkie zażalenia spraw takich dotyczące.

nem używaniu tych gruntów i stawianiu na nich domów mieszkalnych i gospodarskich, w oczyszczeniu łąk z nieużytecznych chwastów i cierni i w koszeniu ich, tudzież pasaniu tam bydła w wyznaczonym czasie, aby tylko przy takim używaniu gruntów nie przekraczał ustaw lasowych, tudzież przepisów policyi i bezpieczeństwa.

§. 17. Nawzajem, bronić należy wszystkich właścicieli prawa polowania przed wszelkiem wdzieraniem się w ich prawa, — a ponieważ kradzież zwierzyny i ukradkowe łowy szkodliwymi są z wielu względów, a nawet ze względu na niebezpieczeństwo publiczne, zapobiegać im więc należy wszelkimi sposobami.

Dla tego też właściciel polowania lub jego strzeley mają prawo strzelania psów goniących po lasach lub polach, wyjawszy jednak takie psy, których pasterze do odpędzania dzikiego zwierza używają i do trzymania ich są uprawnionymi.

§. 18. Nikomu nie wolno pokazywać się z bronią i psami gończymi lub chartami (*Fang- oder Hetzhunde*) w cudzym okręgu polowania, wyjawszy przechodzących publiczną drogą lub ścieżką.

Przestępy tego zakazu przytrzymanymi i karanymi będą.

§. 19. Kto znajdzie zwierzynę, która padła, nie może jej sobie pod żadnym pozorem przywłaszczać, lecz o tem powinien donieść właścicielowi polowania.

§. 20. Słowem, łapanie lub strzelanie cudzej jakiegokolwiekbadz rodzaju zwierzyny jest kradzieżą, jak każde inne przyswojenie sobie cudzej własności.

Szkodniki więc myśliwey, powinni być tak jak inni złodzieje uważanymi, przez Sądy przełożone sądzonymi i karanymi*).

*) §. 174. Ustawy karnej z dnia 27. maja 1852 r., jest następującej osnowy: Z istoty czynu kradzież stoje się zbrodnią: III. gdy kradzież więcej niż 5 złr. wynosi, a zarazem popełnioną została f) w rybach zabranych ze stawów, g) w zwierzynie zabranej albo z ogrodzonych lasów, albo z szczególniejszą śmiałością lub też przez sprawcę z kradzieży tej niejako zwyczajną profesyę prowadzącego. Według §. 178. tej Ustawy karnej taka kradzież, jeżeli niezem więcej jest obciążoną, ukaraną będzie ciężkiem więzieniem od 6 miesięcy do jednego roku, przy obciążających zaś okolicznościach od jednego roku do lat pięciu.

§. 21. Kto o zatajenie lub przechowywania szkodnika myśliwskiego przekonany zostanie, ten również jak i sam szkodnik powinien być przytrzymanym i sądowi oddanym.

§. 22. Gdyby uzbrojony złodziej zwierzyny w jakim okręgu polowania na wołanie myśliwych nie poddał się i bronić się usiłował, natenczas wolno jest myśliwym strzelać w celu ochronienia się od niego*).

Co do wykonania prawa polowania postanowiono:

Patentem z dnia 7. Marca 1849.

§. 1. Prawo polowania na obcym gruncie i ziemi znosi się.

§. 2. Wynagrodzenie za zniesione prawo polowania dla dotychczasowych uprawnionych ma miejsce w takim tylko razie, gdy prawo uzasadnionem było na mocy kontraktu odpłatnego, zawartego z właścicielem obciążonego gruntu.

W tych razach komisye do przeprowadzenia ustawy z dnia 7. Września 1848 postanowione, ułożą sposób spłacenia.

§. 3. Pańszczyzna łowiecka i inne powinności łowieckie znoszą się bez wynagrodzenia.

§. 4. Prawo polowania w zamkniętych zwierzyniach pozostaje w swej mocy i w ten sam sposób, w jaki dotąd przysługiwało, bez względu na to, czyli grunta położone w obrębie łowieckim należą do właściciela polowania, czy też do trzecich osób.

§. 5. Każdemu posiadaczowi gruntu w nieprzerwanej przestrzeni najmniej dwustu morgów, dozwala się polowanie na tym własnym jego gruncie.

§. 6. Polowanie na wszystkich innych gruntach, §§. 4 i 5 nie wyjętych, a w gruntach obwodu gminy położonych, należy do tejże gminy, a to od chwili, od której ten patent obowiązuje.

§. 7. Gmina jest obowiązana należące do niej polowanie albo niepodzielnie wydzierżawiać, albo go używać przez ustanowionych w tym celu obznaczonych ludzi (myśliwych).

*) §. 22. Ustawy karnej opiewa: Czyn nie będzie za zbrodnię pozbawiony, g) jeżeli nastąpił wskutek nieprzepatnego oporu, lub w koniecznej i usprawiedliwionej obronie.

§. 8. Czysty dochód roczny z polowania do gmin należących, z końcem każdego roku administracyjnego, albo roku dzierżawy, rozdziela się między wszystkich właścicieli, na których gruntach w granicach gminy położonych, gmina użytkuje z polowania, a to według rozległości każdej posiadłości.

§. 9. Każda gmina pod karą dziesięciu do dwustu złotych reńskich konw.n. moneta jest odpowiedzialna za to, gdyby z należącego do niej polowania, w inny sposób użytkowano, a nie jak §. 7 przypisuje. Władze administracyjne czuwać mają nad wykonaniem tego postanowienia*).

§. 10. Przesłęstwa ustaw łowieckich i kradzieży zwierzyny, popełniane przez członków gminy, czy też przez obcych, karane być winny podług istniejących ustaw karnych.

§. 11. Pojedynczym posiadaczom gruntów strzeże się prawo do wynagrodzenia za wyrządzone im szkody przez zwierzynę lub polowanie, również jakoteż i poszukiwaniu tego prawa według istniejących przepisów przeciw pojedynczym osobom lub korporacyom, które niniejszym patentem upoważnione są do polowania.

§. 12. Istniejące policyjne przepisy, dotyczące się polowania, o ile im się niniejszy patent nie sprzeciwia, w swojej mocy pozostają, a na władze kładzie się najsurowszy obowiązek ścisłego ich wykonywania.

§. 13. Kontrakty dzierżawne, dotyczące się polowania, które się z postanowieniami tegoż patentu nie zgadzają, ustają od chwili w §. 14 oznaczonej.

Wszystkie pretensje do wynagrodzenia z podobnych kontraktów wynikające w drodze prawa poszukiwane być mogą.

§. 14. Tenże Patent od dnia jego obwieszczenia nabywa mocy obowiązującej.

* Według rozporządzenia minist. z dnia 10. Września 1849 (Dz. pr. państwa Nr. 386 str. 702) obowiązane są władze administracyjne dochodzić i rozstrzygać na podstawie powyższego prawa każdy wypadek, gdzie gminy między sobą, lub z właścicielami większych posiadłości o prawo polowania spór toczą, jeżeli w tym względzie nie zachodzi żaden tytuł prywatny.

Objaśnienia Ustawy z dnia 7. Marca 1849. o użytkowaniu z prawa polowania.

Ogłoszone okólnikiem gubernialnym z dnia 23. Sierpnia 1849 l. 74.174, w skutek ryskryptu minist. z d. 31. Lipca 1849 do l. 15.421.

1. Za nieprzerwaną przestrzeń gruntów, na której posiadacz podług §. 5. wzmiankowanej ustawy ma prawo polowania uważana będzie każda przestrzeń, której grunta czy to leżące w jednej, czy też w kilku przyległych gminach, zostają między sobą w takim związku, iż z jednego kawałka gruntu można się dostać na drugi, nie przechodząc przez grunt cudzy; drogi publiczne, koleje żelazne i do nich należące przyległości, wody i t. p. nie przerywają pasma gruntów, a nawet wyspy należy uważać za połączenie z gruntem sąsiednim.

2. Jeżeli grunta, których posiadacze z powodu rozległości nie dochodzącej dwustu morgów, nie mają na nich prawa polowania, są całkiem otoczone od przestrzeni gruntów, wynoszącej 200 albo i więcej morgów, to właścicielowi większej przestrzeni gruntów, mającemu prawo polowania, przyznaje się przed innymi prawo do zadzierżawienia polowania przysługującego gminie na otoczonym gruncie, i to za cenę, jaka wypadnie w stosunku do ceny, z kim innym za cenę według słusznego oszacowania, na dłuższy przeciąg czasu. Jeżeli właściciel przestrzeni gruntów nie weźmie polowania w dzierżawę, to zrzeknie się tem samym własnego prawa polowania, a gmina ma moc użytkowania z polowania tak na przestrzeni gruntów, jakoteż i na gruncie otoczonym przez tę większą przestrzeń.

3. Jak gmina jest obowiązana do użytkowania z polowania przez umyślnie ustanowionych i obznajomionych ludzi, tak wzajemnie i dzierżawca polowania gminy ma ten sam obowiązek.

4. Przez obznajomionych z polowaniem rozumie się stoli nie samych tylko wyuczonych i egzaminowanych strzelców; mogą to być według uznania urzędów powiatowych także tacy ludzie, którzy jakkolwiek innym sposobem dostatecznie udowodnią potrzebą ku temu świadomość rzeczy.

§. 8. Czysty dochód roczny z polowania do gmin należącego, z końcem każdego roku administracyjnego, albo roku dzierżawy, rozdziela się między wszystkich właścicieli, na których gruntach w granicach gminy położonych, gmina użytkuje z polowania, a to według rozległości każdej posiadłości.

§. 9. Każda gmina pod karą dziesięciu do dwustu złotych reńskich konw. moneta jest odpowiedzialną za to, gdyby z należącego do niej polowania w inny sposób użytkowano, a nie jak §. 7 przypisuje. Władze administracyjne czuwać mają nad wykonaniem tego postanowienia*).

§. 10. Przepięstwa ustaw łowieckich i kradzież zwierzyny, popełniane przez członków gminy, czy też przez obcych, karane być winny podług istniejących ustaw karnych.

§. 11. Pojedynczym posiadaczom gruntów zastrzega się prawo do wynagrodzenia za wyrządzone im szkody przez zwierzynę lub polowanie, równie jakoteż i poszukiwanie tego prawa według istniejących przepisów przeciw pojedynczym osobom lub korporacyom, które niniejszym patentem upoważnione są do polowania.

§. 12. Istniejące policyjne przepisy, dotyczące się polowania, o ile im się niniejszy patent nie sprzeciwia, w swojej mocy pozostają, a na władze kładzie się najsurowszy obowiązek scisłego ich wykonywania.

§. 13. Kontrakty dzierżawne, dotyczące się polowania, które się z postanowieniami tegoż patentu nie zgadzają, ustają od chwili w §. 14 oznaczonej.

Wszystkie pretensje do wynagrodzenia z podobnych kontraktów wynikające w drodze prawa poszukiwane być mogą.

§. 14. Tenże Patent od dnia jego obwieszczenia nabywa mocy obowiązującej.

* Według rozporządzenia minist. z dnia 10. Września 1849 (Dz. pr. państwa Nr. 386 str. 702) obowiązane są władze administracyjne dochodzić i rozstrzygać na podstawie powyższego prawa takie wypadki, gdzie gminy między sobą, lub z właścicielami większych posiadłości o prawo polowania spór toczą, jeżeli w tym względzie nie zachodzi żaden tytuł prywatny.

Objaśnienia Ustawy z dnia 7. Marca 1849. o użytkowaniu z prawa polowania.

OGŁOSZONE OKÓLNIKIEM GUBERNIALNYM Z DZIA 23. Sierpnia 1849 l. 74.174, w skutek ryskryptu minist. z d. 31. Lipca 1849 do l. 15.421.

1. Za nieprzerwaną przestrzeń gruntów, na której posiadacz podług §. 5. wzmiankowanej ustawy ma prawo polowania uważaną będzie każda przestrzeń, której grunta czy to leżące w jednej, czy też w kilku przyległych gminach, zostają między sobą w takim związku, iż z jednego kawałka gruntu można się dostać na drugi, nie przechodząc przez grunt cudzy; drogi publiczne, koleje żelazne i do nich należące przyległości, wody i t. p. nie przerywają pasmą gruntów, a nawet wyspy należy uważać za połączenie z gruntem sąsiednim.

2. Jeżeli grunta, których posiadacze z powodu rozległości nie dochodzącej dwustu morgów, nie mają na nich prawa polowania, są całkiem otoczone od przestrzeni gruntów, wynoszącej 200 albo i więcej morgów, to właścicielowi większej przestrzeni gruntów, mającemu prawo polowania, przyznaje się przed innymi prawo do zadzierżawienia polowania przysługującego gminie na otoczonym gruncie, i to za cenę, jaka wypadnie w stosunku do ceny, z kim innym za polowanie gminy ugodzonej, albo w braku tejże za cenę według słusznego oszacowania, na dłuższy przeciąg czasu. Jeżeli właściciel przestrzeni gruntów nie weźmie polowania w dzierżawę, to zreknie się tem samym własnego prawa polowania, a gmina ma moc użytkowania z polowania tak na przestrzeni gruntów, jakoteż i na gruncie otoczonym przez tę większą przestrzeń.

3. Jak gmina jest obowiązana do użytkowania z polowania przez umyślnie ustanowionych i obznajomionych ludzi, tak wzajemnie i dzierżawca polowania gminy ma ten sam obowiązek.

4. Przez obznajomionych z polowaniem rozumie się atoli nie samych tylko wycuczonych i egzaminowanych strzelców; mogą to być według uznania urzędów powiatowych także tacy ludzie, którzy jakkolwiek innym sposobem dostatecznie udowodnią potrzebną ku temu świadomość rzeczy.

5. W razie różności zdań względem sposobu użytkowania z polowania w jakiej gminie, polowanie ma być przez publiczną licytację wydzierżawionem.

6. Kary pieniężne nałożone podług ustawy łowieckiej, przypadają zakładowi ubogich właścicieli gminy.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 15. Grudnia 1852. względem użytkowania z prawa polowania.

§. 1. Prawo polowania na gruntach, przydzielonych gminom na mocy §. 6. Najwyższego Patentu o polowaniu z dnia 7. Marca 1849 roku do użytkowania z polowania albo na gruntach ich własnych, nie może być odtąd już inaczej użytkowanem, jak tylko w drodze wydzierżawienia, uskutecznionego przez władzę powiatową polityczną; wyjąwszy przypadek wyrażony w §. 10 niniejszego rozporządzenia.

§. 2. Wydzierżawienie odbywać się winno w drodze głośnego wywołania publicznie, w miejscu, gdzie władza powiatowa polityczna ma urzędową siedzibę swoją. Rozpisanie licytacji należy o ile możności ogłosić na trzy miesiące przed upływem dawniejszej dzierżawy, a to przez publiczne przybicie za krata ogłoszeń władzy wyżej wspomnianej, według okoliczności nawet w sposób obszerniejszy.

§. 3. Na dzierżawę polowania przypuszczonym być może tylko ten, przeciw któremu w tej mierze nie ma zarzutu.

Gmina jako taka, nie może być przypuszczoną do dzierżawienia polowania i wszelkie kontrakty dzierżaw, mijające się z niniejszym przepisem, są nieważne*).

§. 4. Akt wydzierżawienia podlega potwierdzeniu władzy powiatowej politycznej.

§. 5. Jeżeli wydzierżawienie takiego polowania nie może przyjść do skutku, wówczas winna władza polityczna obmyśleć inne stosowne środki, z wyłączeniem użytkowania z tego prawa przez samą gminę.

*) Wydzierżawienie prawa polowania przez spółkę, według Rozp. minist. z d. 17. Lutego 1853. jest dozwolonem, jeżeli przeciw poszczególnym członkom spółki nie zachodzi żadna przeszkoda

§. 6. Dzierżawa wogóle nie może trwać mniej, jak pięć lat, i tylko dla ważnych powodów może być wypuszczoną na czas krótszy, nigdy na mniej, jak na trzy lata.

§. 7. Dzierżawca polowania winien złożyć z góry dwuletni czynsz dzierżawny, mający być zawsze w pieniądzu oznaczony, z którego jedna połowa uważana będzie za kaucyę, druga za czynsz dzierżawny pierwszego roku. Kaucya może także w papierach rządowych być złożoną według kursu, jaki mają na giełdzie w dniu ich złożenia.

§. 8. Czynsz dzierżawny jednoroczny, ma być zawsze składanym z góry, na cztery tygodnie przed rozpoczęciem każdego roku dzierżawy, a to pod karą nowej licytacji dzierżawy, na koszt i niebezpieczeństwo dzierżawcy.

§. 9. Kaucya i czynsz dzierżawny składane być mają w urzędzie poborowym W cztery tygodnie po upływie czasu dzierżawy, zwróconą będzie dzierżawcy kaucya za asygnacją władzy politycznej, o ile nie będzie zatrzymaną na wynagrodzenie szkody, lub na kary.

§. 10. Wyjątkowo, i jeżeli dzierżawa odpowiada warunkom wyrażonym w niniejszym rozporządzeniu, będzie mogła władza publiczna powiatowa przedłużyć w miarę przepisu niniejszego rozporządzenia istniejące już kontrakty dzierżawne, po wysłuchaniu gminy dotyczącej i bez rozpisania publicznej licytacji.

§. 11. Co do rozdzielenia czystego dochodu rocznego z polowania, postępować należy według postanowień §. 8. Najwyższego Patentu o polowaniu z dnia 7. Marca 1849 roku.

§. 12. Bez pozwolenia władzy politycznej, nie wolno zadzierżawionego polowania odstępować drugim osobom w subarendę ani częściowo, ani w całości, czy też z zastrzeżeniem jakiej części dochodu z polowania, w przeciwnym bowiem razie umowa stanie się nieważną a strony ulegną karze.

Również zamianą pojedynczych części graniczących z sobą obszarów polowania zawisła od zatwierdzenia władzy politycznej.

§. 13. Dzierżawcy polowania, równie jak posiadacze gruntów, wzmiankowani w §. 5. Najwyższego Patentu z dnia 7. Marca 1849 r. winni są pod wła-

sna odpowiedzialnościami ustanowić do dozoru polowania uzdolnionych myśliwych, lub przynajmniej obznajomionych z tem ludzi, którzy przez władzę polityczną powiatową za zdolnych do tego będą uznani — i tychże władzy politycznej wskazać.

§. 14. Za zezwoleniem władzy politycznej może także sam właściciel polowania (właściciel gruntów lub dzierżawca polowania) ustanowionym być dozorcą polowania.

§. 15. Do zastosowania się do powyższych przepisów (§§. 13. i 14.) wyznacza się terażniejszym właścicielom polowania termin trzymiesięczny od dnia ogłoszenia niniejszego rozporządzenia. Jeżeli zastosowanie to nie nastąpi, natenczas posiadacze polowania, własne prawo mający, znaglani być powinni do tego stosowania środkami przymusowemi co do dzierżawców zaś, należy rozwiązać dzierżawę i nakazać nowe wydzierżawienie na ich koszt i niebezpieczeństwo.

§. 16. Przeciw wykonaniu niniejszego rozporządzenia nie można czynić zarzutów z tytułu prywatnego.

§. 17. De polowania w imieniu własnem lub obcem nikt nie ma prawa, kto nie uzyskał pozwolenia noszenia broni myśliwskiej, stosownie do Najwyższego patentu z dnia 24. Października 1852*.) (§§. 14. i 19.).

§. 18. Wszelkie przystąpienie lub pominięcie niniejszych przepisów, podlega karze pieniężnej od 25—200 złr. m., która wymierzona będzie przez władzę polityczną i przekazaną na rzecz instytutu ubogich tego miejsca, w którym przestąpienie zostało popełnionem.

Jeżeli kara pieniężna nałożoną być mająca, sama przez się, albo ze względu na stosunki winnego, nie może być ściągnięta, wówczas należy ją zamienić na karę aresztu, licząc jeden dzień aresztu za każde pięć złr. m. k.

*) Personale, zaprzysiężone dla służby leśnej lub łowieckiej, lub też do jednej jak drugiej razem, bez różnicy, czy przez rząd, gminę lub przez prywatnych ustanowionem jest, może zwykłą bronią nosić w służbie, nie potrzebując ku temu paszportu, jeżeli używa ubioru służbowego, przepisanego lub odznaczającego okrycia głowy lub naramiennika, podanego do powszechnej wiadomości w powiecie. (Rozporz. minist. z dnia 20. Sierpnia 1877 r. dzien, praw państwa Nr. 159).

Ustawa z dnia 19. Lipca 1869.

(Dz. ust. kraj. Nr. 29)

tycząca się łapania, wytopienia i sprzedawania zwierząt alpejskich.

§. 1. Zakazuje się polowania na zwierzęta alpejskie, świstaka i dziką koźcę, właściwe Tatrom, lub łapania takowych. Równie zakazuje się sprzedaż tych zwierząt, jako też i sadła świstaczego.

§. 2. Przekroczenie tego zakazu ma być karane grzywną od 5 do 100 złr. wal. austr., a w razie niemożności uiszczenia kary, aresztem od jednego do dwudziestu dni. Przydybane zwierzęta czy to żywe, czy zabite, mają być odebrane, a żywe puszczone na wolność.

§. 3. Dochodzenie i karanie tego przekroczenia będzie należeć do starostw powiatowych, a w drugiej i ostatniej instancji do namiestnictwa.

§. 4. Kary pieniężne wpływać będą do funduszu kultury krajowej.

§. 5. Na zwierzechności gminne, e. k. żandarmerje, zaprzysiężoną straż leśną i na wszystkie inne straże publiczne wkłada się obowiązek czuwania nad przestrzeganiem niniejszego zakazu.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z d. 2. Stycznia 1854.

względem przypuszczenia do przysięgi osób do nadzoru lasów i polowania ustanowionych.

§. 1. Osoby, przeznaczone do służby nadzoru leśnego, które na mocy przepisu §. 13. rozporządzenia Ministerstwa spraw wewnętrznych z d. 15. Grudnia 1852 roku (Dziennik praw państwa nr. 257), także do dozoru polowania ustanowionemi i władzy politycznej wskazanemi zostały, powinny na żądanie tego, który ich ustanowił, złożyć przysięgę przed tą władzą w celu pełnienia służby myśliwskiej w całym okręgu, który im powierzony został, mianowicie:

- 1) dodatkowo tylko dla służby myśliwskiej, jeżeli dla służby leśnej złożyły już przysięgę według ustaw obowiązujących;
- 2) co do służby leśnej oraz i myśliwskiej, jeżeli jeszcze nie złożyły przysięgi co do służby leśnej.

Przysięga złożoną być powinna w przypadku pod a) wyszczególnionym według załączonego wzoru przysięgi, w przypadku zaś pod b) wyrażonym według wzoru przysięgi, w dodatku do ustawy leśnej ogłoszonej, w którymto przypadku za wyrazami „powierzoną własność leśną“, zamieścić należy wyrazy: „i prawo polowania“.

§. 2. Jeżeli z powodu miejscowego położenia nie można ustanowionych do straży myśliwskiej na mocy §. 13. rozporz. Minist. spraw wewn. z dn. 15. Grudnia 1852 i wskazanych władzy politycznej osób używać razem do dozoru lasu, w takim przypadku wolno przyjąć od nich przysięgę, tyczącą się tylko służby myśliwskiej, jeżeli to są uzdolnieni strzelcy, zostający w wyłączonej służbie właściciela polowania (właściciela gruntu lub właściciela polowania). Przysięga w takim razie złożoną być ma przed właścicielą władzą polityczną według §. 1. i stosownie do załączonej roty przysięgi.

§. 3. Osoby, które złożyły przysięgę, tyczącą się dozoru leśnego i służby myśliwskiej (§. 1), albo tyczącą się służby myśliwskiej (§. 2), uważanemi będą także w służbie myśliwskiej za straż publiczną, używać będą także w tej służbie wszelkich ustawami zapewnionych praw, które służą osobom urzędowym i strażom cywilnym, wskazanym w §. 68*) ustawy karnej i mają prawo noszenia w służbie myśliwskiej zwykłej broni, której jednakże używać mogą tylko w razie słusznej, koniecznej obrony.

* i §. 68. ustawy karnej brzmi:
Skupienie się wielu osób dla czynienia gwałtownego oporu przeciw zwierzchności, jest zbrodnią powstania, czy to celem takowego oporu było wymuszenie czego, wylamanie się od jakiejś powinności, ndaremnie jakiego zarządzenia lub wykonania nakazu publicznego, czy też nareszcie jakimkolwiek sposobem publicznej spokojności. Przy tem nie stanowi to różnicy, gdy ten gwałtowny opór wymierzonym był czy to przeciw sędziemu, przeciw osobie zwierzchniej, przeciw urzędnikowi, przeciw ucnocowanemu lub przeciw służce rządowemu albo gminnemu, przeciw strażcy cywilnej, finansowej lub wojskowej, albo przeciw żandarmowi, czy też przeciw ustanowieniu do pilnowania lasów chociażby władzę rządową związanemu przysięgą urzędnikowi leśnemu, lub sposobem jest zaprzysiężoną, czy też wreszcie przeciwko służbie powiadomianej do nadzoru na kolejach rządowych lub prywatnych do powiadomiania obrotom takowych, lub też do strzeżenia albo zajmowania się czynności przy telegrafach rządowych — o ile osoby

§. 4. Ażeby osoby, które złożyły przysięgę, tyczącą się służby myśliwskiej, mogły być poznawani i szanowanemi jako straż publiczna, powinny nosić w służbie albo ubiór służbowy, przepisany w §. 54 ustawy leśnej, albo nakrycie głowy odszczególniające i podane do publicznej wiadomości powiatu, albo wreszcie przepaskę na ramieniu. Każdy jest obowiązany słuchać wezwania ich w pełnieniu służby uczynionego, oni zaś winni pod surową odpowiedzialnością wystrzegać się wszelkiego postępowania nieprawnego.

Ro t a p r z y s i ę g i.

Przysięgam, że powierzono memu dozorowi prawa polowania strzedz i ochraniać będę jak najstaranniej i najwierniej; że wszystkich tych, którzy usiłować będą w jakibądź sposób to prawo nadwzrężyć lub rzeczywiście je nadwzrężyć, doniosę sumiennie bez wszelkich względów osobistych; że w razie potrzeby zajmę ich w sposób prawem przepisany lub przytrzymam; że nikogo niewinnego fałszywie nie oskarżę, ani nie podam w podejrzenie; że wszelką szkodę według możliwości oddalac, a wyrządzoną szkodę według najlepszej mojej wiedzy i sumienia mego podawać i oceniać, jako też dla zapobieżenia szkodzie w drodze prawa pomocy domagać się będę; że bez wiedzy i pozwolenia moich przełożonych, lub bez przeszkody niezbednej, nigdy nie przestanę pełnić obowiązków moich, tudzież że z powierzonego mi dobra każdej chwili złożę rachunek. Tak mi Panie Boże dopomóż.

Rozporządzenie Ministerstwa spraw wewnętrznych i sprawiedliwości z dnia 1. Lipca 1857.

o warunkach zaprzysiężenia służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania.

Ogólne warunki do zaprzysiężenia.

§. 1. Osoby przyjęte do służby dla ochrony lasu i polowania wtenczas tylko mogą przez władze po-

zręczone zajętemi są właśnie wykonaniem zlecenia zwierzchności lub pełnieniem urzędu albo służby. Według § 426 ustawy o postępowaniu karnem, świadectwo przysięgłego urzędnika albo sługi rządowego lub gminnego może stanowić prawny dowód względem przedmiotu, do którego dozoru tenże przysięgły urzędnik albo sługa jest ustanowionym, jeżeli nie zachodzi żadna okoliczność podająca go w wątpliwość i jeżeli potwierdzi, że obwinionego zastał na gorącym uczynku i zaraz go upomniał i schwytał.

lityczne być przypuszczonemi do przysięgi i pełnienia obowiązku, jeżeli są postępowania nieskazitelnego.

Warunki szczególne.

§. 2. W szczególności wymaga się jeszcze od osoby do służby dla obrony lasu i polowania przeznaczonej, aby się wykazała:

- a) ze złożonego z dobrym skutkiem egzaminu rządowego, przepisanego dla straży leśnych i pomocników technicznych;
- b) że liczy więcej nad lat 20.

Powody wykluczenia.

§. 3. Osoby uznane winnymi zbrodni, wykroczenia gwałtu popełnionego na osobie drugiej lub takiegoż przestępstwa, albo wykroczenia pochodzącego z chciwości lub przeciwnego obyczajności publicznej, niemniej jak osoby uwolnione jedynie dla braku dowodów, nareszcie osoby skazane za inne przestępstwo prawa na karę więzienia najmniej sześciomiesięcznego, nie mogą do służby ochrony lasu i polowania być przypuszczone do przysięgi i do obowiązku, bez szczególnego w takim razie zezwolenia politycznej władzy krajowej, także zaś zezwolenie udzielonem być może jedynie w wypadkach zasługujących na szczególniejsze uwzględnienie.

§. 4. Przypuszczenie do zaprzysiężenia wzbudzeniem być może z przyczyny słabego wzroku i pamięci, skłonności do pijaństwa, do gry, do bitek i nadużyć, z przyczyny podejrzenia o przekupstwo lub przemytnictwo, w ogólności z przyczyny takich ułomności fizycznych lub moralnych, przez które zdaniem władz staje się mniej zdolną do wykonywania służby dozorey lasu i polowania, posiadającego prawo osoby urzędowej i straży cywilnej.

§. 5. Osoby zaprzysiężone do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania, w razie gdyby zaszedł który z ustanowionych w §. 2. powodów wykluczenia, tracą prawa osoby urzędowej i straży cywilnej, pozyskane mocą ustawy przez zaprzysiężenie.

Zresztą uznana być może utrata tychże praw w miarę postanowień §. 4., z powodu zaszyłych ułomności fizycznych lub moralnych.

§. 6. Powołane do zaprzysiężenia służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania, najniższe władze polityczne stanowiąc też będą o przypuszczeniu do złożenia przysięgi i o utracie praw (§. 5.) pozyskanych przez zaprzysiężenie.

Przeciw tym wyrokom otwarta jest droga rekursu wedle postanowień §. 77. ustawy leśnej.

§. 7. Każdemu zaprzysiężonemu do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania wydanem być ma pismienne potwierdzenie złożonej przysięgi, które mu służyć ma za legitymacją.

§. 8. Najniższe władze polityczne prowadzić mają dokładne wykazy osób znajdujących się w ich powiecie zaprzysiężonych do służby ustanowionej dla ochrony lasu i polowania i utrzymywać takowe w ciągłej ewidencji.

Służbodawcy lub ich zastępcy obowiązani są pod karą porządkową 2 do 10 złr. m. k. podać do wiadomości dotyczącej władzy politycznej każdą zmianę, jakaby zaszła w stanie służby zaprzysiężonej dla ochrony lasu i polowania, najdalej przed upływem czasu sześciu miesięcy.

Ustawa z dnia 30. Stycznia 1875.

obowiązująca dla Królestwa Galicyi i Lodomerji wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomerji i Wielkiego Księstwa Krakowskiego rozporządzam co następuje:

§. 1. Nikomu nie wolno w czasie poniżej oznaczonym polować, łowić lub zabijać następujące rodzaje zwierzyny:

1. Jelenie od 1. Stycznia do 30. Czerwca.
2. Kozły (rogacze) od 1. Marca do 30. Maja.
3. Zajęcy od 1. Lutego do 15. Września.
4. Jarzabki od 1. Lutego do 31. Sierpnia.
5. Cietrzewie i głuszce koguty od 20. Maja do 31. Sierpnia.
6. Słonki od 20. Kwietnia do 31. Sierpnia.

7. Bażanty i kuropatwy od 15. Stycznia do 15. Sierpnia.

8. Przepiórki i dzikie gołębie od 1. Listopada do 15. Lipca.

9. Dropy i pardwy od 15-go Kwietnia do 1-go Sierpnia.

10. Ptactwo błotne, mianowicie: kszyki, dubelty, kulony, bataliony od 15. Kwietnia do 1. Lipca.

11. Ptactwo wodne, mianowicie: dzikie gęsi i dzikie kaczki od 15. Kwietnia do 15. Czerwea.

12. Lisy od 15. Lutego do 31. Sierpnia; tępie nie lisa dozwolone jest tylko uprawnionemu do polowania w mniejszych, w których uprawnieni holują zwierzynę, dla której lis jest szkodliwym.

13. Łanie, kozy cieleta i spiczaki, tudzież kury głuszców i cietrzewi przez cały rok.

Wystrzeliwanie łań i kóz ze względów gospodarstwa łowieckiego nastąpić tylko może za przyzwoleniem Namiestnictwa.

Zakaz ubijania dzikich kóz i świstaków w okolicach gór tatrzańskich, zawiera osobna ustawa krajowa z dnia 19. Lipca 1869 r. Nr. 26 D. u. k.

§. 2. Zakazaniem jest łowienie zwierzyny na siłła, żelaza, łapki i inne tym podobne przyrządy.

Wyjątkowo dozwolonym jest łowienie przepiórek rozjazdem a kwiczołów i jemiółuchów na siłła. Zakazaniem jest także zbieranie albo niszczenie jaj i wybieranie młodej zwierzyny z lęgówisk.

Może jednak wyjątkowo uprawniony do polowania lub ustanowiona przez niego straż lasowa wybierać na siłki bażanty i kuropatwy dla chowu i wyjmować jaja z gniazd tym celem, by je wysiedziały kury swojskie.

§. 3. Niniejsza ustawa nie znajduje żadnego zastosowania do ubijania zwierzyny w ogrodzonych zwierzyńcach; sprzedający jednak taką zwierzynę, albo ten, kto w sprzedaży pośredniczy, winien swe uprawnienie do sprzedaży wykazać świadectwem politycznej władzy powiatowej, inaczej bowiem będzie karany według §. 5. niniejszej ustawy.

§. 4. Zarządzenia władzy politycznej, nakazujące zmniejszenie szkodliwego dla kultury zbytecznego stanu zwierzyny na podstawie §. 4. patentu o polowaniu z d. 23. Lutego 1876 r. mogą być wy-

konane także w porze, w której zresztą nie wolno ubijać takiej zwierzyny.

Sprzedający lub pośredniczący w sprzedaży zwierzyny w powyższy wyjątkowy sposób ubitej, winien się jednak wykazać świadectwem władzy politycznej, że jest do sprzedaży upoważnionym, w przeciwnym bowiem razie będzie karany według §. 5. niniejszej ustawy.

§. 5. Przekroczenie postanowień §§ 1. i 2. tej ustawy, podlega grzywnie od 5 do 50 zlr. Jeżeli jednak wyrządzona szkoda z powodu ubicia większej ilości zwierzyny jest znaczną lub przestępstwo powtórnie popełniono, może być grzywna aż do 100 zlr podwyższoną.

§. 6. Kto po upływie 14 dni od czasu, w którym poczyna się pora zakazana, zwierzynę, na którą w tej porze nie wolno polować, (§. 1.), czy to w całych sztukach, czy w kawałkach, które jednak do spożycia nie są jeszcze całkiem przyprawione, celem sprzedaży obnosi, w sklepach, na jarmarkach albo w inny sposób do sprzedaży wystawia albo sprzedaje, albo w sprzedaży pośredniczy, podpada oprócz utraty zwierzyny grzywnie w §. 5. tej ustawy oznaczonej.

Takiej samej karze podpada sprzedaż zwierzyny, której wogóle nie wolno ubijać lub łapać, jakoteż sprzedaż jaj i piskląt dzikiego ptactwa.

Osoby sprzedające zwierzynę pochodzącą z krajów, w których niniejsza ustawa nie obowiązuje, w czasie zakazanym, lub pośredniczące w takiej sprzedaży, mają w należyty sposób wykazać, skąd ta zwierzyna pochodzi. Jeżeli zaś zwierzyna pochodzi z królestw i krajów koronnych zastąpionych w Radzie państwa, należy nadto wykazać się świadectwem politycznej władzy powiatowej, że zwierzyna nie została ubita w sposób bezprawny. W przeciwnym wypadku postanowienia karne niniejszego paragrafu będą także zastosowane przeciw osobom przekraczającym powyższe postanowienia.

§. 7. Grzywny na podstawie niniejszej ustawy wymierzone, tudzież dochód ze zwierzyny, która w myśl postanowień niniejszej ustawy została skonfiskowaną i przez dotyczącą zwierzchność gminną w drodze publicznej licytacji sprzedaną, przypadają

funduszowi ubogich tej gminy, w której przestępstwo odkryto.

W razie niemożności ściągnięcia grzywny, należy ją zamienić na karę aresztu, a to za każde 5 złr. grzywny jeden dzień aresztu.

Dochodzenie i wymierzenie kary przysługuje władzom politycznym.

§. 8. Wykonanie niniejszej ustawy poruczam Memu Ministrowi rolnictwa i Memu Ministrowi spraw wewnętrznych.

Franciszek Józef m. p.

Lasser m. p.

Chlumecky m. p.

U S T A W A

obowiązująca w Królestwie Galieji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem, o ochronie niektórych zwierząt dla uprawy ziemi pożytecznych.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mego Królestwa Galieji i Lodomerji z Wielkiem Księstwem Krakowskiem rozporządzam co następuje:

§. 1. Zakazuje się wybierania i psucia jaj i gniazd wszystkich ptaków dziko żyjących a nieszkodliwych.

Szkodliwemi są:

Orzeł przedni (*Aquila fulva*, Steinadler).

Orzeł zyz (*Aquila chrysaetos*, Goldadler).

Birkut bielik (*Haliaeetus albicilla*, Seeadler).

Rybolów rzeczny (*Pandion Haliaeetus*, Fluss- oder Fischadler).

Kania wielka (*Milvus regalis*, Roter Milan oder Gabelweihe).

Kania czarna (*Milvus ater*, Schwarzbrauner Milan).

Sokół raróg (*Falco lanarius*, Würgelfalke).

Sokół wędrowny (*Falco peregrinus*, Wanderfalke).

Sokół drzemlik (*Falco aesalon*, Zwergfalke Merlin).

Sokół kobóz (*Falco subbuteo*, Lerchenfalke).

Jastrząb gołębiarz albo kurołapa (*Astur palumbarius*, Hühnerhabicht).

Jastrząb krogulec (*Astur nisus*, Sperber).

Błotniak stawowy (*Circus rufus*, Rohr- oder Sumpfweihe).

Puhaez właściwy (*Bubo maximus*, Der gemeine Uhu oder Puhu).

Dzierzbą srokosz (*Lanius excubitor*, Der grosse Würger).

Kruk właściwy (*Corvus corax*, Kohlrabe).

Sroka zwyczajna (*Pica caudata*, Elster).

§. 2. Zakazuje się chwywanie i zabijanie, niemniej przedawanie ptaków wymienionych w dodatku. Wyjątkowo w celach naukowych może władza polityczna udzielić pozwolenia do chwywania pomienionych ptaków w niewielu okazach.

Pozwolenie to może być udzielone tylko na podstawie przyzwolenia właścicieli gruntów, zatwierdzonego przez przełożonego obszaru dworskiego; w pozwoleniu tem ma być oznaczone nazwisko upoważnionego, tudzież miejsce i czas, na które pozwolenie ma ważność.

§. 3. Zabrania się chwywania i zabijania, tudzież przedawania nietoperzy i jeżów.

§. 4. Przekroczenia powyższych przepisów karane będą grzywnami od 1 do 15 złr. w. a., a w razie niemożności uiszczenia kary pieniężnej aresztem od 12 godzin do 3 dni.

Nadto mają być odebrane przyrzady do chwywania ptaków wraz z klatkami, tudzież schwywane ptaki, z których żywe mają być natychmiast puszczane na wolność.

§. 5. Gminy i obszary dworskie w szczególności są obowiązane czuwać nad ścisłym przestrzeganiem tej ustawy.

Wykonywanie przepisów karnych tej ustawy należy do przełożonego gminy, w której obrębie popełniono przekroczenie.

Prawo karania wykonywa w myśl ustawy gminnej przełożony gminy spólnie z dwoma assesorami (przysiężnymi).

Co do przekroczeń popełnionych na obszarze dworskim, wykonuje prawo karania polityczna władza powiatowa.

§. 6. Rekurs przeciw wyrokowi karnemu przełożonego gminy ma być wniesiony do zwierzchniej władzy politycznej, przeciw wyrokowi zaś politycznej władzy powiatowej do c. k. Namiestnictwa.

Rekurs należy wnieść w przeciągu 14 dni po ogłoszeniu, a względnie doręczeniu orzeczenia.

Przeciw dwóm równobrzmiącym orzeczeniom rekurs nie ma miejsca.

§. 7. Grzywny, tudzież pieniądze uzyskane z sprzedaży zabranych przedmiotów przypadają na fundusz ubogich w tej gminie, w której obrębie popełniono przekroczenie, a względnie, przy której istnieje dotyczący obszar dworski.

§. 8. Na c. k. żandarmerję, zaprzysiężone strażę leśną, strażę polowania i strażę polową, tudzież na wszystkie inne strażę publiczne, wkłada się obowiązki czuwania nad przestrzeganiem niniejszej ustawy i podawania wszelkich spostrzeżonych przekroczeń do wiadomości naczelnika gminy, lub przełożonego obszaru dworskiego, a to ostatniego w tym celu, aby doniósł o tem politycznej władzy powiatowej.

§. 9. Nauczyciele szkół ludowych są obowiązani uczniom tak zwyczajnych jak niedzielnych szkół wyjaśnić szkodliwość wybierania gniazd chwywania i zabijania ptactwa pożytecznego, tudzież przedstawiać im corocznie, a mianowicie przed początkiem legu ptasząt, postanowienia niniejszej ustawy.

Wykonanie tej ustawy poruczam Moim Ministrom rolnictwa i spraw wewnętrznych.

Gödöllö, dnia 21. Grudnia 1874.

(L. S.) *Franciszek Józef* w. r. *Chlumecy* w r.
Lasser w r.

Dodatek do §. 2.

Spis ptaków,

których chwywania, zabijania i przedawania zabrania się.

- Drozd kos (Turdus merula, Amsel o. Schwarzdrossel).
- Drozd śpiewak (Turdus musiens, Singdrossel).
- Opoczniki czyli podkamionki. (Saxicola. Steinmetzer).
- Płochacz (Accentor, Heckenbraunelle).
- Pokrzywki (Lusciola, Erdsänger), do których należy.

- Słowik rdzawy (Lusciola luscinia, Nachtigall).
- Słowik szary (Lusciola philomela, Sprosser).
- Rudoogonki (Ruticilla, Rötling).
- Gajówki (Sylvia, Grasmücke).
- Trzciniaki (Salicaria, Rohrsänger).
- Wołowe oczko (Tryglodytes parvulus, Zaunkönig).
- Świergotki (Anthus, Piper).
- Pliszki (Motacilla, Bachstelze).
- Jaskółki (Hirundo, Schwalbe).
- Muchołówki (Muscicapa, Fliegenfänger).
- Dzierzby mniejsze czyli skropudy (Lanius, Dorn-dreher, Würger).
- Pomórnik czyli mentel (Tichodroma muraria, Mauerläufer).
- Pelzacz zaskórnik (Certhia familiaris, Baumläufer).
- Bargiel kowalik (Sitta europaea, Spechtmeise).
- Mysikróliki (Regulus, Goldhänehen).
- Sikory (Parus, Meise).
- Luszczeniaki (Fringilla), a mianowicie:
 - Luszczeniak grubodziób czyli kłaz (Fringilla cocco-thraustes, Kernbeisser).
 - Ł. jer (Fr. montifringilla, Bergfink).
 - Ł. ziemia (Fr. coelebs, Buchfink).
 - Ł. dzwoniak (Fr. chloris, Grünling).
 - Ł. makolągwa (Fr. cannabina, Bluthäufing).
 - Ł. czeczotka (Fr. linaria, Leinfink).
 - Ł. czyż (Fr. spinus, Zeisig).
 - Ł. szczygieł (Fr. carduelis, Stiglitz).
 - Ł. mazurek (Fr. montana, Feldsperling).
 - Ł. kulezyk (Fr. serinus, Girlitz).
 - Gil właściwy (Pyrrhula vulgaris, Gimpel).
 - Krzyżodzioby (Loxia, Kreuzschnabel).
 - Poświerki, t. j. trznadłe i potrzeseze (Emberiza, Ammer).
 - Skowronki (Alauda, Lerche).
 - Szpał (Sturnus varius, Staar).
 - Kawka (Corvus monedula, Dohle).
 - Wilga (Oriolus galbula, Piroł).
 - Krzykacz (Clamatores), a mianowicie:
 - Kozodój (Caprimulgus europaeus, Ziegenmelker, Nachischwalbe).
 - Jerzyk (Cupselus apus, Segler).
 - Dudek (Upopa epops, Widdehopf).
 - Krasnowronka (Coracias garrula, Mandelkrähe, Blauracke).

Z łazących (Scansores, Klettervögel):

- Kukółka (*Cuculus canorus*, Kuekuk).
Kreciógłóv (*Yunx torquilla*, Wendehals) i
Dzięciólv (*Picus*, Spechte).
Sóvv wśvvstkie (*Strix*), z wvvjątkiem Puhacza (*Bubo maximus*).
Sokół pustółka (*Falco tinnunculus*, Turmfalke).
Sokół pustółeczka (*Falco cenchris*, Róterfalke).
Sokół kobuzek (*Falco vespertinus*, Rothfussfalke).
Myszólvów zvvyczajny (*Buteo vulgaris*, Der gemeine Mäusebusard).
Myszólvów wóchaty (*Archibuteo lagopus*, Rauhfussiger Mäusebusard). Przylatuje do nas w pózne jesieni, bawi całą zimę, niszcząc wiele myszy, które są prawie wvłącznem jego póżywieniem.
Trzmieiólvjad (*Pernis apivorus*, Wespenbusard).

13. Ochrona polowania.

Strażv zaprvsiężonej do polowania wólvno każdego, kogo spotka z bronią zatrzymać i żadać okazania paszportu na broń (*Waffenpass*). Jednakóvvż tu nie wystarcza tylko, ażeby zatrzymany posiadał w ogólvności paszport na broń, ale takóvv musi być wystawiony dla osoby spotkanego, na czas terażniejszvv i na broń taką, jaką wlvśnie ma przy sobie.

Od obowiązku okazania paszportu na broń, uwólvnione są osoby, które na mocy swego urzędu lub zatrudnienia do noszenia broni są obowiązane lub upováżnione.

Prawo noszenia broni nie uprawnia jednak uzbrojonego do przekroczenia okręgu myślvwskiego, pó za drogami publicznych; — do tego uprawnieni są tylko wlvściciele polowania, ich oficyaliści i sldzvv, jakoteż ci, którzy do tego otrzymali pozwólvnie od wlvściciela polowania.

Osoby, które przekroczą okręg myślvwski pó za drogami publicznych, z bronią, której się zazvvyczaj używa do ubijania zwierzyny, — a do czego w szczególvności strzelba (fuzvv) należy — winne być przytrzymane i uważane za przestępców myślvwskich, nawet na ten przypadek, jeżeli paszport na broń palną posiadają, lecz nie mają prawa do

polowania. Przestępcy takiemu w każdym razie broń obraną być winna.

Przestępcy nieznanomi lub tacy znajomi, którzy strażv publicznej opierają, takóvv bezczeszcżą, a wcale rzucają się na nią, przytrzymani i wlvściwej oddani być winni.

Jeżeli strażv ustanowiona do ochrony polowania, spotka kogoś pó za drogami publicznych z psami óńczymi lub innymi, używanymi w myślvwstwie, a spotkanego uważać za przestępcę myślvwskiego, odebrać mu psy, jeżeli się nie usprawiedliwi, że zięcie psów ze sobą nie było w celu polowania.

Psy obce goniące zwierzynę w okręgu myślvwim, wólvno strażv publicznej zastrzelić. Także wólvno strzelać kóvv spotkane w lesie, opodal od domów mieszkalnych.

Kalendarzyk rybacki.

Czas ochrony (półka czarne) i miara długości ryb.

Gatunek ryb	M i e s i a c											Centymetr.	
	Styczeń	Luty	Marzec	Kwiecień	Maj	Czerwiec	Lipiec	Sierpień	Wrzesień	Październik	Listopad		Grudzień
Losos													30
Pstrąg, pstruh													20
Szczupak													30
Lipień, pyr													20
Głowacica, hołowatycia													40
Boleń, fat													40
Jaź													20
Swinka, pidustwa													20
Czop, czip													15
Wyrozn													40
Czczuga													30
Sandacz, sudak													40
Leszcz, leszcz													25
Kłonek, kleń													20
Brzanka, maryna													16
Brzana, maryna													25
Cyrt, rybec													20
Węgorz, uhor													40

TERMINOLOGIA

odnosząca się do główniejszych zwierząt łownych.

J e l e Ń.

Jeleń należy do zwierzyny płowej, płochej roch-
 nnej (łaskawej), grubej, i do wyższych łowów
 niea beka się we Wrzesniu i Październiku, jest
 lna i ciele się w Maju, rzucając w łożysku jedno
 ode: jelonka lub łańkę (sysaki). Miejsca, na któ-
 rch odbywają się gody weselne, zowie się bekowi-
 , rykowisko; wtedy rogacz beczy, ryczy. W innym
 się stanowisko jeleni jest ostoją. Po pierwszym
 tu jelonek staje się szpiczakiem, podciółkiem, po
 igim widłakiem, po trzecim szóstakiem, po czwar-
 n ósmakiem, po piątym o 10 końcach dziesiątym
 czyli jeleniem łownym, po szóstym i następnym
 unastakiem, jeleniem kapitalnym, głównym i ma-
 koniec wieńca (rogów) koronę z trzech gałęzi.
 eniec składa się z róży, pnia, łodygi, gałęzi i ko-
 ny. Róg jeden pozostały po zrzuconiu drugiego
 wie się tyka. Jeleń wkłada wieńiec, gdy mu rogi
 astają, lub zrzuca, kiedy odpadają. W pięć dni
 zrzuconiu rogów wyrasta z góry czyli pierścienia
 kki, grubą skórą pokryty guz, z którego wznosi
 wieńiec, mech albo scypulem pokryty, i wtedy
 wie się rogal, byk, scypulakiem. Na rogach pod-
 za się małe wyrostki, perły. W porze, gdy po-
 uczeniu rogów tworzy się guz, który wysadza rogi,
 ją jelenia gumuła, silnego dobrym, mocnym, py-
 m, watego cienkim, poślednim, tłustego zaś
 snym. Z nowo odrosłych, mlecznych rogów ociera
 mech o drzewa, czyści się. Wyrosła samica
 łańką. Park, parkot jest wonią jeleni w czasie
 ania się. Jeleń pasie się, żeruje na żerowisku,
 rogami, roguje, opuszcza się, gdy z jednej kniei

do drugiej przechodzi, prószy, zostawia bobki, galopuje, pomyka, jest pobekany, gdy zaspokoił popęd płciowy. Oczy jego zowią się świecami, stopa rogowa racieca, wyrostki w tyle nogi powyżej racie szpilami, nogi badylami, biegami, ogon kwiatem, bukietem, uszy łyżkami, bok poł-iem, wnętrzości patrochami, norogami. Wyrzucie wnętrzości znaczy trzebić, zdejmować skórę obielić. Śledzenie jelenia jest podsłuchem, nasładowanie jego głosu lub własny jego głos urywany porykiem. Obszerny artykuł o jeleniu umieścił w „Loweu“ z r. 1881 (str. 23. 40. 56. 71. 92. 106.) p. Alex. Ubysz.

S a r n a.

Sarna należy do zwierzyny płowej, płochej, rochmannej (łaskawej), i do średnich łowów. Ruja sarn jest gonem, bieganiem, samieca goni się, biega w Lipcu i Sierpniu i po czterdziestotygodniowej brzemienności rodzi (koci się) w Maju jedno lub dwoje młodych. Dawni myśliwi i badacze nazywali bieganie sarn o tej porze ślepą rują, właściwą zaś w Listopadzie i Grudniu. Nowsze badania, szczególnie anatomiczne Drów Bisehafa i Zieglera, oznaczyły ruję sarn jako prawdziwą w Lipcu i Sierpniu; odtąd już nie sprzeciwiano się tej nowej teorii, wyjątkowo tylko niektórzy myśliwi i badacze, jak hr. Kazimirz Wodzicki, silnymi argumentami popierają ruję listopadową i grudniową. W każdym razie pozorne bieganie sarn odbywa się także z początkiem zimy. Młode zowią się kózka lub koźlciem (sysakami). Miejsce, gdzie koza (siuta) się koci jest legowiskiem, leżyskiem w innym czasie stanowisko sarn ostoja. Samiec zowie się kozłem, sarncem, rogaczem, młody podciółkiem, widłakiem, małkusem gdy rogi zrzucił, mylnikiem (Kümmerer) gdy schorzał lub warty. Kozioł ozdobiony jest rogami (parostkami). Przed wyrastaniem pierwszych parostków podnosi się na początku piątego miesiąca życia u koźląt mała wypukłość na czole, która w czwartym tygodniu tworzy różę; z tej wychodzą cienkie, mechem, scypułem okryte, dosyć szpiczaste mleczne rogi, 3—4 cali długie, zwane gomułami. Z powodu świerźbienia ociera mech o gałęzie i drzewa, czyści się. Po zrzuceniu rogów odrastają nowe coraz grubsze i większą liczbą gałęzi

ozdobione. Liczba gałęzi dochodzi zwykle do trzech na każdej, czyli do sześciu na obu łodygach. Rzadko się zdarza widzieć kozła z ośmiu, a jeszcze rzadziej z dziesięciu gałęziami. Zdarza się czasem koza z parostkami, kozioł bez nich. Róg pozostały po zrzuceniu drugiego zowie się tyką. Rogacz zrzuca lub nakłada rogi. Sarna żeruje na żerowisku, opuszcza się, gdy z jednej kniei przechodzi w drugą, myli (miejsza) tropy, świeży, gdy postrzelona z miejsca ruszyć się nie może, piszczy, głos wydaje wabiąc się. Noga jej jest cewką, stopa rogowa racieczką, rogowe wyrostki w tyle nogi powyżej racie szpilami, stopkami, uszy łyżkami, tył talerzem, grzbiet cembrem, pysk gębą, znamie samca pendzlem, fartuszkciem, miejsce ogona serwetką, chustką, zwierciadłem, kolor włosa barwą. Sarna tłusta jest łojną, koza nieplodna jałówką. Wnętrzości jej są patrochami, norogami, wyrzucanie wnętrzości znaczy trzebić, zdejmować skórę obielić. Wabik na sarny jest mikotem, wabić znaczy mikotać. Poddaje się sarnom solnice, glinę z solą zmieszana. Badawczą i wielce naukową pracę o rui i życiu sarn umieścił hr. Kazimirz Wodzicki „w Loweu“ w r. 1883.

N i e d ź w i e d ź.

Niedźwiedź należy do zwierzyny grubej. Pora zaspokajania popędu płciowego jest rują. Samieca grzeje się w Kwietniu, nosi płód jako brzemienna lub niedźwiednia 36 tygodni, rodzi (koci się) w Grudniu dwoje młodych, zwanych w ogóle piastunami, lubo nazwę tę raczej starszemu tylko potomstwu przyznaczyć należało. Różne bywają niedźwiedziowi nadawane nazwy, jak: bartnik, bartosz, mrownik, mrowiarz, boruta, borownik, mys, misio, wlochacz, kudłacz, połochacz, seierwiarz, pławnik, mrowiecznik. Nogi jego są łapami, plackami, łopatami, tylna część szarawarami. Gdy głos z siebie wydaje mruczy, mamrótą, mamrze, mamrocze, ryczy, a sam głos bywa zwany rykiem, porykiem, hukiem, mową. Chód jego jest telepaniem, łazem; morda paszczą, paszczeką; miejsce wypoczynku legowiskiem albo barłogiem, miejsce zaś snu zimowego gawrą, budowiskiem, łomem, domem. Krew jego jest juchą, więc juszny albo farbuje. Gdy niedźwiedź staje na przednich łapach,

stawia drabinę; walcząc zamiata, boryka się, odcina się, wodzi za pasy; gdy miota kamienie lub drzewa, strzela, wicherzy; dusząc zaś i łamiąc kości, pieści, ścisła, a prześladowany ucieka, przebija się. Zakłada mu się na paszczę knebel albo kaganiec. Myśliwy rzucający niedźwiedziowi na pastwę bałwana, rzuca cień, a gdy po zabiciu zdejmuje zeń skórę, obiera go. Opis niedźwiedzia, jego życia i zwyczajów podaliśmy w roczniku „Łowca“ 1879 str. 33, 49, 65.

B o r s u k.

Borsuk, jaźwiec, nor, pies leśny należy do niższej zwierzyny. Grzeje się w listopadzie, samica po 12 tygodniach pomiatu w Marcu 3—4 młodych. Większą część życia spędza w jamie, norze, gdzie spoczywa lub snem zimowym zasypia w miejscu dogodnym, zwanem komorą. Jamy sam sobie kopie ostrymi pazurami, a ziemią przy tej pracy przez niego wyrzucona zowie się kopeem, wchód zaś do jamy oknem. Borsuk tłusty jest sadlistym. Skórę zdjąć znaczy obielić, a skóra jego jest suknią. Bliższa wiadomość o borsuku daliśmy w roczniku „Łowca“ 1879. str. 131. 145.

D z i k.

Dzik należy do zwierzyny czarnej i do wyższych łowów. Samiec zowie się dzikiem, z przydatkiem błociarz, smolak, samica lochą, maciora, gdy jałowa samura, młode sysakami, warchlakami, od roku paciukami, od dwóch do czterech lat samiec wycinkiem, ponieważ odpędzając od trzody kalcęzy (obeina) pojedynka i odyńca. W piątym roku staje się samiec pojedynkiem, samica maciorą, w szóstym odyńcem, i takim pozostaje do końca życia. Dziki, zaspokajając popęd płciowy, lochają się, a wtedy odyńca, który samiec oprawia, nazywają myśliwi garmratem, który się huka. Dziki lochają się w Grudniu, a samica po ośmnastu do dwudziestu tygodniach brzemienności wydaje na świat w Kwietniu 5—9 młodych. Brzemienność jest prośna, miejsce oproszenia się jest legowiskiem. Miejscowość, w której dziki chętnie przebywają, zowie się koczowiskiem, a same miejsce wypoczynku barłogiem, leżą, lego-

wiskiem. Dzik żeruje na żerowisku; rzuca się, ciska się, idąc wolno kroczy, pędem sady, miejsce jego pochodu jest drogą, ryjąc ziemię pyskuje, buchtuje, a ziemia zryta jest buchtą. Posoczyć, znaczy posoką tropy zostawiać, stanowić, zatrzymać go w pochodzie. Przerazoni dmucha lub fuka, wtedy zatrzymuje się, głowę podnosi i ogon mocno zakreca. Biejąc prosto idzie na sztych, bokiem na połęć, idąc po strzale idzie na dym, a trzoda w rozproszeniu rozbryzguje się czyli pryska. Głos dzika jest gwizdaniem, gruchaniem, kwiczeniem, gruchotaniem, szumem, krzykaniem, rechaniem. Ryj jego zowie się gwizdem, a kończy się tabakierą, nasadą chrząstkową, z boku i z wierzchu w górę wygiętą, poruszalną za pomocą muszkułów. W niej posiada wielką siłę, którą ryje ziemię, nawet zamarznątą, szukając pożywienia, wydobywa kamienie. Kły jego są szablami, które obcina (kalcęzy), nogi racicami, odnóża rapieciami. Skóra u niego jest suknią, szczecina piórami, krew posoką, wdech wiatrem. Tłusty dzik jest sadlistym. Zdejmowanie skóry z dzika jest obieleniem. Monografię dzika umieścił „Łowca“ w r. 1878 str. 178.

W i l k.

Wilk należy do średniej zwierzyny. Zwany bywa łupur, basiór, dziki pies, samica wadera. Lud różni go, zowiąc swyniarem lub koniuchą, kobylarzem. Pora zaspokajania popędu płciowego jest cieką. Cieką się w Styczniu, a samica po dziewięcioletniej brzemienności pomiatu (szczeni się) w legowisku w Marcu 5—8 młodych (szczeniąt). Miejsce, w którym wilki się ciekają i wyją, zowie się igrzyskiem, a miejsce oszczenia gniazdem. Gdy wilk głos z siebie wydaje, wyje, trąbi; idąc gromadą trop w trop jeden za drugim, sznurując, włócząc się wałęsa; chodząc gromadą idzie chmarami lub korowodzi, podsuwając się pod zdobycz dybie, wynosząc ją wykrada, szarpiąc ją i żrąc ćpie. Pojawiając się w noc zaszwieca; broniąc się odcina się; po strzale trupem padając bębni. Leż jego jest latarnią; pysk paszczeką; ogon polanem, łopatą, wiechą, kądzielą; noga łapa; oczy lampkami, kagancami; zęby kłaniami; futro suknią. Skórę ściągnąć znaczy suknię zdjąć lub obielić. Obszerna

wiadomość o wilku dał „Łowiec“ w roku 1878 str. 97, 113.

L i s.

Lis należy do średnich łowów. Cieką się w Lutym, a samica po dziesięcio-tygodniowej brzemienności pomiata w Kwietniu 4—6 młodych. Zowią go mykita, kurnikiem, psem, zorzanem (wychodzący o świecie); rozróżniają: gorskiego, krzyżaka, czarnego, niebieskiego, popielatego, rudawego, srebrzystego i białego. Włos jego jest kiścią, ogon kitą, fiolkciem, łopatą, pysk nosem, nogi stawkami. Idąc dynduje, podskakując szusta, szekając skomli, skoli, żerując myszkuje, skradając chojca się, kryjąc się w jamie znika, zwodząc psy składa. Jest ciętym, gdy wyrwale się broni, dobrym, pięknym, mając na sobie ładne futro. Kolor zmieniony włosa zowie się blakowny. Wypędzać lisa z nory znaczy dociekać. Ziemia wyrzucona przez niego przy kopaniu jamy zowie się kopeem, a wchód do niej oknem. Miejsce, w którym spoczywa, jest łożyskiem, a pomiotu gniazdem. Futro jego jest suknią, a zdjęcie skóry obieleniem. Lisa opisał w „Łowcu“ szczegółowo w r. 1878 str. 129—161 Władysław Zawadzki.

Z a j a c.

Zajac należy do najpospolitszych u nas zwierząt i do niższych łowów. Dwa u nas są gatunki: zajac pospolity (*Lepus timidus*) i zajac bielak (*Lepus variabilis*), znacznie od siebie się różniące. Pierwszy wszędzie u nas jest pospolitym, drugi żyje tylko w krajach północnych, gdzie, a szczególnie w Laponii i Syberji, w wielkich chodzą chmarach (stadach). Rozmaitę są nazwy zajaca: gach, ślepek, wacho, jepur, spioch, wytrzeszczak, kot, skotak, korpak, koszlón, kuba, kopyra, siniak, rusak, marezak, wrzesniak, lub nazimek, kot polny, leśny, górski i bagnisty. Zajac w czasie zaspokajania popędu płciowego parka się, parkoci, a pora ta zowie się parkotnią i trwa od Lutego aż do Września. Samica nosi płód (jest kotnia) przez cztery tygodnie, i rodzi (koci się) od Marca do Października, wydając na świat 3—5 małych, co się nazywa rzutem. Zajac żeruje na żero-

wisku. Młody zowie się kocie, młodziak, przebiegły w ucieczce graczy, metr, mniej zręczny zak, liniak. Uszy jego są słuchami, włos turzyca, oczy bałuchami, ślepiami, trzeszczami, wytrzeszczami; wasy strzyżami; ogon kosmykiem, omykiem; nogi skokami; spód stopy podeszwami; zęby strugami; skóra smużką, kożuchem; tłuszcz skromem; grzbiet combrem; bok połciem. Oznaczony trop jego jest ścieżką; droga którą zwykle chodzi przesmykiem. Uciekając broni się; przesadzając przeszkody susa; wyskakując chieca; idąc wolno kica; podnosząc się na tylne skoki i nasłuchując stawia słupka, kółkuje; krążąc w koło majaczy; przypadając do ziemi płaszczy się, przyeupa; daleko się okazując émi; pokazując się i znikając miga; zapadając w śnieg szusta; otoczony chartami modli się; umykając w całym pędzie kładzie się po sobie lub kipi; podchodząc pod wieś w zimie prosi się; żerując w ogrodzinie strzyże, wystrzyga; zwracając się nagle daje kominka; ucieka w koło młyńcem; wkoło krążąc i wracając, skąd był ruszony, okłada; poruszając słuchami strzyże, kłapie; zwodząc psy łamie; mylące tropy kluczcy, zrzuca; wabiąc się muska; ramię wrzeszczy, kniazi; umykając przed myśliwym posuwa się; gdy uciekł łapy liże; gdy umknął przedpadł; gdy został raniony jest zbarezony; zabity dał gardło. Kiedy psy zawrócą zajaca, obracają go, a głosem wskazując go, opowiadają kota. Wypędzić z legowiska znaczy ruszyć; złapać, brać, uszczuć. Legowisko zajaca jest kotliną, kotowiną; odehód bobkami; miejsce igraszki w nocy kołem; wnetrznosci patrochami, więc czyszczenie patroszeniem; wabienie zajaca podmuskiwaniem. Samica moeno zgionona przepala się, jałowuje. Trop zwietrzały jest zimnym. Ręką zajaca zabić znaczy głuszyc, myśliwstwa nie znać, skoki przypiekać. Monografię zajaca skreślił w „Łowcu“ r. 1887 Kazimierz Remiszewski.

L o ś.

Łoś należy do zwierzyny płowej, rochmannej, grubej, i do wyższych łowów. Czas zaspokajania popędu płciowego ruja, bukowanie przypada na Wrzesień, wtedy łosie się bukają. Samica nosi płód około 40 tygodni i rodzi (cieli się) w Maju 1—3 młodych.

dych. Samiec zowie się bykiem, łosiem, młody samiec sysakiem, łozukiem, samica klempa, łosza. Łoś żeruje na żerowisku. Miejsce spoczynku jest legowiskiem, bobrowiskiem; noga racia; bok pościem; grzbiet cembrem; żebra piórami; włos suknią; rogi rosochami, których łodyga odmienna od jeleniej, bo płaska. Gdy głos z siebie wydaje, rzy. Tropy jego są wyfokami, gdy zwietrzały, są zimnymi. Chudy łos zowie się spadłym. Wnętrznosci wyrzucić znaczy patroszyć, skórę zdjąć obielić. (Patrz o łosiu rzecz W. Spausty „Lowiec“ 1894 str. 113—118).

B ó b r.

Bóbr należy do gryzoniów szczurowatech (glirres), stanowi wszakże osobną familję (castorina). Myśliwi zaliczają go do niższych łowów. Życie jego i właściwości nie są dotąd dokładnie zbadane, toteż i pora rui jego nie jest pewną. Dawniej twierdzono, iż grzeje się on w Grudniu a pomiata w kwietniu, obecnie myśliwi i badacze, jak np. R. Dombrowski, przenoszą ruję bobra na kwiecień i twierdzą, że samica po sześćciu-tygodniowej brzemiennosci pomiata w Maju 3—4 młodych. Bóbr zwany też bywa psem morskim, rzeczny, bobroszczurem, piźmoszczurem, młody jareczakiem, składające się z dwóch lub trzech komor ponad sobą leżących. W celu zatamowania prądu wody buduje też tamę, groble. Domy te stanowią osadę bobrów, do której obcych nie dopuszczają. Osada taka zowie się miasteczkiem bobrowem, siedliskiem, gonem bobrowym, żerem, żeremiskiem, nad którym dawniej czuwał osobny bobrownicz urzędnik. Rodzina bobrów zowie się stadem. Dawniej nie urządzano polowań na bobry, lecz łowiono je. Ogon bobra jest pluskiem, kielną, płynący w osobnych torebkach przy kanale odchodowym zawarty, strojem bobrowym, wysoko niegdyś z powodu swej skuteczności w wielu chorobach cenionym, dziś prawie zupełnie nieużywanym. Obszerny opis bobra umieścił „Lowiec“ w r. 1881. str. 134, 151, 169, 183 i w r. 1892 rzecz W. Spausty str. 145—150.

R y ś ostrowidz grzejąc się marcuje, samica rodzi, pomiata, głos wydaje warczy, na włosie

ma cętki. (Patrz rzecz W. Spausty w „Loweu“ 1894 str. 145—150.)

Ż b i k, dziki kot, leśny kot, koeur, samica kotka, grzejąc się marcuje, samica rodzi, pomiata, głos wydaje mlaska. O obu powyższych zwierzętach umieścił „Lowiec“ rozprawę w r. 1880.

Ż u b r grzejąc się odstanawia się, samica jest krowa; grzywa jego jest kądziela, głos wydaje, beczy, jeczy. Obszerną wiadomość o żubrze podał „Lowiec“ w r. 1878 nr. 3, 4, 5.

K u n a i w y d r a grzejąc się ciekają się. Głos wydry jest świstem, droga, którą chodzi, ściężka. O kunie dał „Lowiec“ bliższą wiadomość w r. 1882.

G ł u s z e c należy do rodzaju kur i do wyższych łowów. Parzy się na wiosnę. Gra, tokowanie, czyli zaspokajanie popędu płciowego rozpoczyna się w końcu Marca, a kończy się w Maju, wcześniej lub później w miarę wpływów atmosferycznych. Miejsce godów weselnych zowie się igrzysko, tokowisko. Zresztą przez cały rok mają kury i koguty osobne sadowisko. Ze zmierzchem wieczornym ciągnie kogut na tokowisko i siada na drzewie, z którego czasem się spuszcza na ziemię wabiąc samicę głosem podobnym do rechrania młodego prosięcia. Przed brzańskim dniem rozpoczyna grę, tokowanie, przęszą, lub wolniejszą w miarę zapалу miłośnego, kończącego się głosem podobnym do ostrzenia kosi, szlifowaniem. Podczas gry obraca się i kręci samiec na jednym miejscu, albo chodzi po gałęzi z głową wzniesioną, spuszczonej skrzydłami, podniesionym i rozwiniętym w wachlarz ogonem. Gdy świtać zaczyna, spuszcza się na ziemię, zaspokaja swoje lubieżne żądze, zmieniając kury, które objawiają swój zapal miłośny deptaniem. Potem odlatuje kogut na swe zwykle sadowisko i szuka żeru, którym wzmacnia nadwątłone siły. Samica urządza gniazdo w miejscach ustronnych lub gęstych zapustach i niesie 5—12 jaj, z których po czterech tygodniach młode się wylęgają. Czas strzelania głównie starych kogutów, samice bowiem bywają ochraniane, rozpoczyna się w późnej jesieni i kończy na tokowisku. Miejsce przebywania głuszcza jest biesiadowaniem, śledzenie go podłuchami, podechodzenie podskokami. Głos

młodego głuśca, nie umiejącego jeszcze grać, jest krechtaniem (krechtun), na tokowisku naprzód telekaniem, potem kłapaniem, wkońcu czyehitaniem, gdy już w zapale nie nie słyszy. W ogóle głos głuśca zwano puchaniem. Gdy głuśce z drzewa na drzewo przelatuje, przeprawia się. Biała plama u końca skrzydeł zowie się lustrem. Opis rymowany głuśca i toków umieścił A. Bartels w „Loweu z roku 1878; w r. 1895 nr. 1. i 2. rzecz W. Spausty.

Cietrzew jak głuśce należy do rodzaju kur i zaliczany bywa do wyższych i średnich łowów. Czas parzenia rozpoczyna się w Kwietniu, a kończy z początkiem Czerwea. Samica znosi w misternem, na ziemi zbudowanym gnieździe 7—10 jaj i wylęga w przeciągu 30 dni. Jak głuśce, tak też i cietrzew, szuka co roku zwykłych tokowisk, do których przed brzaskiem dnia zlatują się koguty i rozpoczyna zaraz grę, przyczem wydaje naprzód z siebie głos szlifujący, ostry, syżący, potem bełkocący. Podczas szlifowania jest kogut nader ostrożnym, dopiero przy bełkotaniu odbywa się akt miłośny, podobnie jak u głuśca, który go czyni głuchym i ślepy. Zwykle zlatują się koguty stadami i uganiają za kurami. Na jednym tokowisku gra często kilka samców. Po spełnionym akcie zasiada miłośna para na pobliskim drzewie, poczem rozpraszają się w celu szukania żeru. Kura wabiąc samea lekko gdaćce, koka. Koguty tokują tylko podczas pięknego powietrza, w dniach słoiłych parzą się bez wydawania głosu. Skoro się młode wylęgą, zaraz żerują wraz z matką, która ich głosem zwołuje, ostrzega o niebezpieczeństwie i napędza w trawę, zielsko lub gaszecz. Cietrzewie pierzą się w Czerwie, wtedy nie mogą latać, twardo dosiadają w gestwinach. Stary kogut wodzi za sobą całe stado, i nigdy go nie opuszcza aż do gry wiosennej czyli do czasu parzenia się. Młody kogut więcej rudy jak stary, kura zaś mniejsza i mniej barwista. Na udach mają białą plamę trójkątną, zwana lustrem, kura mniejsza. Ogon wiełkowany. Myśliwy strzela koguty na tokowisku z budki urządzonej z gałęzi. Młode strzela się w późnej jesieni przed wyżem. Kury ochrania się.

Kuropatwa należy do rodzaju kur i do mniejszych łowów. Najchętniej przebywa na

obszernych polach, poprzecinanych gaikami, krzewami i zaroślami, w których przed drapieżnikami się kryje. Nie oddala się zwykle od miejsca urodzenia, tylko w jesieni i zimie ciągnie dalej szukając żeru. Na drzewach nigdy nie siada. Rozróżnianą bywa kuropatwa pospolita i kuropatwa mniejsza (kamionka). Rzadko wydarzają się odmiany białe i biało nakrapiane. Wzrok kuropatw jest bystry i on je chroni przed nieprzyjacielem: wtedy uciekają szybko piechota, ciekną, a zrywają się tylko, gdy cieknać ocalić się nie mogą. Podczas mrozów są trwożliwsze, zrywają się, brykają ryehło i ciągną daleko. W obce ptaka drapieżnego zerwawszy się wnet kamieniem padają. Kura wabiąc wydaje głos krótki, kogut przeciąglejszy. Kuropatwy idą w pary z początkiem wiosny, przedtem żyją familiami w stadkach. Miłośna para szuka miejsca ustronnego i dochowuje sobie wiary statecznie. Gdy więcej jest sameów, staczają z sobą walkę, a samica oddaje się zwycięsey. Kuropatwa parzy się w Kwietniu, znosi 12—20 jaj i wylęga w przeciągu trzech tygodni. Gniazdo sęiele w zbożu lub krzakach trawą, słomą i własnem pierzem. Młoda samica rzadko więcej niż 10 jaj znosi. Kura prawie się nie oddala z gniazda, kogut czuwa w pobliżu, a gdy się pisklęta wyklują, tworzą już osobne stadko. W trzecim tygodniu młode już podlatują i zowią się zielonkami, polotkami, w Sierpniu farbówkami, w Październiku już są wyrosłemi. Kuropatwa raz tylko w roku się gnieździ, powtórnie zaś, gdy ją swe straci. Rodzice nader są troskliwi o swoje dzieci i starannie strzegą je w niebezpieczeństwie. Zagrożone stadko przypada i tak długo wytrzymuje, póki się nieprzyjacieli nie zbliży, wtedy zrywa się, ulatuje, i zapada często w rozproszeniu; ścigane jęszcze, rwa się osobno. Tym sposobem bywa stadko rozbite i wystrzelane często do nogi. Familie żyją osobno, a łączą się z inną, gdy rodziców utracą. Miejsce noclegu kuropatw zowie się paprzyjskiem, w dzień żerują. Na wiosnę żyją parami w polach, krzakach, pastwiskach, gdzie znajdują odpowiednie miejsce do gnieźdzenia się i dosyc żeru. W lecie do późnej jesieni przebywają w zbożach, na oziminach, w pobliżu krzaków, gajów i pastwisk. W głębokim lesie nie siedzą. W zimie trzymają się bliżej siedzib ludzkich, zwykle obok siebie w celu ogrzania się,

a podczas zamieci dają się zaśmieżyć. Stara kura zowie się starką. Gdy się kuropatwa grzeje, farbuję, grzebie się w piasku, paprze, kąpie, idąc jedna za drugą idzie łańcuchem, napędzona pod sieć jest otarzona, głos wydając ciężocce, krera, tłusta jest pyszna, pieczna, siedząca na jajach zowie się n: sadką. Noga kuropatwy jest zgrzebłem, znak czarny pod piersiami u samca podkową. Na wiosnę podczas parzenia strzeła się nadliczbowe koguty, zresztą poluje się w jesieni. W celu rozmnożenia kuropatw konieczne są umiejętne ich ochrona i żywienie. (Patrz „Ławiec“ r. 1895 str. 106—108.)

Obliczenie miąższości.

czyli masy drzewa okrągłego.

Dla ułatwienia tej czynności tak częstej i ważnej w gospodarstwie lasowym, przyłączamy obok tablice miąższości walców, których użycie jest następujące:

A. W zatrudnieniu codziennem, obrachowyje się miąższość drzewa okrągłego, jeżeli do średnicy, mierzonej w centymetrach w połowie jego długości, wyznajdziemy w tablicy miąższość, odpowiadającą całej długości w metrach.

Tu mogą zająć dwa wypadki.

1. długość całego drzewa znajduje się w tablicy, albo
2. długości drzewa nie ma w tablicy.

Do 1. W tym wypadku wynachodzimy daną średnicę drzewa w kolumnie pionowej z napisem „średnica w centymetrach“, a idąc ztąd po linii poziomej do kolumny pionowej, nad którą znajduje się dana „długość w metrach“, — znajdujemy tam „miąższość“ żądaną w metrach sześciennych.

W taki sposób dla pnia całkowitego długości 20 m, a posiadającego w połowie tej długości średnicę o 30 cm, wyznajdziemy miąższość równą $1.414m^3$, albo $1.4m^3$, stosownie do wymaganej ściśłości.

Do 2. a) Jeżeli dana długość drzewa nie znajduje się w tablicy, ale jest tam dziesięciokrotna tej długości, w takim razie szukamy w tablicy sposobem podanem pod 1. miąższość, odpowiadającą dziesięciokrotnej danej długości, a miąższość tę dzielimy przez 10, czyli posuwamy w niej znak dziesiętny o jedno miejsce ku lewej.

Dajmy, że kłoc 5 m długi ma w połowie tej długości 80 cm w średnicy, — natenczas dla średnicy

80 cm i 50 m długości znajdziemy w tabeli miąższości, wynoszącą 25·133 m³, i posuwamy znak dziesiętny o jedno miejsce ku lewej, zkad otrzymamy miąższość szukaną, równą 2·5133 albo 2·5 m³.

b) Jeżeli długość drzewa składa się z dziesiątek i jednostek m, wtedy szukamy miąższości jego dla danej średnicy, według prawideł pod 1. i 2. a), a suma obydwu miąższości wynalezionych jest — miąższością żadaną.

Drzewo całkowite o średnicy 60 cm a długości 28m. posiada zatem miąższość 5·655 + 2·262*) = 7·917 m³ = 7·9³.

B. Wskazany wyżej sposób obrachowania miąższości drzewa okrągłego z całej długości i średnicy w połowie tej długości, jest w praktyce bardzo dogodny, a na sztukach poszczególnych nie zawsze dokładny. Dokładność bowiem zostaje w stosunku prostym do pełności, a w stosunku odwrotnym do długości drzewa. Jeżeli zaś obliczamy miąższość dużo sztuk drzewa odrazu, np. w sprzedaży większej jednemu nabywcy — dla oznaczenia masy drzewa jednego całego gatunku wyrobowego i t. d. — w takim razie daje ten sposób obrachunku rezultaty bardzo dokładne — błędy bowiem popełniane na sztukach pojedynczych, znoszą się na większej ilości sztuk.

Dlatego też w obrachunkach miąższości, wymagających większej ścisłości, albo jeżeli z jednej sztuki drzewa — np. tak zwanego drzewa próbnego — oznaczyć mamy masę całej klasy drzew lub całego drzewostanu — w takim razie rozdzielamy drzewo obrachować się mające na odcinki — stosownie do stopnia dokładności rachunku — mniej lub więcej długie, mierzymy średnicę każdego odcinka w połowie jego długości, obliczamy ich miąższość sposobem wskazanym — a suma miąższości poszczególnych da nam miąższość całego drzewa.

Dajmy że, pień całkowity 18 m długi rozdzieliśmy na dziewięć odcinków po 2 m, a wymiarzone w połowie długości każdego, średnicę wy-

*) Jeżeli cyfra, opuścić się mająca, wynosi więcej niż 5, zwiększa się ostatnia zatrzymana o 1. Miąższość odpowiadająca 60cm średnicy i 8m długości wynosi 2·2619 m³, została więc skrócona na 2·262 m³.

siły względnie: 48, 45, 43, 40, 39, 37, 34, 29, i 25 cm.

Wynalazłszy w kolumnie długości 20 m, średnicom tym odpowiednie miąższości i podzieliwszy takowe zaraz w myśli przez 10, otrzymaliśmy miąższość pnia całkowitego = 0·362 + 0·381 + 0·290 + 0·251 + 0·239 + 0·215 + 0·182 + 0·132 + 0·098 = 2·087 m³.

Gdyby potrzeba było znać miąższość całej strzały, tj. wraz z wierzchołkiem, w takim razie do wynalezienia miąższości pnia, podaje się miąższość wierzchołka, uważanego jako ostrokąg zwyczajny — czyli z wynalezionej w tabeli miąższości do dolnej średnicy i całej długości wierzchołka, bierze się część trzecią.

Dajmy, że wierzchołek obrachowano wyżej pnia miał u dołu 22 m, a był drugi 6 m, wtedy wynosi jego miąższość: $\frac{0·228}{2} = 0·076$ m³, a miąższość strzały całej jest 2·087 × 0·076 = 2·163 m³. Ten sam rezultat miąższości wierzchołka otrzyma się od razu z kolumny 20 m, posuwając znak dziesiętny o jedno miejsce ku lewej.

C. Do danej średnicy wyajdzie się z tabeli przekrój odpowiedni w m², jeżeli w kolumnie 10m, w liczbach miąższości w m³, posuniemy znak dziesiętny o jedno miejsce ku lewej.

Według tego odpowiadają średnicom: 46, 58, 64 cm. przekroje: 0·1662, 0·2642, 0·3217 m².

Długość w metrach		Miaższosć w metrach sześciennych								
		10	20	30	40	50	60	70	80	90
1	0-0008	0-0016	0-0024	0-0031	0-0039	0-0045	0-0055	0-0063	0-0071	
2	0-0031	0-0063	0-0094	0-0126	0-0157	0-0189	0-0220	0-0251	0-0283	
3	0-0071	0-0141	0-0212	0-0282	0-0353	0-0424	0-0494	0-0565	0-0635	
4	0-0126	0-0251	0-0377	0-0502	0-0628	0-0754	0-0879	0-1005	0-1131	
5	0-0196	0-0393	0-0589	0-0785	0-0982	0-1178	0-1374	0-1570	0-1767	
6	0-0283	0-0565	0-0848	0-1131	0-1414	0-1696	0-1979	0-2262	0-2544	
7	0-0385	0-0770	0-1154	0-1539	0-1924	0-2309	0-2694	0-3078	0-3463	
8	0-0503	0-1005	0-1508	0-2010	0-2513	0-3016	0-3518	0-4021	0-4523	
9	0-0636	0-1272	0-1908	0-2544	0-3181	0-3817	0-4453	0-5089	0-5725	
10	0-0785	0-1571	0-2356	0-3142	0-3927	0-4712	0-5498	0-6283	0-7069	
11	0-0950	0-1900	0-2850	0-3801	0-4752	0-5702	0-6652	0-7602	0-8553	
12	0-1131	0-2262	0-3393	0-4524	0-5655	0-6785	0-7916	0-9047	1-0178	
13	0-1327	0-2655	0-3982	0-5309	0-6637	0-7964	0-9291	1-0618	1-1946	
14	0-1539	0-3079	0-4618	0-6157	0-7697	0-9236	1-0775	1-2314	1-3854	
15	0-1767	0-3534	0-5301	0-7068	0-8835	1-0602	1-2370	1-4137	1-5904	

16	0-2011	0-4022	0-6033	0-8044	1-0055	1-2066	1-4077	1-6088	1-8099
17	0-2269	0-4530	0-6809	0-9079	1-1349	1-3619	1-5889	1-8158	2-0428
18	0-2545	0-5089	0-7634	1-0178	1-2723	1-5268	1-7812	2-0357	2-2901
19	0-2835	0-5670	0-8506	1-1341	1-4176	1-7011	1-9846	2-2682	2-5517
20	0-3142	0-6283	0-9425	1-2566	1-5708	1-8850	2-1991	2-5133	2-8274
21	0-346	0-693	1-039	1-385	1-732	2-078	2-425	2-771	3-117
22	0-380	0-760	1-140	1-520	1-901	2-281	2-661	3-041	3-421
23	0-415	0-831	1-246	1-662	2-077	2-493	2-908	3-324	3-739
24	0-452	0-905	1-357	1-810	2-262	2-714	3-167	3-619	4-072
25	0-491	0-9-2	1-473	1-963	2-454	2-945	3-436	3-927	4-418
26	0-531	1-062	1-593	2-124	2-655	3-186	3-716	4-247	4-778
27	0-573	1-145	1-718	2-190	2-863	3-435	4-008	4-580	5-153
28	0-616	1-232	1-847	2-463	3-079	3-695	4-310	4-925	5-542
29	0-661	1-321	1-982	2-642	3-303	3-963	4-624	5-284	5-945
30	0-707	1-414	2-121	2-827	3-534	4-241	4-948	5-655	6-362
31	0-755	1-510	2-264	3-019	3-774	4-529	5-283	6-038	6-793
32	0-804	1-608	2-413	3-217	4-021	4-825	5-630	6-434	7-238
33	0-855	1-711	2-566	3-421	4-276	5-132	5-987	6-842	7-698
34	0-908	1-816	2-724	3-632	4-540	5-447	6-355	7-263	8-171
35	0-962	1-924	2-876	3-848	4-811	5-773	6-735	7-697	8-659

Srebrnica w centy- metrach		Długość w metrach								
		10	20	30	40	50	60	70	80	90
Miaższosć w metrach sześciennych										
36	1-018	2-086	3-054	4-072	5-089	6-107	7-125	8-143	9-161	
37	1-075	2-150	3-226	4-301	5-376	6-451	7-526	8-602	9-677	
38	1-134	2-268	3-402	4-536	5-671	6-805	7-939	9-073	10-207	
39	1-195	2-389	3-584	4-778	5-973	7-168	8-362	9-557	10-751	
40	1-257	2-513	3-770	5-026	6-283	7-540	8-796	10-053	11-310	
41	1-320	2-641	3-961	5-281	6-601	7-922	9-242	10-562	11-882	
42	1-385	2-771	4-156	5-542	6-927	8-313	9-698	11-084	12-469	
43	1-452	2-904	4-357	5-809	7-261	8-713	10-165	11-618	13-070	
44	1-521	3-041	4-563	6-082	7-603	9-123	10-644	12-164	13-685	
45	1-590	3-181	4-771	6-362	7-952	9-543	10-133	12-723	14-314	
46	1-662	3-324	4-986	6-648	8-310	9-971	11-633	13-295	14-957	
47	1-735	3-470	5-250	6-910	8-675	10-410	12-145	13-880	15-614	
48	1-810	3-619	5-429	7-238	9-048	10-857	12-667	14-476	16-286	
49	1-886	3-771	5-657	7-543	9-429	11-314	13-200	15-086	16-972	
50	1-964	3-927	5-891	7-854	9-818	11-781	13-745	15-708	17-672	

51	2-043	4-086	6-128	8-171	10-214	12-257	14-300	16-343	18-385
52	2-124	4-247	6-371	8-495	10-619	12-742	14-866	16-990	19-113
53	2-206	4-412	6-619	8-825	11-031	13-237	15-443	17-649	19-856
54	2-290	4-580	6-871	9-161	11-451	13-741	16-032	18-322	20-612
55	2-376	4-752	7-127	9-503	11-879	14-255	16-631	19-007	21-382
56	2-463	4-926	7-389	9-852	12-315	14-778	17-241	19-704	22-167
57	2-552	5-106	7-655	10-207	12-759	15-311	17-862	20-414	22-966
58	2-642	5-284	7-926	10-568	13-210	15-852	18-495	21-137	23-779
59	2-734	5-468	8-202	10-936	13-670	16-404	19-138	21-872	24-606
60	2-827	5-655	8-482	11-310	14-437	16-965	19-792	22-619	25-447
61	2-922	5-845	8-767	11-690	14-612	17-535	20-457	23-380	26-302
62	3-019	6-038	9-057	12-076	15-095	18-114	21-134	24-153	27-172
63	3-117	6-234	9-352	12-469	15-586	18-703	21-321	24-938	28-055
64	3-217	6-434	9-651	12-868	16-085	19-302	22-519	25-736	28-953
65	3-318	6-637	9-955	13-273	16-592	19-910	23-228	26-547	29-865
66	3-421	6-842	10-264	13-685	17-106	20-527	23-948	27-370	30-791
67	3-526	7-051	10-377	14-103	17-628	21-154	24-680	28-205	31-731
68	3-632	7-263	11-395	14-527	18-158	21-790	25-422	29-053	32-685
69	3-739	7-478	11-218	14-957	18-697	22-436	26-175	29-914	33-654
70	3-848	7-697	11-545	15-394	19-242	23-091	26-939	30-788	34-636

Długość w metrach	Miażdżość w metrach sześciennych									
	10	20	30	40	50	60	70	80	90	

71	3-959	7-918	11-878	15-834	19-796	23-755	27-714	31-674	35-633
72	4-072	8-143	12-215	16-286	20-358	24-429	28-501	32-572	36-644
73	4-185	8-371	12-556	16-742	20-927	25-112	29-298	33-483	37-669
74	4-301	8-602	12-903	17-203	21-504	25-806	30-106	34-407	38-708
75	4-418	8-836	13-254	17-671	22-089	26-507	30-925	35-343	39-761
76	4-536	9-073	13-609	18-146	22-682	27-219	31-755	36-292	40-828
77	4-657	9-313	13-970	18-627	23-288	27-940	32-596	37-253	41-910
78	4-778	9-557	14-335	19-113	23-892	28-670	33-449	38-227	43-005
79	4-902	9-803	14-705	19-607	24-508	29-410	34-312	39-213	44-115
80	5-027	10-053	15-080	20-106	25-133	30-159	35-186	40-212	45-239
81	5-153	10-306	15-450	20-312	25-765	30-918	36-071	41-224	46-377
82	5-281	10-562	15-843	21-124	26-405	31-686	36-967	42-248	47-529
83	5-411	10-821	16-232	21-642	27-053	32-464	37-874	43-285	48-696
84	5-542	11-084	16-625	22-167	27-709	33-251	38-792	44-334	49-876
85	5-675	11-349	17-024	22-698	28-373	34-047	39-722	45-396	51-071

86	5-809	11-618	17-426	23-235	29-044	34-853	40-662	46-470	52-279
87	5-945	11-889	17-834	23-779	29-723	35-668	41-613	47-557	53-502
88	6-082	12-164	18-246	24-328	30-411	36-493	42-575	48-657	54-739
89	6-221	12-442	18-663	24-885	31-106	37-327	43-548	49-769	55-990
90	6-362	12-723	19-085	25-447	31-809	38-170	44-532	50-894	57-256
91	6-504	13-008	19-512	26-016	32-519	39-023	45-527	52-031	58-535
92	6-648	13-295	19-943	26-590	33-238	39-886	46-533	53-181	59-828
93	6-793	13-586	20-380	27-172	33-965	40-757	47-550	54-343	61-136
94	6-940	13-880	20-819	27-759	34-699	41-639	48-570	55-518	62-458
95	7-088	14-176	21-265	28-353	35-441	42-529	49-618	56-706	63-794
96	7-238	14-476	21-715	29-053	36-191	43-429	50-688	57-906	65-144
97	7-390	14-780	22-169	29-559	36-949	44-339	51-729	59-118	66-508
98	7-543	15-086	22-629	30-172	37-715	45-258	52-801	60-344	67-887
99	7-698	15-395	23-093	30-791	38-488	46-186	53-884	61-582	69-279
100	7-854	15-708	23-562	31-416	39-270	47-124	54-978	62-832	70-686
101	8-012	16-024	24-035	32-047	40-059	48-071	56-083	64-095	72-107
102	8-171	16-343	24-514	32-685	40-856	49-028	57-199	65-370	73-541
103	8-332	16-665	24-997	33-329	41-691	49-994	58-325	66-658	74-991
104	8-495	16-990	25-485	33-979	42-474	50-969	59-464	67-959	76-454
105	9-659	17-318	25-977	34-636	43-295	51-954	60-613	69-272	77-931

III. Ciężar kory

według zestawienia Baura.

Gatunek	1 metr sześć. wazy kilogramów	100 kilogramów zawierają metrów sześć.	1 metr pojemności a względnie 100 wiązek	
			ważą	za- wiera
			klgr.	metr. sześć
A. Kora stara.				
a) w metrach sześć. pojemności:				
Dębowa, czyszczona, wyschn. w taflach nieczyszczona	768	0-130	289	0-376
Świerkowa " surowa w zwitkach	691	0-145	290	0-419
" " wysch.	837	0-120	227	0-273
Jodłowa " surowa w taflach	752	0-130	111	0-147
" " wyschn.	864	0-116	440	0-509
" " "	793	0-136	312	0-423
b) w wiązkach:				
Dębowa nieczyszczona surowa	887	0-113	1896	2-070
Świerkowa " wyschnięta	779	0-128	1250	1-604
" " surowa	784	0-127	2989	3-805
" " wyschnięta	757	0-132	1150	1-517
B. Kora dębowa młoda				
a) w metrach sześć. pojemności:				
Doborowa surowa	881	0-113	—	—
Galązkowa	840	0-119	—	—
Chropowata	804	0-124	—	—
b) w wiązkach:				
Surowa w wiązkach o 1 m długości i 1 m obwodu	874	0-114	1911	2-185
" obliczona w stanie niewiąz.	865	0-116	—	—
" w wiązkach o 2-5 do 3 m dług.	916	0-109	4370	4-775
Wyschnięta w wiązkach o 1 m długości i 1 m obwodu	764	0-130	1131	1-480
" obliczona w stanie niewiąz.	752	0-133	—	—
" w wiązkach o 2-5 do 3 m dług.	851	0-117	2850	3-54

IV. Ciężar węgla drzewnego i kamiennego, koksu, torfu, korka, dębianski i smoły.

	1 metr sześć. wazy kilo- gramów	1 hekto- liter wazy kilo- gramów
Węgiel brunatny wyschnięty	830	
Węgiel brunatny świeżo wydobyty	1280	48
Węgiel kamienny wyschnięty	890	
Węgiel kamienny świeżo wydobyty	1360	40
Koks	370	33
Torf wyschnięty	smolowy	840
	ziemny	730
	korzonkowy	420
	darniowy	190
Skórkorek dębowy wyschnięty	240	
Żywica świerkowa i sosnowa	1070	
Smola biała	1070	
" brunatna	1150	
Debianski (knopty) zupełnie świeże, ubite, z czubem mierzane		48
Debianski wysuszane na powiętrzu, z czubem mierzane		40
Takie same strychowane		33
Węgiel drzewny z drzewa miękkiego w przecięciu		17
Węgiel z drzewa twardego w przecięciu		24
Węgiel mączany z drzewa twardego i miękkiego		21

Znaki skrócone dla miar i wag metrycznych.

1. Miary długości:		3. Miary objętości:	
miryometr	μm	kilometr sześcienny	km^3
kilometr	km	metr " " " " " "	m^3
metr	m	decymetr " " " " " "	dm^3
decymetr	dm	centymetr " " " " " "	cm^3
centymetr	cm	milimetr " " " " " "	mm^3
milimetr	mm	hektolitr	hl
		litr	l
		decylitr	dl
		centylitr	cl
2. Miary powierzchni:		4. Wagi:	
miryometr kwadratowy	μm^2	tonna	t
kilometr " " " " " "	km^2	centnar metryczny	q
metr " " " " " "	m^2	kilogram	kg
decymetr " " " " " "	dm^2	dekagram	dkg
centymetr " " " " " "	cm^2	gram	g
milimetr " " " " " "	mm^2	decygram	cg
hektar " " " " " "	ha	centygram	cg
ar	a	miligram	mg

Uwaga. 1) Do znaków skróconych używa się w piśmie i druku łacińskiej kursywy. 2) Do znaków nie należy dodawać kropek po prawej stronie. 3) Znaki mają być umieszczone po prawej stronie liczb w tym samym poziomie; przy liczbach z ułamkami dziesiętnymi po ostatnim miejscu dziesiętnym.

V. Ciężar rozmaitych materyatów budowlanych.

Jeden metr sześcienny waży kilogramów

Bazalt	2860
Granit	2750
Kamień wapienny	2110
Marmur	2650
Piaskowice	2350
Cegła (palona)	1230
Lupek	2650
Kamień ciosowy (w przecięciu)	2500
Zaprawa wapienna	1760
" cementowa	1690
Gips palony	1810
Piasek drobny suchy	1520
" wilgotny	1920
" ilowy	1770
Zwir krzemionkowy	1370
Ziemia organiczna	1150
" marglowa	2450
" zwyczajna mokra	1950
" " sucha	1630
" mieszana z piaskiem i kamieniem	1860
" tłusta mieszana z krzemionką	2270
Gлина sucha	1410
" wilgotna	2110
Mur z cegły	1770
" z kamienia łamanego	2460
Żelazo kute	7700
" lane	7200
" w drutach	7700
Stal	7800
Miedź w przecięciu	8800
Mosiądz	8400
Cyna	7800
Cynk	7000
Ołów	11400

Względna palność

według zestawienia Pressler'a

a) rozmaitego drzewa przy równej objętości.

Jeżeli	Dąb	Buk	Grab	Jawor i Wiąz owocowe	Brzoza i Drzewa owocowe	Olśza i Japa	Topolia i Wierzba	Jodła	Świerk	Sosna	Mo-drzew
Świerk = 100	157	155	153	140	130	100	89	107	100	104	100
Buk = 100	101	100	99	91	82	65	60	68	65	67	65

b) rozmaitych przedmiotów palnych przy równym ciężarze.

Drewno	Torf		Węgiel brunatny		Węgiel kamienny		Koks			
	przechle	wyschle	średniej jakości	średniej jakości	średniej jakości	średniej jakości	średniej jakości z 20% popiołu	średniej jakości z 20% popiołu		
100	119	200	105	150	180	130	225	285	195	230

Ubytek w skutek zsychnania się drewna

według zestawienia Prossler'a.

Drewno surowo ubywa tak co do ciężaru, jakoteż co do objętości za 100 procent do następujących procentów:

Co do ciężaru	Drewno szczapowe		Drewno gałęziowe		Dąb	Grąb	Buk	Jawor Wiąz	Drozd i dzierzwa	Owocowe	Olsza Lipa	Topola	Jodła	Świerk	Sosna	Modrzew	
	przeschłe do wyschłe	suche	przeschłe do wyschłe	suche													
Co do objętości drewno	87	73	60	83	87	88	87	86	83	83	85	83	85	84	84	84	84
	67	53	50	52	68	69	61	65	50	50	55	57	77	57	54	55	55
Co do objętości drewno	97	92	84	98	94	98	94	88	98	94	98	98	98	96	96	96	91
	92	84	98	94	88	94	88	98	94	98	94	98	98	96	96	96	91
	84	98	94	88	94	98	94	88	98	94	98	98	98	96	96	96	91

Potrzeb robocizny przy zalesieniu.

Oznaczenie roboty	Dnie piesze a względnie ciągle*)
I. Uprawa gleby.	
A. Uprawa zupełna.	
	na hektar
1) <i>Uprzążnianie runa leśnego:</i>	
Wykoszenie trawy	8—12
Usunięcie chwastów	12—14
Grabanie ściółki i mchu w zrzębach nasiennych	8—16
Uprzążnianie runa za pomocą motyki	20—50
Zdzieranie darni w płatach o 3 do 4 cm grubości i wysuszanie takowych	55—75
Ułożenie darni w stopy o 0.6 do 1.2 m wysokości i spalanie takowej na popiół	12—16
2) <i>Powierzchniowe zruszenie gleby:</i>	
za pomocą żelaznych grabi	5—10
za pomocą brony na glebie słabo zadarnionej, pojedynczo	0.5—1.0*
toż samo na krzyż	1.0—1.5*
3) <i>Głębsze poruszanie gleby:</i>	
Skopanie ziemi za pomocą motyki do 10cm głębokości	25—65
Toż samo do 15 cm grubości	40—90
Jeszcze głębsze skopanie ziemi za pomocą motyki, jak dla uprawy połączonej z siewem zboża — w szkółkach siewnych i drzewnych	70—110
Kopanie ziemi rydlem, czyli ryskałem	80—120
Rygodowanie do 0.3—0.5 głębokości	150—300
Toż samo wraz z rafowaniem ziemi	300—500
Oranie pługiem lasowym 15 do 20 cm głębokości	3—7*
Oranie pługiem lasowym i pogłębiaczem na 40 cm głębokości	5—9*
B. Uprawa częściowa.	
	dla 1000 m bieżących
1) <i>Uprawa gleby w pasy i bruzdy:</i>	
Zdzieranie darni w pasy o 0.3 m szerokości	2—3
Poruszanie ziemi na tychże pasach motyką	2—3
Sporzadzenie motyką wąskich, 5—8 cm głębokich brzd	1.5—2
Kopanie ziemi w pasach o 0.5 m szerokości, do głębokości 0.4 do 0.45 m	3.5—5.5
Kopanie brzd według sposobu „Cotty” (uprawiana być na 1/4 część powierzchni)	na 1 hektar 32—40

*) Na dzień ciągly liczy się para koni i 10 ganiaż.

Oznaczenie roboty	Dnie piesze a względnie ciągle*
Naciągnięcie skib plugiem — wymaga — według uprawionej powierzchni, stosunkowej części ro- bocizny, podanej do zoranania całej powierzchni	na 1 hektar
Wyorywanie plugiem lasowym bruzd w odległości od 1'2 do 1'5 m	2:0—2'5*
2) <i>Uprawa gleby w talerze i dolki:</i>	dla 1000 talerzy
Poruszanie ziemi motyką w talerze \varnothing 10cm głęb.: przy wielkości talerzy 20 cm w kwadrat	0'7—1'3
" " " 30 cm "	1'0—2'3
" " " 40 cm "	2'0—4'5
" " " 50 cm "	2'5—'0
Przysposobienie dolków:	dla 1000 dolków
przy wielkości takowych 20 cm w kwadrat	0'8—2'2
" " " 30 cm "	1'2—3'0
" " " 40 cm "	2'4—5'4
" " " 50 cm "	3'5—7'0
II. Siew	
bez uprawy gleby.	
A. Siew szerokorzutny.	
Wysianie i przykrycie nasienia drzew iglastych	na 1 hektar
" " lekkiego nasienia drzew liściast.	6—3
" " ciężkiego " " "	7—10
" " " " " " "	10—'8
na 100' m bieżących zasianych pasów	
Wysianie i przykrycie nasienia drzew iglastych	0'3—0'7
" " lekkiego nasienia drzew liściast.	0'5—1'0
" " ciężkiego " " "	1'5—2'5
B. Siew w pasach i bruzdach.	
Wysianie i przykrycie nasienia drzew iglastych	na 1000 miejsc
" " lekkiego nasienia drzew liściast.	0'2—0'4
" " ciężkiego " " "	0'3—0'6
" " " " " " "	1'0—1'5
C. Siew w talerzach i dolkach.	
Wysianie i przykrycie nasienia drzew iglastych	0'2—0'4
" " lekkiego nasienia drzew liściast.	0'3—0'6
" " ciężkiego " " "	1'0—1'5
D. Sadzenie nasienia.	
Sadzenie żołędzi i przykrycie takowej ziemią	0'5—1'0
III. Plantacja.	
A. Hodowanie sadzonek.	
Skopanie ziemi rydłem na 0'3 m głęboko i oczy- szczenie takowej z korzeni i kamieni	na 1 ar
Rygołowanie ziemi do 0'5 m głębokości i oczyszcze- nie z korzeni i kamienia	1'2—1'5
Toż samo i przerafowanie ziemi	2'0—4'0
	3'0—5'0

Oznaczenie roboty	Dnie robotce piesze
	na 1 ar
Sporządzanie grządek	0'6—0'8
Sporządzanie rowków na grządkach, siew i przy- krycie nasienia	1'2—1'4
Okopywanie i czyszczenie grządek, tudzież pole- wanie roślin, rocznie	4'0—6'0
	dla 1000 szt
Przesadzanie 1 i 2-rocz. sadzonek drzew iglastych	0'8—1'5
" " " " " " " liściastych	2'0—3'0
" " 3 i 4 " " " " "	4'0—6'0
" " 5 i 6 " " " " "	7'0—10'0
B. Wydobywanie sadzonek.	
Wydobywanie jednorocznych nieprzeszkółkowanych sadzonek	0'05—0'10
Wydobywanie starszych przeszkółkow. sadzonek	5'0—10'0
Wykopywanie kilkuletnich drzewek	15'0—30'0
C. Sadzenie.	
1) <i>Sadzenie z grudy za pomocą:</i>	
świdra Hayer'a 0'5 cm średnicy	1'5—2'0
" " " " " " " 7'5 cm	2'5—3'0
rydła żłobistego	6'0—7'0
" zwykłego	8'0—10'0
2) <i>Sadzenie zrytko w dolkach:</i>	
1 i 2-rocznych sadzonek drzew iglastych	1'0—2'0
3 i 4 " " " " " " "	2'0—3'5
5 i 6 " " " " " " "	4'0—5'0
1 i 2 " " " " " " " liściastych	2'0—3'0
sporszych drzewek 0'5 do 1'5 m wysokich	10'0—30'0
" " " 1'5 " 2'5 m "	20'0—50'0
" " " 2'5 " 3'5 m "	40'0—100'0
Sadzenie zrazów do 2 cm grubych	8'0—15'0
Sadzenie pętkami (po 3 do 5 sztuk) wymaga 10 do 12% więcej robocizny.	
3) <i>Sadzenie według Buttlar'a:</i>	
w glebie niespulchnionej	0'8—1'0
4) <i>Sadzenie Biermans'a:</i>	
wraz z donoszeniem popiołu z darni	3'0—4'0
5) <i>Sadzenie w szczelinie według Aleman'a:</i>	
1 i 2-letnich sadzonek drzew iglastych (bez po- przedniej orki)	0'8—1'0
1 i 2-letnich sadzonek drzew liściastych (bez po- przedniej orki)	1'6—1'8

Czas dojrzewania i opadania nasion.

Trwanie ich siły kiełkowania.

Rodzaj drzewa	Nasienie dojrzewa w	Nasienie opada w	Siła kiełkowania trwa w przecięciu lat
Jawor	Październiku	Listopadzie	1 1/2
Klon	początku Października	początku Listopada	1 1/2
Poklon	Wrześniu	Wrześniu	3/4
Brzoza	Lipcu lub Sierpniu	zaraz po dojrzewaniu	1/4
Buk	Wrześniu lub w początku Października	Październiku	1/2
Grab	Październiku	Listopadzie	2
Dąb szypułkowy	przy końcu Września	Październiku	1/4
" bezszypułkowy	przy końcu Października	Listopadzie	1/2
Osza	Październiku 2-go roku	w zimie	2
Jesion	Listopadzie	w zimie	1 1/4
Świerk	Październiku i Listopadzie	Marcu do Maja następnego roku	4
Sosna pospolita	Październiku i Listopadzie	Marcu i Kwietniu następnego roku	3
" czarna	Październiku 2-go roku	tak samo	3
Kosodrzew	początku Listopada 2-go roku	w Kwietniu następnego roku	2
Limba	przy końcu Października 2-go roku	tak samo	3
Molizew	Październiku i Listopadzie	tak samo	1/2
Jodła	przy końcu Września lub w początku Października	niebawem po dojrzewaniu	1/2
Wiąz	przy końcu Maja lub w początku Czerwca	Czerwcem	1/2

Oznaczenie roboty	Dnie robocze piece
6) Sadzenie za pomocą wydła klinowatego:	dla 1000 sztuk
1 i 2-letnich sadzonek drzew iglastych (bez poprzedniej orki)	0:8—0:9
1 i 2-letnich sadzonek drzew liściastych (bez poprzedniej orki)	1:3—1:6
7) Sadzenie w kopce według Mantuffel'a:	
3 letnich sadzonek drzew iglastych	10—15
1 i 2-letnich liściastych	15—20
sporszych drzewek 0.5 do 1.5 m wysokich	30—40
1.5 do 2.5 m	40—60
8) Sadzenie w rowki:	
a) 1 i 2-letnich sadzonek w odstępach 1.25 m w jednym rzędzie:	
wybranie 1025 m bież., 0.4 m szerokiego i głębokiego rowku	18.0—22.0
Sadzenie	3.0—5.0
razem	21.0—27.0
w dwóch rzędach:	
Wybranie 625 m bież., 0.4 m szerokiego i głębokiego rowku	9.0—11.0
Sadzenie	3.0—5.0
razem	12.0—16.0
b) sporszych drzewek (0.5 do 1.5 m wysokich) w odstępach 1.25 m w jednym rzędzie:	
Wybranie 1250 m bież., 0.5 m szerokiego i głębokiego rowku	36.0—40.0
Sadzenie	6.0—10.0
razem	42.0—50.0
w dwóch rzędach:	
Wybranie 625 m bież., 0.5 m szerokiego i głębokiego rowku	18.0—20.0
Sadzenie	6.0—10.0
razem	24.0—30.0
9) Sadzenie mniejszych i większych sztabrów:	
Wtykanie sztabrów 0.3 do 0.5 m długich, wraz z wycięciem i przyrządzeniem takowych	5.0—15.0
Sadzenie w kępach, w odległości 1 do 1.2 m w kwadrat i wielkości dołków 0.3 do 0.4 m	12.0—20.0
Wtykanie kolów 3.0 do 3.5 m długich w dołkach 0.5 m szeroki i 0.4 m głęboki, wraz z wycięciem i przyrządzeniem takowych	25.0—35.0

Czas dojrzewania i opadania nasion.

Trwanie ich siły kiełkowania.

Rodzaj drzewa	Nasienie dojrzewa w	Nasienie opada w	Siła kiełkowania trwa w przecięciu lat
Jawor	Październiku	Listopadzie	1 1/2
Klon	początku Października	początku Listopada	1 1/2
Poklon	Wrześniu	Wrześniu	1 1/2
Brzoza	Lipcu lub Sierpniu	zaraz po dojrzewaniu	3/4
Bak	Wrześniu lub w początku Października	Październiku	1/2
Grab	Październiku	Listopadzie	2
Dąb szypułkowy	przy końcu Września	Październiku	1 1/2
" bezszypułkowy	przy końcu Października	Listopadzie	1 1/2
" węgierski	Październiku 2-go roku	Listopadzie	2
Olsza	Listopadzie	w zimie	1 1/2
Jesion	Październiku	Marcu do Maja następnego roku	4
Swierk	Październiku i Listopadzie	Marcu i Kwietniu następnego roku	3
Sosna pospolita	Październiku 2-go roku	tak samo	3
czarna	początku Listopada 2-go roku	w Kwietniu następnego roku	3
Kosodrzew	przy końcu Października 2-go roku	tak samo	3
Limba	Październiku i Listopadzie	tak samo	3
Mohrzew	przy końcu Września lub w początku Października	niebawem po dojrzewaniu	1 1/2
Jodła	przy końcu Maja lub w początku Czerwca	Czerwcu	1 1/2
Wiąz			

Ciężar nasienia i ilość ziarn.

Rodzaj drzewa i własność nasienia	Jeden hektoliter wazy kilogramów		Jeden kilogram a względnie hektoliter* zawiera ziarn tysięcy	
	od - do	w przecięciu	od - do	w przecięciu
a) Drzewa iglaste.				
Jodła ze skrzydełkami	18-22	20	14-18	16
" czyszczone	24-30	27	18-26	23
Świerk ze skrzydełkami	14-18	16	105-110	108
" czyszczone	40-48	44	120-150	130
Sosna pospolita ze skrzydełkami	13-15	14	115-125	120
" " czyszczone	45-50	48	150-180	160
" czarna ze skrzydełkami	22-24	23	—	—
" " czyszczone	50-55	53	55-60	58
" weymueka czyszczone	—	—	55-58	57
Limba	55-60	58	3-6-4-2	4
Modrzew ze skrzydełkami	16-18	17	120-130	125
" " czyszczone	48-52	50	140-180	160

Dąb szypułkowy	70-90	80	17*-27*	22*
" bezszypułkowy	70-90	80	20*-29*	25*
Kasztan słodki	56-61	59	0-18-0-30	0-24
Orzech włoski	30-40	35	3*-6*	4-5*
Kasztan dziki	58-65	62	0-06-0-14	0-10
Buk	45-50	48	210*-220*	215*
Jesion	15-17	16	12-20	16
Jawor czyszczony	12-14	13	10-16	13
Wiąz	5-6	5-5	80-160	140
Grab ze skrzydełkami	10-14	12	13-19	16
" czyszczone	46-50	48	25-38	32
Brzoza	8-10	9	600-1000	800
Lipa maolistna	—	—	28-30	29
" " pospolita	—	—	9-11	10
Olśza czarna	28-32	30	850-1000	930
Akacja	80-84	82	50-60	55

b) Drzewa liściaste.

Ilość nasienia, potrzebnego do siewu.

Rodzaj drzewa	Procent sily kiełkowania	Ilość nasienia na jeden hektar		Ilość nasienia dla obsiania jednego Ara szkółki	
		dla siewu szerokokorzystnego			
		hektolitrow	kilogramów		
Jawor	50	3-4	40-50	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$, w dołki $\frac{1}{4}$ części obok wykazanej ilości.	1.5-2 kg
Brzoza	10	4	30-40	w pasy 20-25 kg, w talerze 15-20 kg.	1-1.5 kg
Buk	60	3-6	150-250	w dołki w odstępach po 0.3 m, - 0.6-1.0 hl, w pasy 2-4 hl, w talerze 1.5-2 hl.	0.1-0.2 hl
Dąb	60	7-15	500-1000	sadzone pojedynczo 2.5 hl; siejcie w pasy 4-7 hl.	0.1-0.2 hl
Olśza	15	0.5-0.7	15-20	w pasy 10-15 kg (nasienia białej olśzy potrzeba nieco więcej niż czarnej)	2-4 kg
Jesion	50	3-4	40-50	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$, w dołki $\frac{1}{4}$ części obok wykazanej ilości.	1.5-2 kg

Świerk ze skrzydełkami bez skrzydełek	60 50	1.0 0.2	15-20 8-12	w pasy i talerze w przybliżeniu ta sama ilość.	1-1.5 kg
Modrzew ze skrzydełkami bez skrzydełek	40 35	1.3 0.4	22 15-20	w pasy, względnie w talerze o 3, względnie o 5 kg mniej.	1.5-2 kg
Sosna czarna ze skrzydełkami bez skrzydełek	60 50	- -	18 12	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$ części obok wykazanej ilości.	3-3.5 kg (w szer. broz.)
Jodła ze skrzydełkami bez skrzydełek	50 40	3-4 2-2.5	60-80 50-60	w pasy i talerze o 15, a względnie o 30 kg mniej.	8-10 kg
Wiąz	20	6-7	30-40	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$ części obok wykazanej ilości.	1.5-2 kg
Grab ze skrzydełkami bez skrzydełek	50 50	6 1	60-70 40-50	w pasy $\frac{2}{3}$, w talerze $\frac{1}{2}$ części obok wykazanej ilości.	1-1.5 kg
Sosna pospolita ze skrzydełkami bez skrzydełek	60 50	1 0.14	14 6-8	w pasy i bruzdy (rowki) 5-6 kg siejcie szyszki 7-13 hl na 1 ha.	1-1.5 kg
Linba	-	-	180	-	5 kg

Wydatność nasienia z szyszek

według Gayer'a i innych.

W przecięciu wydaje jeden hektoliter szyszek	N a s i e n i a	
	ze skrzy- dełkami	czyszczo- nego
	kilogramów	
świerkowych	2·25 do 3·60	1·23 do 1·68
modrzewiowych	3·37 do 4·50	1 80 do 2·70
kosodrzewu	1·62	1·26
śosny czarnej	2·16	1·80
jodłowych	2·25 do 3·37	1·50 do 2·25
śosny pospolitej	1·57 do 2·25	0·78 do 0·90
linby	—	5·75

Powierzchnia szkółek siewnych i drzewnych

według Schindler'a.

Rodzaj drzewa	Na wyhodowanie 1000 sztuk sadzonek, wraz z miejscami próżnemi, potrzeba		
	w szkółce siewnej	w szkółce drzewnej	
		przy jedno- razowym przesadzaniu	przy dwu- razowym przesadzaniu
metrów kwadratowych			
Świerk	0·75—1·10	9—11	18—22
Sosna			
Modrzew			
Jodła	1·50—1·80	10—12	20—24
Dąb	7·00—9·00		
Buk	1·20—1·40	23—25	42—55
Jawor	1·20—1·50		
Jesion	1·20—1·50		
Wiąz	1·10—1·40		
Osika	1·20—1·50		

❁ STYCZEŃ ❁

LWOWSKA FABRYKA ASFALTU

i ulepszonych ogniotrwałych tektur do krycia dachów

S. Szeligi Łyszkiewicza

inżyniera

LWÓW — ULICA ŚW. MARCINA L. 29.

połącza

Asfalt z najpierwszych kopalń szwajcarskich i włoskich używany na chodniki bramy, podjazdy, posadzki w kościołach, fabrykach, oranżeryach, gorzelniach, w kłóakach, w rynnach ściekowych, łaźniach, łazienkach, stajniach, wozowniach, podestach przy schodach.

Asfalt do fundamentów izolujący wilgoć, kładziony na mury w gorącym stanie. Fabryka osusza asfaltem jako jedynym środkiem, znany dotąd w technice, najbardziej zawilgocone mieszkania. Niszczy zarosły grzybek drzewny.

Elastyczne płyty izolacyjne 7 m/m 10 m/m grube

Ulepszoną przezemnie oguotrwałą tekturę wysokich gatunków w rolach 10-metrowych od 2 złr 50 ct. do 3 złr 50 ct. do krycia dachów.

Lak asfaltowy.

Smołę angielską bezwodną do konserwacji dachów tekturowych

Fabryka wykonywa własnymi robotnikami we wszystkich miejscowościach kraju pokrycia dachowe tekturą ogniotrwałą.

Meter roboty gotowej na dachu wraz z pomalowaniem lakiem asfaltowym od 50 do 75 ct.

Długoletnią gwarancją fabryka poręcza

Wielki skład papieru, galanterii, krawalnic, szlifierek, piłnic, narzędzi, oraz wszelkie przybory do pisania, rysowania i malowania. Bilety wizytowe litografowane i drukowane

Seyfarth & Dydyński

we Lwowie, pl. Mickieckiego

MATERJE NA MEBLE

DYWANY

Portiery, Firanki, Deptaki

SERWETY

KAPY NA ŁOŻKA

MAKALY I C. P. PRZEDMIOTY

wszystko we wielkim wyborze

poleca

Magazyn

A. KRZYSZTOFOWICZA

WE LWOWIE

plac Halicki · liczba 2.

Własnego wyrobu

pościel, kołdry, materace, sienniki,
siatki druciane i wkładki sprężynowe
do łóżek, poduszki, prześcieradła,
poszewki itp.

poleca w największym wyborze
po cenach najniższych

Józef Schuster

we Lwowie przy ulicy Kopernika l. 7.

ANTONI GILEWICZ

przedtem

JÓZEF KIENZLER

m sieźnik

we Lwowie, ul. Krakowska l. 30-32.

Wykonuje wszelkie roboty w zakres ten
wchodzące, jakoto: do aparatów gorzel-
nianych, browarniczych i młynów.

po najumiarkowańszych cenach.

ALFRED

DZIKOWSKI

c. i k. Nadworny Dostawca

we Lwowie, ul. Karola Ludwika l. 1.

Główny magazyn i fabryka

BRONI

odszczególnością

dypłomem honorowym c. k. mi-
nisterstwn handlu i ośmioma me-
dalami zasługi

poleca znakomitą

Broń myśliwska, Rewolwery, Pi-
stolety, Floberty, Wiatrówki, Laski
strzelające i ze sztyletami, Bok-
sery, Kastety itd.

po cenach najtańszych.

Cenniki ilustrowane na żądanie bez-
płatnie.

PRACOWNIA
wszelkich wyrobów stolarskich

z pomocą maszyny parowej

JANA LENARDA

we Lwowie

ulica Janowska liczba 24.

APTEKA
J. WEWIORSKIEGO

we Lwowie

poleca WINA lecznicze, KROPLE na ból
zębów i płukanki „Unika” niezrównane
w skutku. MASĆ na plęgi skuteczną
i nieszkodliwą.

Zlecenia pocztą załatwia się natychmiast.

K. Tuszyński i Spółka

Dom spedycyjny i komisowy
we Lwowie, hotel Żorża

Transporty meblowe

w wyścielanych zamkniętych wagonach
koleja i gościńcem z gwarancją.

Przyprowadzania w obrębie miasta
i na prowincję.

Ekspedycja podróży
i pakunków

przez Bremę do Ameryki, Azji
i Australii.

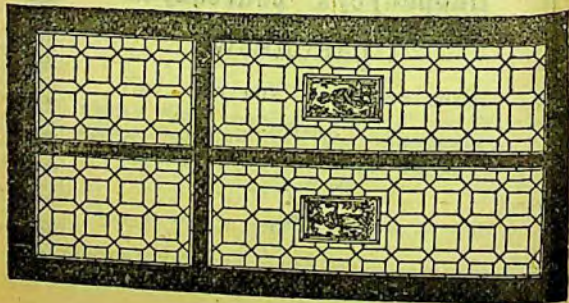
G. Schapiry Syn

we Lwowie, Sykstuska l. 10.

poleca po cenach najtańszych własny wyrob artystycznie wykonanych szyb malowanych, w ogniu wypalanych i otworem oprawionych, używanych do okien kościelnych, salonowych, klatek schodowych itd. (jak za granicą, pod nazwą Glasmalerei wyrabiają) tudzież szyb malowych trawionych w deseniach, napisach itd. używanych przy drzwiach salonowych jakoteż sklepowo-portalowych, kłatkach schodowych itd. niemniej poleca swój od roku 1847 znany zakład wyrobu szyldów i napisów tak z wszelkiego metalu jakoteż malowanych na szkło, drzewie, blasze, płótnie, murze itp. niemieckiej roboty rytowniczych (grawerskich) i laktermalowanych.

Zakład wyszczególniony na wielu wystawach międzynarodowych.

GŁÓWNY SKŁAD NASION I ROŚLIN JANA STACHIEWICZA

we Lwowie, plac św. Ducha l. 8.

poleca

całkiem świeżego zbioru nasiona lasowe jako to:

Sosnę pospolitą, sosnę czarną,
sosnę amerykańską, świerk,
modrzew, brzozę, lipę i t. d.

jakoteż

Nasiona dla remiz łowieckich

Cenniki na żądanie rozseta franco.

Kantor wymiany
c. k. uprz. gal. akc.
BANKU HIPOTECZNEGO

kupuje i sprzedaje
wszystkie monety i papiery wartościowe
po kursie dziennym najdokładniejszym, nie licząc zadośćproszczy.

Jako dobrą i pewną lokacyę
poleca

- $4\frac{0}{10}$ listy hipoteczne
- $4\frac{1}{2}\frac{0}{10}$ listy hipoteczne
- $5\frac{0}{10}$ listy hipoteczne,
- $4\frac{1}{2}\frac{0}{10}$ listy Towarzystwa kred.-ziemsk.,
- $4\frac{0}{10}$ listy Banku krajowego,
- $4\frac{1}{2}\frac{0}{10}$ pożyczkę krajową galicyjską,
- $4\frac{0}{10}$ pożyczkę propinacyjną galicyjską,
- $5\frac{0}{10}$ pożyczkę propinacyjną bukowińską
- $4\frac{1}{2}\frac{0}{10}$ pożyczkę węg. kolei państwowych,
- $4\frac{1}{2}\frac{0}{10}$ pożyczkę propinacyjną węg.,
- $4\frac{0}{10}$ węgierskie obligacje indemnizacyjne,

które to papiery Kantor wymiany
Banku hipotecznego zawsze nabywa
i sprzedaje po cenach najkorzyst-
niejszych.

Uwaga: Kantor wymiany Banku hipotecznego
przyjmuje od P. T. kupujących wszelkie wylosowa-
ne, a już płatne miejscowe papiery wartościowe, tu-
dzież zapadłe kupony za gotów ę, bez wszelkiego
potrącenia, zaś zamiejscowe, jedynie za potrąceniem
rzeczywistych kosztów.

Do efektów, u których wyczerpały się kupony,
dostarcza nowych arkuszy kuponowych, za zwró-
tem kosztów, które sam ponosi.

K. FRYDMAN

krawiec męzki

poleca P. T. Publiczności od 30 lat
istniejący

Magazyn i pracownię sukien
męzkich

we Lwowie, plac Maryacki liczbą 10.

FABRYKA

pieców kaflowych

GLIŃSKO

Skład tychże pieców szamotowanych
ogniotrwałych znajduje się

we Lwowie przy ul. Sobieskiego 3.

GALICYJSKI
Bank Kredytowy

począwszy od dnia 1. Lutego 1890 r.

wydaje

4⁰/₁₀₀ ASYGNATY KASOWE

z 30 dniowym wypowiedzeniem

3¹/₂⁰/₁₀₀ ASYGNATY KASOWE

z 8-dniowym wypowiedzeniem,

wszystkie zaś znajdujące się w obiegu
4¹/₂⁰/₁₀₀ Asygnaty kasowe z 90-dniowym
wypowiedzeniem oprocentowane będą
począwszy od dnia 1. Maja 1890 po
4⁰/₁₀₀ z 30-dniowym terminem wypo-
wiedzenia.

Lwów dnia 31. Stycznia 1893.

Dyrekcya.

Mamy zaszczyt zawiadomić P. T. Pu-
bliczność iż z dniem 15 Lipca br. po-
większyliśmy nasz magazyn przy ulicy
Karola Ludwika l. 7

pod firmą
KAUCZYŃSKI & OBERSKI

i urządziliśmy tenże na wzór magazynów zagr.

Oddział I. Zabawki dzieciinne — Oddział II. Zabawy dla starszych — Oddział III. Gry towarzyskie — Oddział IV. Wózki i Welocypedy dla dzieci — Oddział V. Instrumenta muzyczne — Oddział VI. Artykuły dekoracyjne — Oddział VII. Artykuły luksusowe — Oddział VIII. Artykuły sportowe — Oddział IX. Tury i ozdery kotylionowe — Oddział X. Artykuły modne damskie — Oddział XI. Towary galanteryjne — Oddział XII. Artykuły do podróży — Oddział XIII. Perfumerya i przybory toaletowe — Oddział XIV. Kalosze, Parasole i towary zimowe — Oddział XV. Wyroby koszykowe.

Wszystkie działy zaopatrzyliśmy w towar najlepszy i w tym celu nawiązaliśmy stosunki z najpierwszymi domami handlowymi w kraju i zagranicą

Wszelkie nowości mamy równocześnie z magazynami zagranicznymi.

FILIE

urządziliśmy przy ul. Faltickiej l. 6.

dawniej sklep H. Müllera.

Ceny umiarkowane. Cenniki ilustrowane na żą-
skawe zlecenia wysyłamy gratis i franco.

z najgłębszym uszanowaniem uniżeni służą
Kauczyński & Oberski.

ROK ZAŁOŻENIA
1884.

ROK ZAŁOŻENIA
1884.

pod „PIECZECIĄ“

Zakład i pracownia rytownicza

ALEXANDRA SCHINDLERA

we Lwowie, ulica Sykstuska l. 15.

Redakcja „Łowca“
posiada jeszcze małe zapasy
Roczników

„**Ł O W C A**”

z lat 1892, 1893, 1894 i 1895.

każdy rocznik zbroszowany

kosztuje 3 zł. 50 ct. w. a.

Dwa roczniki razem 6 zł. wa.

WSZYSTKIE CZTERY ROCZNIKI
razem

tylko 10 zł. w. a.

Dawniejsze roczniki, o ile
są jeszcze na składzie, sprzedajemy
po 4 zł. w. a.
za rocznik.

C. k. uprzywilejowana
Fabryka maszyn. Kotłarnia d'a wy-
robów żelaznych i miedzianych, od-
lewarnia że aza i metali

Ferdynand Pietzsch

Lwów-Podzamcze ul. św. Marcina 11.

Rok założenia 1837. — Wykonuje:

URZĄDZENIA

Gorzeln, browarów, młynów, tartaków,
fabryki krochmału, gipsu, cementu i t. d.

KOTŁY PAROWE

różnych konstrukcyi, rezerwoary żelazne
na spirytus, naftowe i t. p.

MASZYNY PAROWE

według najnowszych konstrukcyi, trans-
misye i t. p.

MASZYNY ROLNICZE

jakoto: Kieraty, młocarnie, gniotowniki,
młynki, szrotowniki, wialnie, młynki polskie

UTRZYMUJE NA SKŁADZIE

Pasy skórzane, parczane, samosmary, pu-
szki na oliwę, oliwę maszynową, cegły
ogniotrwałe, manometry, kurki kontroll,
wodoskazy, wentyle, ruszta, podkłady,
drzwiczki, szybry, podstawki w różnych
rozmiarach.

WYKONUJE ODLEWY ŻELAZNE

z własnych lub nadesłanych modeli.

Pierwsza galicyjska Fabryka
KORKÓW KATALOŃSKICH

założona w r. 1877.

w której wyrabia się tak korki do beczek
jakoteż i butelek w rozmaitej wielkości,
oraz koła korkowe do mielenia prosa
i do strzałów myśliwskich.

L. J. MALEWSKI

Lwów, ul. Ormiańska 12.
(dom własny).

Adamsz Sokulski

Lwów, ul. Łyczakowska 54.

Pracownia rzeźb i ornamentów z drzewa

poleca

wszelkie ozdobne sprzęty salonowe i ko-
ścielne wraz z pozłoceniem, Ramy rzeź-
bione, profilowe i z listew gotowych.
Zamówienia z prowincyi załatwia szybko.

PIERWSZY ZAKŁAD KRAWIECKI
uniformowania P. T. oficerów i jednorocznych
ochotników

istniejący od roku 1873.

pod firmą

W. JACHIMECKI
we Lwowie ul. Kopernika 1. 5.

wykonuje wszelkie w zakres krawiectwa wchodzące roboty a w szczególności **UNIFORMY WOJSKOWE**, generałskie, doktorskie, huzarskie, dla księży wojskowych, urzędników kolei państw. i prywatnych, c. k. Namiestnictwa i poczty, jakoteż dla pp. oficerów i jednorocznych ochotników.

Ważne dla pp. Studentów gimnazjalnych i realnych.

MUNDURKI

uskutecznia się w większych częściach zamówień dającym, w ratach, zaś gotówką opuszcza się r a b a t.

Dostarcza kompletne wyekwipowanie dla Infanterji austriackiej i węgierskiej, artylerji, kawaleryi, strzelców, obrony krajowej i dla służby sanitarnej za ścisłym dotrzymaniem terminu, po cenach najumiarkowańszych. Zamówienia przyjmuje także w spłatach ratalnych.

Fabryka powozów

LICKENDORF A

we Lwowie

odznaczona 2ma złotemi medalami 1894 roku
we Lwowie.

Poleca swoje wyroby krajowe znane od roku 1870 na różnych wystawach nawet światowych jako: wózki, sanie, tarantasy, fajetony, przynajmniej do odnowienia oraz do wymiany.

LICKENDORF we Lwowie

ulica Żulińskiego 1. 4.

stacya tramwajowa tamże.

wykonuje najstraszliwie i nie bardzo niskich cenach, szpik, do
mami; **Monogramy** na wachlarzach, porcygarach, portmonetkach, laskach i t. d. Rytowa
nie **Herbów, Monogramów, Liter i Embleatów** na złocie, srebrze, stali, miedzi, mosiądzu
i kości słoniowej.

Pierwsza pracownia dla Galicyi wraz z Wielkim Księstwem Krakowskiem na drogich ka-
mieniacz, **Herbów, Monogramów i Liter.**

Metalowe pleczęcie do laku i farby dla urzędów, gmin, parafii, szkół, kancelaryi adwokackich i notaryalnych, bibliotek i innych. Własna pracownia pieczęci-kauczukowych (stempli) dla wszystkich przedsiębiorstw przemysłowych, składów towarowych i korporacji. — Szłydy grawirowane i odlewane. — Maszynki do suchego wypukłego druku herbów, monogramów, liter i całych słów.

Cęgi do optatków, Medale wystawowe, Pamiątkowe i medaliki religijne, podług rysunków, fotografij lub sztychów.

Jedyny skład biżuterji polskiej. Szpilkki do krawatów i broszki z ortami polskimi.

Wzory pieczętek i stampilij oraz rysunki wysyła na żądanie.

*Zamówienia z prowincyi uskutecznia jak najrychlej za zaliczką.

Rok założenia 1843.

Waselina i czernidło na buty
najlepszy tran rybi i lakier błyszczący
na skóry

ŚRÓT i KULE

poleca firma handlowa

WOLF CZOPP

Lwów, ulica Żółkiewska liczba 2.

Rok założenia 1843.

Pracownia sukien męskich
Jana Trojanowskiego

we Lwowie, ul. Skarbkowska 17.

przyjmuje wszelkie roboty

w zakres krawiectwa męskiego wchodząco

podług najnowszej mody

po cenach najumiarkowańszych.

Próbki na żądanie wysyłają się franco.

Dziękując wielce Szan. Panom za do-
tychczaswe łaskawe względy, polecam i nadal
moją pracownię.

A. NADWODZKI

we Lwowie, Rynek l. 27.

poleca

TŁUSZCZ

Jedyny rze-
telny środek
do utrzyma-
nia wszel-
kiego rodza-
ju skór za-

wsze w ela-
stycznym i
nieprzema-
kalnym sta-
nie.

Skóra niesmarowana wysycha przez ciepło
nóg i pot, przez proch, przez czernidło, którem
się czerni (w każdym czernidło do butów jest
pewna część kwasu siarczanego), przez błoto,
deszcz, śnieg i rosę. Przez działanie promieni sło-
necznych, mianowicie po zmoknięciu przez deszcz,
traci swą gibkość i musi się ostatecznie złamać.

Skóra smarowana tym „Tłuszczem“, stawia
opór powyższym wymienionym wpływom, utrzy-
muje się zawsze miękka i elastyczna. Jest to wy-
borny środek do utrzymania i przedłużenia w trój-
nasób trwałości butów, uprząży, fartuchów i dek
przy powozach.

Na prowincję wysyłam tylko w naczyniach blasza-
nych po cenach $\frac{1}{4}$ miary wied. 1 zł. 20 ct. — $\frac{1}{2}$
miary wied. 1 zł. 95 ct. — 1 miara wied. 3 zł. 50 ct.

Za opakowanie i list frachtowy 10 ct.
Sprzedają także we flaszki od 38 ct. zacząw.

Zaszczytnie
znana
od roku
1889.

PRACOWNIA RUSZNIKARSKA
SZADKOWSKI & KOPCZYŃSKI

WE LWOWIE,

plac Bernardyński liczba 1.

wyrabia

Broni myśliwską

wszelkich systemów,

która najdokładniej uregulowana
i wypróbowana zostaje, przeto
wyrabia takową pod największą
gwarancyą.

Wszelkie reperacye wchodzące w zakres
rusznikarstwa w jak najkrótszym czasie
uskutecznia po umiarkowanych cenach.

Z wysokim szacunkiem

Szadkowski & Kopczyński.

Adolf Alexandrowicz

Magazyn i pracownia

obuwia damskiego i męskiego

we Lwowie, przy ul. Batoręgo 24.

przyjmuje wszelkie zamówienia i usku-
tecznia takowe najdalej do dni ośmiu.
Gotową robotę odsyła się odwrotną pocztą.

Władysław Bazant

handel korzenny, win, de-
likatesów, herbaty chińsko-
rosyjskiej

we Lwowie ul. Halicka l. 3.

poleca

wszelkie towary w najlepszej ja-
kości po najniższych cenach.

Cenniki na żądanie franco.

Kupuje i sprzedaje wszelką dzio-
żnę i drób tuczony.

S. GABRIEL

we Lwowie

plac Halicki liczba 3

poleca:

Koszule dzienne i nocne
Kalesony dymkowe
Kołnierze, Mankiety, Półkoszulki

Chuski płócienne i jedwabne
Chustki na szyję (Cachenez)
Szelki, Spinki i Szpilki do krawatek

Kaftanki i spodnie jedwabne, wełniane i bawełniane
Skarpetki i ończochy damskie, jedwabne, wełniane i bawełniane

Pończoszki dziccinne w rozmaitych gatunkach i kolor

Dra G. Jaegera Oryginalna Bielizna

męska, damska i dziecinna
z fabryki Bengera Synów.

Kamizelki i Pończochy myśliwskie

Kamasze męskie, damskie i dziecinne

Kapelusze, Cylindry i Kapelusze składane

Parasole od deszczu i słońca

Krawaty z fabryk krajowych i angielskich, co tydzień świeże przesyłki

Rękawiczki męskie i damskie

Kuferki ręczne skórzane i waterproof.

Torby ręczne z urządzeniem i bez

Torbki do przewieszania

Necessairy i Roulouy z urządzeniem i bez

Plaidy i Kocyki pluszowe i wełniane w kraty

Perfумы i Mydła francuskie i angielskie

Woda kolońska prawdziwa i angielska

Obuwie dla dam, mężczyzn i dzieci

Kaloszki męskie, damskie i dla panienek, tylko rosyjskie najprzedniejsze

i wiele innych artykułów.

Towar doborowy. Ceny najprzystępniejsze.

Cenniki ilustrowane wysyłamy bezpłatnie.

Apteka K. KRZYŻANOWSKIEGO

Lwowie, ul. Kazimierzowska liczba 26 — poleca:

„Haya“ Puder antyseptyczny dla dzieci i niemowląt, polecony przez najznakomitszych lekarzy, niezawodny środek przeciw wyparzeniom i wypryskom. — Cena pudełka 35 ct.

„Haya“ Mydło higieniczne dla dzieci, sporządzone z materiałów najdelikatniejszych, odpowiada wybredniejszemu wymogom higieny. Skóra pod wpływem tego mydła nabiera przeslicznej białości iksamitnej miękkości, pory zostają należycie oczyszczone i przygotowane do właściwego zadania. — Cena mydełka 35 ct.

„Haya“ Woda Ateńską z chiną. Jedyny niezawodny i skuteczny środek na porost włosów, przeciw wypadaniu łycelze i łupieżu. Flaszka 60 ct.

„Haya“ Antyseptyczną wodę do ust. Wzmocnia dziąsła, usuwa nieprzyjemny odor ust, uśmierza ból dziąsł, goi wszelkie zranienia i owrzodzenia dziąsł. — Pomoc nadaje śnieżną białość, zapobiega psuciu się pruchnieniu tytceze. — Cena flakonu 1 zł.

„Haya“ Antyseptyczną pastę do czyszczenia i konserwowania dziąsł. Dziąsła pod wpływem tej pasty zmacniają się, odzyskują naturalną, piękną, różową barwę, a zęby śnieżną białość. — Puszka 40 ct.

„Haya“ Puder higieniczny przeciw poceniu się rąk, pachwin i nóg. Znakomity ten środek okazał się skutecznym tam, gdzie inne wcale nie działały. Puder ten usuwa chorobliwe pocenie się, zapobiega wywarzaniu się ran i pęknięć skóry, usuwa przykry odor, zmacnia znakomicie skórę. — Cena pudełka 50 ct.

Jedynie prawdziwe opatrzone znakiem ochronnym „Opatrność“.

Ostrzega się przed naśladownictwem. Zamówienia z prowincyi załatwia się odwrotną pocztą. Żądać należy wyraźnie wyrób „Haya“. — Prócz tego poleca swój stale i zawsze obficie zaopatrzony skład środków uniwersalnych krajowych i zagranicznych jakoteż wszelkich kosmetyków i perfum — Skład wszelkich chemikaliów dla fotografów amatorów i zawodowych.

Skład wszelkich wód mineralnych i przetworów zdrowych. Skład — materiałów dla aptekarzy i chemików.

Największa w Galicyi
koncesyjonowana
Pracownia rusznikarska

ALFREDA
DZIKOWSKIEGO

c. k. Nadwornego Dostawcy
we Lwowie, ul. Karola Ludwika 1

odszczególniona przez
Jego Ces. król. Apost. Mość Cesarza
FRANCISZKA JÓZEFA I-go

podczas Wyst. kraj. we Lwowie darem
honorowym za znakomity wyrób broni,
odznaczona przez Wys. c. i k. Minister-
stwo handlu

Dyplomem honorowym
i ośmioma medalami zastugi
przyjmuje zamówienia na broń
myśliwską wszystkich systemów,
śrutową i kulową, gwarantując
za dobroć, trwałość i znakomite
strzały.

Wszelkie reperacye uskutecznia
się w krótkim czasie.

Główny skład fabryczny
ORYGINALNEJ BIELIZNY WEŁNIANEJ

Dra G. Jaegera
(z fabryki Wilh. Bengera Synowie)

W Magazynie Schayerów
we Lwowie.

Cenniki na żądanie przesyła się franco.

KAROL GRUBARCZYK
PRACOWNIA BRONZOWNICZA
założona w r. 1862 przez śp.

JÓZEFA PAKUSZEWSKIEGO
ul. Ormiańska, 4. we Lwowie

wyrabia wszelkiego rodzaju przedmioty metalowe
ze srebra, brązu i innych metali jako to:

wyroby kościelne, galanteryjne i po-
wozowe

przyjmuje do złocenia i srebrzenia w ogniu lub
galwanicznie wszelkie reperacye, wykonując ta-
kowe najstaranniej w jak najkrótszym czasie
i po ujemlarkowańszych cenach.

M. LUDWIG

(M. Bałabana następcą)

Lwów, plac Maryacki 1. 8.

poleca swój

Skład fabryczny Płócien i bielizny stołowej, oraz chustki płócienne do nosa, Dymki, Shirtin-gi, Szyfony, Cretony

z fabryki Benedykta Schrolla
w Braunau.

Bielizna gotowa damska, męska i dziecinna, Pończochy, Skarpetki i Kamasje zimowe

Skład oryginalnej

Bielizny Dra Jaegera

po cenach fabrycznych.

Zamówienia z prowincyi załatwia nie licząc kosztów opakowania odwrotnie.

Pracownia rusznikarska

P. JAROSZ I A. SOBOŁTA

Lwów, Kopernika 17.

Odszczególniona med. ministerstwa handlu na powsz. Wystawie kraj. 1894.

Przyjmuje wszelkie zamówienia na broń myśliwską **własnego wyrobu**, również skutecznie wszelkie reperacye teje w możliwie krótkim czasie po najprzystępniejszych cenach.

Wszelkie narzędzia gospodarcze.

Latarnie naftowe niezrównane po zł. 2.40, Pochodnie naftowe zł. 2.50, wadkowe zł. 3.— Ocyle H. 100 szt. zł. 6.— Kłódki amerykańskie od zł. 1.10.

Wszelkie wyroby nożownicze angielskie. Nóż, widelec, łyżka, korkociąg razem składane zł. 3.—0. Kubki niklowane składane po zł. 1.— Wszelkie wyroby obejmujące zakres handlu żelaznego poleca

Antoni Halski

HANDEL ŻELAZNY

Lwów, plac Maryacki 9.

Osobny magazyn mebli żelaznych na 1. piętrze.

APTEHA
* ZYGMUNTA RUCKERA *

we Lwowie, ul. Skarbkowska
poleca

WINA LECZNICZE DR. JANA RUCKERA
aptekarza we Lwowie

Malagę z Chiną, Malagę ze żelazem i malagą z chiną i żelazem
Powszechnie znane cenne przetwory lecznicze we wszelkich osłabieniach, wycieńczeniu się, rekonwalescencji, niedokrewności i innych chorobach podkopujących siły fizyczne. Cena butelki 3 korony.

Malaga z kaskarą Sangradą, najnowszy środek przeczyszczający nie drażniący i nie sprawiający bóleści nawet u osób najdelikatniejszego ustroju. Działa nader zbawienne w obkypacych, załegmieniu hemoroidom itp. objawom. Skutek łagodny i prawie nie spostrzegalny. Cena butelki 3 korony.

Wina hiszpańskie z Pepsyną, jedyny i powszechnie wypróbowany środek przeciw niestrawności, dyspensji, upośledzonym trawieniu i innym chorobom żo-

Alfred Dzikowski

we Lwowie ul. Karola Ludwika I.
c i k. koncesyoniowany skład
prochu strzelniczego

jakoteż

do rozsadzania skał i korczenia

— niemniej —

śrut twardy angielski

(Harschrot) podwójnie prasowany

KULE

okrągłe, stożkowe, pełne, ekspazywne, eksplodujące, rotacyjne 5 i 7 częściowe.

➡ **Senzacyjna nowość** ➡
dla pp. myśliwych

patentowane kule do

— Chocke-bored —

mają tę nadzwyczajną doniosłość, że nie tylko umożliwiają strzał kulą o obu łuf, bez względu na to czy takowe są wiercone cylindrowo czy też Chacke-bored, ale nadto strzały są bardzo centrowne i pewne.

Kule Chocke-bored są tylko w kalibrach 16-tym i 12-tym w pudełkach po 10 sztuk.

ZAKŁAD
INTROLIGATORSKO-GALANTERYJNY

i Skład przyborów do pisania

Aleksandra Geiritza

we Lwowie, Trybunańska 16.

przyjmuje wszelkie roboty w zakres tego zawodu wcho-
dzące, jako to:

książki do modlenia, handlowe i gospodarcze, mszały,
ewangelie, albumy, portefeille, teki na adresy i dy-
plomy, ramy skórzane, pluszowe i drewniane (baroć),
kartony wgłębiane (passepartouts), szkatuły na srebro
stołowe, pudełka (etuis) na klejnoty, wachlarze, ekra-
my, oraz wszelkie galanteryjne wyroby ozdobione haf-
tami, jak pugilaresy, podzegarki, ściennie kosze, mapy do
naklejania na płótno itp. po cenach bardzo przystępnych.

Eleganckie okładki na roczniki „Łowca“ po 1 złr.

J. CIROK

przedtem E. ZIEGLER

rękawicznik i bandażysta

we Lwowie, Rynek I. 30.

pod godłem „Rycerza“

poleca swój skład własnego wyrobu

TOWARÓW RĘKAWICZNICZYCH

rękawiczki glansowane, sarnie, jelenie, zamiszowe, duńskie,
jedwabne, niciane, sukienne i futrzane. Poduszki safsanowe,
gulaperchowe i zamiszowe. Podwiązki jedwabne i skórkowe.
Kasflany, spodnie i prześcieradła jelenie. Pończochy elasty-
czne na żyły kurczowe. Bandaże gumowe, flanelowe i skór-
kowe. Przybory do szermierki. Kamasze. Torby podróżne,
myśliwskie i szkolne. Szelki i krawatki.

Przyjmują się poduszki haftowane, szelki, czapki ranne,
torby itp. do oprawy i w ogóle wszystkie roboty w zakres
rękawicznictwa wchodzące, jakoteż rękawiczki do prania
i spodnie jelenie do farbów. Manszety, kołnierze i przody

Łaskawe zamówienia zamiejscowe zatwierdzam odwrotną pocztą.

Założona w r. 1878.

Pracownia

MOSIĘŻNICZA

i odlawarnia dzwonów w różnych rozmiarach

IZYDORA FATAŁOWICZA

i syna Zygmunta

przy ul. Kaźmierzowskiej 37. we Lwowie

(naprzeciw Brygidek).

Główny skład przy ul. pod Dębem I. 10. (dom własny).

wyrabia z mosiądzu i rotgusu armatury do
aparatów dla gorzelń, browarów, młynów pa-
rowych, kopalń nafty, łazien i łazienek paro-
wych, wodociągów itd. wentyle, pipy, pompy,
wodohkazy, świstaki, panewki do mło-
carń i maszyn, antaby do grobowców,
lichtarze, żelazka do prasowania itp.
elementa cynkowe do telegrafów.

Wyrabia także klamki do bram, drzwi i okien,
gałki, szyldy, rosety itp.

Przyjmuje reparacje pomp studziennych
po niskich cenach.

Główny magazyn

broni, amunicyi, wszelkich przybo-
rów myśliwskich, łowieckich do
konnej jazdy, podróży i szermierki

ALFREDA

DZIKOWSKIEGO

c. k. Nadwornego dostawcy

we Lwowie, ul. Karola Ludwika 1.

poleca najodpowiedniejszą broń

dla straży leśnej, polowej i miejskiej

po cenach bajecznie niskich

mianowicie:

Karabinki Wenzla wraz z bagnetem i pochwą (krótkie)	5 -
10 patronów Wenzla	50
Strzelbka pojedynka kabslowa	6 -
Pałasz w pochwie skórzanej	3-50
Kuple do pałasza	2-50
Przepaski dla straży, przepisane przez Wys. Na- miętnictwo	1-15
Rewolwery po	2-50, 3-50 i 5-50
Odnznaki dla pp. leśniczych, metalowe i haftowane	

ładka. Cena butelki 3 korony. Najnowszy środek przeciw uporczywym
stąbociom zofąjka, chronicznym katarom i kurzom zofądkowym oyrzodzeniu,
dyspensyi i innym groźnym objawom chorobliwym zofąjka. Cena but. 3 korony.
Nie mniej poleca! Syrup i Ziółka dra Zehurgera. Cenne środki przeciw
kaszlowi, chrypcie, katarom itp. słabociom przewodni oddechowego. Cena Syropu
50 ct. Ziółek 20 ct. Mentyna i Proszek Heidera do zębów. Jedynie racjonalna
płukanka do ust i proszek do zębów, o orzeźwiającym smaku i zapachu, nie psu-
jąca emalii i nadająca zębom perłową białość. Cena mentyny 50 ct. proszku 25 ct.
Matlco wstrzykiwanie i kapsułki. Doświadczone i najsukuczniejsze środki przeciw
upławom i rzeżączce. Cena wstrzykiwanie 40 ct. Kapsułek 80 ct. Maść kaukazka
na odmrożenie. Środek ze znakomitym skutkiem w północnej Rosyi używany, le-
czy w najkrótszym czasie wszelkie odmrożenia. Plaster kauczukowy na odgniotki
Usuwa łagodnie, szybko i pewnie wszelkie odciski, nie sprawiając cym zadnego
bolu. Cena kartonu 30 ct. Tabaka mentolowa. Znakomicie działający środek prze-
ciw katarom nosa, usuwa w najkrótszym czasie nadmierne udzielanie sluzu, czem
uwalnia chorego bardzo rychło w tej przykryj dolegliwości. Cena pudełka 25 ct.
Creme Iris i mydło Lwowlanka. Środek o nader szczęśliwym połączeniu, przeciw
piegom, opaleniu słonecznem, trądzikom itp. niezystosiom skóry. Cena Kremu
80 ct. Mydeltka 35 ct., 3 mydtek w karto te ozdob, 1 złr.

Zamówienia z prowincyi odwrotną pocztą.

Alfred Dzikowski

c. k. nadworny dostawca

Lwów ul. Karola Ludwika 1. 1.

poleca

najznakomitszą broń myśliwską

własnego wyrobu

szczególnie strzelby trójlufowe

(Drilingi)

Jakoteż sztucce zwykłe i Express, które zjednały sobie sławę u najwybredniejszych znawców broni i w szerokich kołach PP. pp. myśliwych. Broń w mojej pracowni wykonana przoduje bezwarunkowo przed innemi fabrykatami, tak pod względem sumiennego i eleganckiego wykończenia, jakoteż pod względem strzału.

Ogromny wybór broni dla dam i młodzieży t. z. Montechristo w kalibrach 6. i 9. mm. najodpowiedniejsza broń do strzelania do tarczy, przytem najprzemniejsza i najszlachetniejsza rozrywka, kształcąca oko i rękę.

Tarcze żelazne z figurami, niemniej tarczki papierowe i amunicya.

GERGOWICZ & BAUER

we Lwowie ul. Halloka 16.

polecają po cenach najprzystępniejszych swój Skład przyborów piśmiennych, towarów galanteryjnych z brązu, drzewa, skóry, pluszu i t. p. jako to:

Albumy do fotografii, Garnitury na biurka, Ramki do fotografii we wszystkich formatach.

Kałamarze różnego wyrobu, Pugilaresy i tytonierki, lusterka kieszonekowe, Scyzoryki i nożyczki angielskie.

Perfumerya francuska i angielska.

Prawdziwa woda kolońska i wszelkie przybory toaletowe.

Farby olejne Szönfelda w Düsseldorf.

Akwarelowe: Winsor & Newton w Londynie, Borgeois-Ainé w Paryżu, Günther Wagner w Wiedniu.

Płótna malarskie w różnych szerokościach.

Pendzle, palety i wszelkie możliwe przybory do malowania i rysowania.

OBRAZY, ↗

OLEJODRUKI,

↖ STALORYTY

świętych i rodzajowe.

Listwy do ram

w wielkim wyborze.

Dzieła gospodarskie, techniczne, ekonomiczne i leśne

nakładem księgarni

GUBRYNOWICZA I SCHMIDTA

przy placu katedralnym

wydane, lub w komisje będące.

G. C. PATZIG.
PRAKTYCZNY

RZADCA EKONOMICZNY

według wymagań tegocze-
snych dla właścicieli dóbr,
dzierżawców i rządców.

Wydanie drugie Cena 4-60

PRZEWODNIK

DLA LEŚNICZYCH

zbiór wiadomości z gospo-
darstwa lasowego i odno-
śnych nauk pomocniczych
2 tomy. Cena 6 złr. 40 ct.

Barański Antoni dr. Chów
koni z 21 rycinami zł. 6-80

SEKRETARZ

obejmujący przeszło 300 sposobów pisania listów w ró-
żnych okolicznościach potocznego życia:
w sprawach familijnych, poufnych i handlowych; wzo-
rów na kwity, kontrakta, weksle i umowy prawne; listów
proszących; prośb i podań urzędowych; listów z życze-
niami, przedślubnych itp, ze wstępem Władysława Sa-
browskiego zawierającym ogólne prawidła dla piszących
listy. Wydanie drugie. — złr. 2-50

CZYTELNIĘ

polską, francuską, niemiecką i angielską tudzież

WYPOŻYCZALNIĘ NÓT

fortepian, inne instrumenta i do śpiewu przedtem

KAROLA WILDA

Warunki abonamentu bardzo przystępne.

Wszystkie najnowsze książki i operetki na ządanie gratis

Rylski T. Mechanika rolni-
cza dla gospodarzy. Wybór
i użycie narzędzi rolniczych,
ze 130 rycin w tekście 3 zł.

Strzelecki H. Cięcia lasu.
złr. 2-60

Ustawa lasowa. Ustawy fo-
wieckie. Ochrona własności
polnej złr. 1-

Machts Ferd. Nauka o sza-
cowaniu majątków ziem. 1-20
Roczniki wyższej krajowej
szkoły rolniczej w Dubla
nach R. I. złr. 2-60 II. 2-80
III złr. 2.

Sprzedaż hurtowna i drobiazgowa.

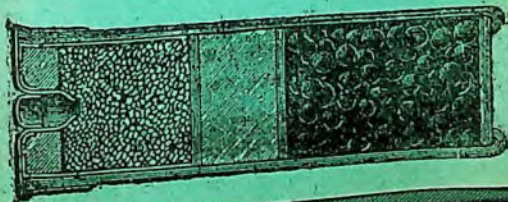
wszelkiego rodzaju, gatunku i kalibru. — Najrozmaitsze maszyny do
nabijania, zakreśniania i rekonstruowania naboi, również marki na proci
i sruł, zastosowane do kalibru.

P R Z Y B I T K I

Łusek nabojujowych i patronów ostrych
do wszystkich istniejących systemów broni — niemieci

Jedyny skład fabryczny

ALFRED DZIKOWSKI
we Lwowie ul. Karola Ludwika 1.

Fabryka pieców kaflowych
JANA LEWIŃSKIEGO

we Lwowie

Skład: ulica Kilińskiego 1.

Adres dla depezy: Lewiński Lwów.

Kaflowe piece i kominki kolorowe i białe
 różnych stylów, także

Kuchnie i wanny kąpielowe.

Terrakota i majolika budowlana.

Dachówki (karpiówki) glazurowane.

Dachówki felcowe francuskiego systemu,
 prasowane w czterech kolorach.

Płytki szamotowe na posadzki. Repre-
 zentacja największej fabryki czeskiej.

Rury kamionkowe.

Rury drenowe glazurowane i zwykłe.

Cegły okładzinowe do fasad równe i pro-
 filowane, w 4 natur. kol. i glazurowane.

Płyty gipsowe na ścianki jako złe prze-
 wodniki zimna, gorąca i głosu.

Ogniotrwałe sufity z żelaza i gipsu, naj-
 nowszy system wypróbowany.

Ochrona gipsowa od zimna dla rur klo-
 acznych.

Materyały budowlane jako to: kamień
 łamany i ciosowy, stopnie, płyty bal-
 konowe, płyty na chodniki i podwórza,
 z kamieniołomu tarnopolskiego.

Cement, gips.

Cegła i mąka szamotowa dla murów
 ogniotrwałych.

Na sprzedaż

parcele pod wille i wille gotowe
 na Kastelówce we Lwowie,

HENRYK TRETER

Właściciel Parowej Fabryki Czekolady i Cukrów

we Lwowie

po cca następujące wyroby:

wybornych Cukrów deserowych

mieszanych w kilkudziesięciu
 gatunkach

Czekoladek mieszanych zł. 1-20

Czekoladek zawijanych w staniol 1-50

Pastylek czekoladowych 2 —

Miętych pastylek 1-2

Owoców kandyz, francusk. 2—

Owoców kandyz, własn. wyrobu 1-60

Konserwek kwaśnych w pap 1-20

Karmelków dżd. różn. gat —75

„ nadziewanych —80

„ szlazowych —75

Ananasy w plastrach 1 sztuka —25

Masy migdałowe. utartej z cukrem

w walcach maszyną parową —70

Masy orzechowej —60

Cacao królewskie odtłuszczone i prosz-

kowane, znakomite w smaku, polecane

przez Tow. lekarskie w Krakowie.

$\frac{1}{2}$ K^o Cacao królewskiego zł. 1-00

$\frac{1}{4}$ „ „ „ „ —95

$\frac{1}{2}$ K^o Cacao królewskiego zł. —70

Łupki Cacaowe 1 K^o —60

Zamówienia z prowincyi wysłać się
 odwrotną pocztą, doliczając za drewnianą
 skrzyneczkę na 1 K^o 15 ct., na 2 K^o ct.
 i list frachtowy.

Wszystki odbywają się za po-
 braniem pocztowem.

FIRMA

Wiktor Berger

Lwów, Akademicka 8.

MAGAZYN SPECYALNY
DLA SPORTU i FOTOGRAFII.

ROWERY

najsłynniejszych fabryk
angielskich i jeneralne
zastępstwo państwowych
fabryk »Steyr-Swift«.

Własny fachowy warsztat
reperacyjny i niklowania.
Własna szkoła jazdy.

Aparaty fotograficzne

najnowszych konstrukcji dla
zakładów i amatorów.
Skład fabryczny towarz. akcyjnego
w Bochni firmy Voigtländera i Synów,
Dr. Kurtza, Lumiere i Syn. Star
Manufacturing Comp. i t. d.
Własne laboratorium fotochemiczne.

Łyżwy. — Ski. — Przybory do
szermierki i t. p.

Sprzedaż po oryginalnych cenach fabrycznych.

Cenniki ilustrowane gratis.

Magazyn i pracownia obuwia

damskiego i dzie- męskiego
i dzie- cinnego

RUDOLFA ACZKIEWICZA

Lwów Sykstuska 23. (stara poczta)

wykonuje wszelkie zamówienia w miej-
scu i z prowincyi z materiału krajow.
i zagranicznego elegancko, tanio na ozna-
czony czas. Z prowincyi upraszam o naj-
starszy bucik na miarę.

Pracownia rnsznikarska

istniejąca od roku 1881, która zaszczycona li-
cznemi pochwałami w piśmie „Łowiec“

Jana Kolejewicza

ul. Słowackiego 8. we Lwowie.

Przyjmuje wszelkie zamówienia na broń wszel-
kich systemów jak również wykonywan wszelką
reperację broni, odcyszczania strzelb, rewol-
werów, jak najdokładniejsze dorobienie osad
tak zwanych (kolb po najniższych cenach.

Polecając się łaskawym względem Szan.
P. T. Myśliwym. Z poważaniem
Jan Kolejewicz rusznikarz
we Lwowie, ul. Słowackiego 8.

FABRYKA WYROBÓW INTROLGATORSKICH
M. ŻEŃCZYKOWSKI i Spółka
 we Lwowie.

Niniejszem mamy zaszczyt zwrócić uwagę Szan. P. T. Publiczności na naszą filią pozostającą pod osobistym kierunkiem naszego spółnika M. Żeńczykowskiego i zaopatrzoną w najnowsze ozdobne i gustowne wyciski parvskie do okładek na książki każdego formatu, jak również w wielki wybór doborowego materiału.

Podajemy się opraw książek, tek, futerałów na adresy, dyplomy itp. po cenach najumiarkowańszych, szczególnie przy zamówieniach w większej ilości robimy wszelkie możliwe ustępstwa.

Ceny opraw bibliotecznych:

Za oprawę jednego tomu	in duo-decimo		octavo		quarto		folio	
	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.	zł.	ct.
Płótno na grzbiecie i rogach, na bokach papier marmurkowy	—	15	—	25	—	40	—	75
Płótno ang. na grzbiecie i rogach, na bokach pap. mar., z tytułem złotym	—	30	—	45	—	60	—	90
Płótno ang. na grzbiecie i rogach, papier szagrenowy lub francuski	—	35	—	50	—	75	1	25
Całe płót. ang., suchymi wyciskami, tytuł złoty	—	45	—	60	—	85	1	50
Skóra na grzb. i rog., pap. franc. lub płótno ang.	—	75	1	25	1	75	2	50
W całą skórę, brz. złoczone, z złocen. na okładce	2	—	4	—	6	—	12	—

Najwięcej obecnie w Paryżu i Rzymie używane oprawy dzieł poważnych i książek do nabożeństwa w guście XVI. i XVII. wieku, w skórę świńską, cielejącą różnych kolorów lub pergamin, brzegi czerwone i złote, wykonywamy po cenach najumiarkowańszych.

Cennik broszuowania dzieł:

za 100 ark. 32 str. szyte: 1 złr. 25 ct. — za 1000 ark. 16 str. szyte: 1 złr.

Przyklejona kartka liczy się za jeden arkusz wyrzynka za dwa arkusze, tablice i rysunki obliczamy stosunkowo do wyrzynek. Na żądanie nakładcyw przysyłamy wzory opraw odwrotnie i franco.

Z poważaniem

M. ŻEŃCZYKOWSKI i Spółka.

